

IMCS

Cilt 1 Sayı 2 2024

 YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
İletişim Fakültesi

Interdisciplinary
Media and
Communication
Studies

Yaşar Üniversitesi
İletişim Fakültesi
İnterdisipliner Medya ve İletişim Çalışmaları
Interdisciplinary Media and Communication Studies (IMCS)

Derginin Kapsamı

Uluslararası

Derginin Türü

Elektronik

Derginin Dili

Uluslararası / Türkçe ve İngilizce

Yayın Periyodu

Yılda iki / Mayıs ve Kasım

Sahibi

Yaşar Üniversitesi Rektörlüğü
adına Prof. Dr. Aylin Güney

Yayın Kurulu Başkanı Editör

Prof. Dr. Sevda Alankuş

Kapak ve Kitap Tasarımı

Orkun Destici

Grafik Uygulama

Araş. Gör. Dr. Kardelen Aysel

Web ve Sayfa Tasarımı

Araş. Gör. Doruk Türkmen

Yayın Yılı

2024

ISSN

3023-8188

Editör Yardımcısı

Prof. Dr. Özlem Alıkcı

Alan Editörleri

Halkla İlişkiler ve Reklamcılık: Doç. Dr. Ferah Onat

Radyo, Televizyon ve Sinema: Dr. Öğr. Üyesi Burcu Dabak Özdemir

Görsel İletişim Tasarımı: Dr. Öğr. Üyesi Gizem Kızıltunalı Sonyol

Yeni Medya ve İletişim: Doç. Dr. Özlem Ozan Özarslan

Sayfa Editörü

Araş. Gör. Dr. Simge Uğurluer

Araş. Gör. Doruk Türkmen

İngilizce Editörü

Doç. Dr. Dilek Melike Uluçay

Yaşar Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin dergisi olan ve 2024 yılında yayın hayatına başlayan "İnterdisipliner Medya ve İletişim Çalışmaları Dergisi" (Interdisciplinary Media and Communication Studies) dergisi, iletişim, medya, sinema, halkla ilişkiler, reklamcılık, görsel iletişim tasarımı ve yeni medya ürünlerinin üretildikleri coğrafyanın kültürel, sosyal, ekonomik, tarihsel verileri ile ilişkilendirerek, bağlamsal, karşılaştırmalı ve disiplinlerarası bir anlayışla kavranmasını sağlayan kuramsal ve uygulamaya yönelik akademik çalışmaları yayınlamak üzere tasarlanmış hakemli, elektronik, uluslararası bir dergidir. Türkçe ve İngilizce olarak, Mayıs ve Kasım aylarında olmak üzere yılda iki kere yayınlanır. Yazarlardan yayın ücreti talep edilmez. Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak göstermeden alıntı yapılamaz.

Yayın Kurulu

Yaşar Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek Kaya

Prof. Dr. Ebru Gökaliler

Prof. Dr. Huriye Toker

Prof. Dr. Nazlı Bayram

Prof. Dr. Özlem Alikılıç

Doç. Dr. Çağrı Inceoğlu

Doç. Dr. Dilek Melike Uluçay

Doç. Dr. Ferah Onat

Doç. Dr. Gizem Melek

Doç. Dr. Melek Atabey

Doç. Dr. Özlem Ozan Özarıslan

Doç. Dr. Pelin Aytemiz Karıslı

Doç. Dr. Ürün Yıldırın Önk

Dr. Öğr. Üyesi Burcu Dabak Özdemir

Dr. Öğr. Üyesi Tülay Görü Doğan

Araş. Gör. Dr. Mert Seven

Araş. Gör. Dr. Simge Uğurluer

Prof. Dr. İncilay Cangöz Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Nezih Orhon Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Aysun Akan İzmir Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Gökçen İnce Başaran Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Nazan Haydari Pakkan İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yayın Kurulu Fonksiyonları

Derginin kapsamının belirlenmesi, yayın ilkelerinin saptanması, yayın içerik sayısının saptanması, biçimsel ve görsel standartların belirlenmesi, yazım kurallarının belirlenmesi ve örnek yazımlarla desteklenmesi, yayın çeşitliliğinin belirlenmesi (araştırma makalesi, kitap özeti, çeviri, değerlendirme, vb.), bibliyografik erişim kaynakçalarında biçim seçimi (APA, Chicago, Harvard vb.), değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi ve değerlendirme formlarının oluşturulması, hakem ve alan editörlerinin iş yüklerinin belirlenmesi, bilim/danışma kurulu üyelerinin belirlenmesi, derginin akademik ortamlarda duyurumu.

Bilim Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Aysel Aziz** Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Yavaşgel İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Eser Köker Emeritus
Prof. Dr. Esra Danacıoğlu Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Filiz Balta Peltekoğlu Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Gökçen Karanfil İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Işık Özkan Emeritus
Prof. Dr. Mark Deuze University of Amsterdam
Prof. Dr. Mutlu Binark Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nezih Erdoğan İstinye Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem Duva Kaya Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem Özkal Özyeğin Üniversitesi
Prof. Dr. Skadi Loist Babelsberg Film University
Prof. Dr. Susan Dente Ross Washington State University
Prof. Dr. Süleyman İrvan Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşim Kaptan Kent State University
Doç. Dr. Ayda İnanç Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Sümer Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Çiğdem Taş Alicenap Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Özge Güven Akdoğan Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Semih Delil Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Branco Di Fátima Universidade da Beira Interior
Dr. Öğr. Üyesi Ali Özgür Gürsoy İzmir Ekonomi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halil Göker Gülay Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Devrim İnce Uşak Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Pembe Behçetoğulları Doğu Akdeniz Üniversitesi
Öğr. Gör. Çağrı Sümengen Damen Breda University of Applied Sciences

Editörden

Yılda iki defa yayımlanan dergimizin ikinci sayısıyla sizinle yeniden buluşuyoruz. Birinci sayımızda "İlkler hep heyecanlıdır" demiştik; ikinci sayımızda da bu heyecanı taşımaya devam ediyoruz. Bilenler bilir, altı ay uzun gibi görünse de söz konusu akademik iddiası olan bir dergi çıkarmak olunca, soluk soluğa bir süreç yaşanıyor. Biz de nefesimizi tuttuk ve okurlarımızla yeniden buluştuk. Dergimizi tanıtırken, iletişim alanında çok sayıda dergi yayımlanmaya başladığını belirtmiş, farkımızın dergimizin adının taşıdığı iddiaya uygun olarak disiplinlerarası olması ve iletişimle kesişen tüm çalışmalara açık olduğumuzu vurgulamıştık. Bu sayımız da dergimizin adına ve iddiasına uygun çeşitliliği yansıtan araştırma makalelerini bir araya getiriyor.

Yayımlandığımız ayın Kasım olması ve dergimizin eski deyimle içeriğinin "bağlandığı" son günlerin, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'ne denk gelmesiyle, bir kez daha eril ideoloji ve pratiklere karşı toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadelenin önemini altını çizdik. İkinci sayımız odağına toplumsal cinsiyet konusunu alan yazılarla başlamalıydı ve öyle de yaptık. İlk yazarımız Duygu Onay Çöker ve yazısının başlığı "Nietzsche Felsefesi Bağlamında Hakikate İlişkin Bir Düşünüm". Yazı, kadınların bedeni üzerindeki eril tahakkümün bir uzantısı olarak kürtaja "cinayet" şeklinde yaklaşan ve bunu Friedrich Nietzsche felsefesinin temelini oluşturan erdem ve hakikat kavramları çerçevesinde temellendiren felsefi yaklaşımların izini sürüyor ve eleştiriyor. Batının düalistik felsefi geleneği içinde meselenin kadının "bedenine dair karar hakkı" ile ceninin "yaşam hakkı" karşıtlığıyla yaklaşılmasının altında yatan kadınlar aleyhine güç ilişkisinin ve bunun kadınları nasıl travmatize ettiğinin altını çizerek, konunun bir karşıtlık ilişkisi olmaktan öte bir durumu ifade ettiği böyle de tartışılması gerektiği belirlemede bulunuyor. İkinci ve yine toplumsal cinsiyet konusunu odağına alan İngilizce yazımız, Pervin Tüzer'in, "A Deconstructive Analysis of Nora: Short-Movie in Terms of Gender Issues" başlığını taşıyor ve yazar, Henrik İbsen'in "Nora A Doll's House" isimli oyunu üzerine kurulan kısa filmi, filmdeki toplumsal cinsiyet rollerini belirleyen güç ilişkilerini yapışökümüne uğratarak çözümlerken, eleştirel film okur-yazarlığına bir örnek oluşturuyor.

"Türkiye'den Avustralya'ya Yeni Göç Dalgasının Dinamikleri" başlıklı ve Gökçen Karanfil imzalı yazı, Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen ve yazarın "yeni dalga göç" olarak adlandırdığı güncel göç hareketlerinin öznelere ile yapılan derin görüşmelere dayanan bir araştırma makalesi. Yazar bu ilk kuşak göçmenlerden farklı olarak "iyi eğitimli, mobil, vasıflı, kozmopolit, seküler" özellikler taşıyan yeni dalga göçmenlerin göç etme nedenlerine dair anlatılarını, Türkiye'deki politik duruma dair değerlendirmelerini aktarıyor. Ayrıca bu nitelikli beğün göçünün Türkiye açısından sonuçlarının neler olabileceğini üzerine düşündürüyor.

İkinci sayımızın Levent Özkan'a ait ve "Sustainability in the Spotlight: Insights from Turkish Banks' Sustainability Communication Campaigns" başlığıyla yayınlanan İngilizce yazısı, bizi iletişim çalışmaları alanında da önemli bir sorunsal haline gelen "sürdürülebilirlik" konusuna götürüyor. Yazar Türkiye'deki yedi bankanın sürdürülebilirlikle ilgili iletişim kampanyalarını nitel içerik analizi yöntemiyle tartışıyor. Bankaların iletişim stratejilerinin yenilenebilir enerji, yeşil krediler, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir ekonomi gibi odaklarla farklılaştığı belirlenirken, bunları dünyadaki benzer örneklerle karşılaştırıyor ve finans sektöründe sürdürülebilir iletişimin avantajlarını ve büyüme olanaklarını tanımlıyor.

Dergimizin son araştırma makalesi iki yazarlı. Özlem Ozan ile Ali Rıza Sadıkzade'ye ait ve "Mapping the Landscape of Content Moderation: A Bibliometric Perspective" başlıklı İngilizce bir çalışma. Yazarlar 2016-2023 yılları arasında Web of Science ve Scopus veri tabanlarından elde edilen 202 yayının bibliyometrik analizini yapıyor. Bu yayınlarda karşımıza çıkan araştırmaların konularına ek olarak, etkili yazarlar, kurumlar, ülkeler, dergilerle, fon sağlayıcı kuruluşlar hakkındaki bulgularını bizimle paylaşıyor. Araştırma verilerine göre söz konusu veri tabanlarında yayınlanan çalışmalar çoğunlukla, sosyal medya platformlarını ve bunların içeriklerindeki değişimi konu ediniyor.

Böylelikle biz de, ikinci sayımızla, felsefeden, sinemaya; haberciliğin ideolojik eleştirisinden göç çalışmaları alanına; halkla ilişkiler alanından, içerik denetimi alanındaki yayınların bibliyometrik analizine kadar iletişim alanının disiplinlerarası niteliğine uygun çeşitlilikle konular kapsayan yazılarla karşınıza çıkıyoruz.

Üçüncü sayımızda buluşmak üzere sizlere iyi okumalar diliyoruz.

Prof. Dr. Sevda Alankuş

From the Editor

We are pleased to meet you again with the second issue of our biannual journal. In our first issue, we said, "Firsts are always exciting." We continue to carry that excitement into our second issue. Those who are familiar know that although six months may seem long, publishing an academic journal with high standards is an intense process. We've held our breath and reunited with our readers. While introducing our journal, we emphasized the growing number of publications in the communication field and highlighted that our interdisciplinary approach, open to all studies intersecting with communication, sets us apart. This issue once again gathers research articles reflecting the diversity aligned with our journal's mission and name.

With our journal's publication date falling in November and the finalization of its content—referred to in the old terminology as "closing"—coinciding with November 25, the International Day for the Elimination of Violence Against Women, we once again emphasized the critical importance of the struggle for gender equality against patriarchal ideologies and practices. Our second issue had to begin with articles focusing on gender, and that is precisely what we did.

Therefore, it was fitting that we opened this issue with articles focusing on gender. Our first article is by Duygu Onay Çöker, titled "A Reflection on Truth in the Context of Nietzsche's Philosophy". This paper critiques philosophical approaches that frame abortion as "murder" under the influence of patriarchal control over women's bodies, analyzed within Friedrich Nietzsche's concepts of virtue and truth. The author delves into the dualistic Western philosophical tradition, questioning the power dynamics underlying the contrast between a woman's right to bodily autonomy and a fetus's right to life, arguing that this is more than a binary conflict.

The second article, also focused on gender, is an English piece by Pervin Tüzer titled "A Deconstructive Analysis of Nora: Short-Movie in Terms of Gender Issues". This deconstructive analysis of the short film inspired by Henrik Ibsen's "Nora: A Doll's House" dissects the power relations underlying gender roles, offering a case study in critical film literacy.

Next article is Gökçen Karanfil's "Rethinking the Dynamics of a New Wave of Turkish Migration to Australia", based on interviews with recent Turkish immigrants to Australia. Unlike previous generations, this new wave is described as well-educated, mobile, skilled, cosmopolitan, and secular. The article explores their migration narratives and reflects on the political situation in Turkey, contemplating the potential impacts of this brain drain.

Levent Özkan's article, "Sustainability in the Spotlight: Insights from Turkish Banks' Sustainability Communication Campaigns", focuses on sustainability communication and is written in English. Through qualitative content analysis of campaigns from seven Turkish banks, the author identifies varied focuses such as renewable energy and green loans, comparing them to global examples and highlighting growth opportunities in sustainable communication within the financial sector.

Our final research article, written in English, is co-authored by Özlem Ozan and Ali Rıza Sadıkgzade: "Mapping the Landscape of Content Moderation: A Bibliometric Perspective". This bibliometric study analyzes 202 publications from 2016 to 2023 indexed in Web of Science and Scopus, shedding light on influential authors, institutions, and funding bodies while emphasizing studies on social media content moderation.

Thus, in this second issue, we present a diverse range of articles spanning philosophy, film, ideological critiques of journalism, migration studies, public relations, and bibliometric analyses, reflecting the interdisciplinary nature of communication studies.

We look forward to seeing you again in our third issue and wishing you an inspiring reading experience.

Prof. Dr. Sevda Alankuş

İçindekiler

- 06 Editörden**
Prof. Dr. Sevda Alankuş
- 19 Nietzsche Felsefesi Bağlamında Hakikate İlişkin Bir Düşünüm**
Duygu Onay Çöker
- 39 A Deconstructive Analysis of Nora: Short-Movie in Terms of Gender Issues**
Pervin Tüzer
- 47 Türkiye’den Avustralya’ya Yeni Göç Dalgasının Dinamikleri**
Gökçen Karanfil
- 65 Sustainability in the Spotlight: Insights from Turkish Banks' Sustainability Communication Campaigns**
Levent Özkan
- 85 Mapping the Landscape of Content Moderation: A Bibliometric Perspective Reklamlarının İncelenmesi**
Özlem Ozan
Ali Rıza SadıkHzade

Özel Teşekkür

Dergimizin birinci sayısına başvuran çalışmaların hakemlik sürecini, bizleri kırmayarak titizlikle yürüten, çalışmalarını yayıma hazır hale gelebilmeleri için detaylı geribildirimleriyle daha da değerli kılan saygın hocalarımız;

Prof. Dr. İncilay Cangöz
Prof. Dr. Cengiz Hakan Aydın
Prof. Dr. Zekiye Beril Akıncı Vural
Prof. Dr. Eylem Atakav
Prof. Dr. Hanife Aliefendioğlu
Prof. Dr. Huriye Toker
Doç. Dr. Hasan Çalışkan
Doç. Dr. Mestan Küçük
Doç. Dr. Selin Bitirim Okmeydan

Dr. Öğr. Üyesi Gizem Kızıltunalı Sonyol
Dr. Öğr. Üyesi Burcu Dabak Özdemir
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Onay Çöker
Dr. Öğrt. Gör. Cudi Kaan Okmeydan
Dr. Ahmet Eker
Arş. Gör. Tuğçe Kutlu'ya

içtenlikle teşekkür ederiz.

Special Thanks to

We sincerely thank the esteemed professors who meticulously carried out the peer review process for the submissions to the first issue of our journal, and who enriched the works with their detailed feedback, making them ready for publication:

Prof. Dr. İncilay Cangöz
Prof. Dr. Cengiz Hakan Aydın
Prof. Dr. Zekiye Beril Akıncı Vural
Prof. Dr. Eylem Atakav
Prof. Dr. Hanife Aliefendioğlu
Prof. Dr. Huriye Toker
Assoc. Prof. Dr. Hasan Çalışkan
Assoc. Prof. Dr. Mestan Küçük
Assoc. Prof. Dr. Selin Bitirim
Okmeydan

Assist. Prof. Dr. Gizem Kızıltunalı Sonyol
Assist. Prof. Dr. Burcu Dabak Özdemir
Assist. Prof. Dr. Duygu Onay Çöker
Instructor Dr. Cudi Kaan Okmeydan
Dr. Ahmet Eker
Research Assistant Tuğçe Kutlu

Özetler

19 Nietzsche Felsefesi Bağlamında Hakikate İlişkin Bir Düşünüm

Duygu Onay Çöker

Öz

Bu çalışmanın merkezinde Friedrich Nietzsche felsefesinin temelini oluşturan erdem ve hakikat kavramları, üst insan ve sanat düşüncesi yer alır. Çalışma, bu düşünsel temelden hareketle, çok boyutlu ve karmaşık bir mesele olduğu halde, genellikle "hak" odaklı söylemlerle karşımıza çıkan "kürtaj"ı konu edinir. Platon felsefesinden miras kalan iki ayrı hakikat alanı fikrinin Hıristiyanlıkla bulduğu karşılığı ve bu minvaldeki Batı düşüncesinin temellerini açılmaya başlanan çalışma, kürtaja dair argümanlar üzerinden bir hakikat sorgulaması yapmak amacıyla, eleştirel bir tartışma yürütür. Çalışma, "Kadınların bedenlerine dair karar hakkı"na karşıt olarak kurulan ve "cinayet" olarak adlandırılan düşünce yapısını, bunun erdem olarak nitelenmesi durumunu ve erdemini nasıl bir gelişim gösterdiğini eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koyar. Bu tartışma çerçevesinde de hayatı olumlayan bir yaklaşım olarak kadının bedeni üzerindeki karar hakkını destekleyen argüman temellendirilirken, karşıt argümanın yapısını ve ortaya çıkış şeklini eleştirir. Sonuç bölümünde ise, meselenin kadının "bedenine dair karar hakkı" ile ceninin "yaşam hakkı" karşıtlığında bir çıkar çatışmasına dönüştürülmesinin, durumun aslında bir karşıtlık ilişkisi olmaktan çok öte olduğunu yok saydığını dile getirir. Ayrıca, Nietzsche felsefesinde kendi hakikatini yaratmak yerine sürüye tabi olan ve meseleyi "cinayet" olarak yorumlayan yaklaşımın, kadınları nasıl travmatize ettiğini görmezden geldiğini ortaya koyar. "Tanrının ölümü"yle tuzla buz olan değerler sisteminin yerine, yeniden yaratımın olanağına vurgu yapan Nietzsche düşüncesini takip eden tartışma, üst insanı ve onun değer yaratımıyla kürtaj bağlamındaki yeni erdemler kurgusunun olanağını görünür kılar.

Abstract

This study explores fundamental concepts in Friedrich Nietzsche's philosophy, including virtue, truth, the Übermensch, and art. Building on this intellectual foundation, the research examines the complex and multifaceted issue of "abortion," which is often discussed through rights-based discourses. The study investigates the two-world theory inherited from Plato's philosophy and its counterpart in Christianity, delving into Western thought's foundations. It critically analyzes the opposing arguments surrounding abortion, with a particular emphasis on the concept of truth. One key focus is the reasoning that opposes "women's right to make decisions over their bodies," framing abortion as "murder." The study examines how this perspective is considered a virtue and how the concept of virtue has evolved. Within this context, the discussion advocates for affirming women's right to decide about their bodies as a life-affirming choice while critiquing the structure and emergence

of the opposing argument. In its conclusion, the study highlights that framing the issue as a conflict between "a woman's right to make decisions over her body" and the fetus's "right to life" oversimplifies a considerably more complex situation. It argues that, in Nietzsche's philosophy, the approach that follows the herd—interpreting the issue as "murder" rather than seeking to create its truth—fails to recognize the trauma endured by women. Following Nietzsche's notion of the "death of God" and the dissolution of traditional value systems, the discussion emphasizes the potential for re-creation. By tracing Nietzsche's philosophy, the study reveals how the *Übermensch* can forge new virtues in the context of abortion. education in journalism departments

39 A Deconstructive Analysis of Nora: Short-Movie in Terms of Gender Issues

Pervin Tüzer

Abstract

The short movie Nora is a remarkable example of the gender roles in the film industry. This paper attempts to analyse gender-induced elements resided in the short-movie by analysing the relationship between Nora and her husband, Torvald from a deconstructivist approach. This analysis tries to figure out the roles endowed to women and men in the society by looking at characters' features and dynamics. Additionally, this analysis will give a chance to media & literacy students to work on a critical movie from a different perspective. Nora A Doll's House is a three-play act written by Henrik Ibsen and it covers a number of topics such as women roles in a patriarchal society and monetary issues about the modern world.

Öz

Kısa film Nora, film endüstrisindeki cinsiyet rollerinin dikkat çekici bir örneğidir. Bu makale, Nora ile kocası Torvald arasındaki ilişkiyi yapışökümcü bir yaklaşımla analiz ederek kısa filmde yer alan cinsiyet kaynaklı unsurları analiz etmeye çalışmaktadır. Bu analiz, karakterlerin özelliklerine ve dinamiklerine bakarak toplumda kadın ve erkeklere verilen rolleri ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Ayrıca bu analiz, medya ve okuryazarlık öğrencilerine eleştirel bir film üzerinde farklı bir bakış açısıyla çalışma şansı verecektir. Nora Bir Bebek Evi, Henrik Ibsen tarafından yazılan üç oyunluk bir oyundur ve ataerkil bir toplumdaki kadın rolleri ve modern dünyadaki parasal konular gibi bir dizi konuyu kapsar.

47 Türkiye'den Avustralya'ya Yeni Göç Dalgasının Dinamikleri *Gökçen Karanfil*

Öz

Bu makale, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) iktidarı altında, 2000'li yılların başından bu yana Türkiye'nin otoriterlik ve muhafazakarlık yönünde büyük bir dönüşümden geçtiğini ve bu dönüşümün ağırlıklı olarak Avrupa'ya ama aynı zamanda İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelere yeni bir göç dalgasını tetiklediğini savunmaktadır. Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen güncel göç hareketlerini bu bağlamda ele alan bu çalışma, Avustralya'nın Sidney kentinde yaşayan vasıflı Türkiyeli göçmenlerin göç deneyimlerine odaklanmaktadır. Araştırma, Sidney'de 12 ay boyunca yeni dalga göçmenler arasında yürütülen katılımcı gözlemi ve 2010'dan bu yana Türkiye'den Avustralya'ya göç etmiş 28 kişiyle derinlemesine görüşmeleri içeren kapsamlı bir saha çalışmasına dayanmaktadır. Makale, etnografik verileri kullanarak, bu yeni göç dalgasının doğasını ve dinamiklerini ortaya çıkarmaktayı hedeflemektedir. Bulgular, Sidney'de, ağırlıklı olarak Türkiye'deki siyasi ve sosyal atmosfer nedeniyle Türkiye'yi terk eden ve Avustralya'da hayatlarına yeniden başlayan iyi eğitilmiş, mobil, vasıflı, kozmopolit, seküler bireylerden oluşan küçük ama gelişmekte olan bir Türkiyeli topluluğu olduğunu vurgulamaktadır. Makale, bu 'beyin göçünün' sonuçlarının neler olabileceğini farklı perspektiflerden tartışmaktadır.

Abstract

This paper argues that under the rulership of President Recep Tayyip Erdoğan and his Justice and Development Party (AKP), since the beginning of 2000s, Turkey has been going through a massive transformation towards authoritarianism and conservatism and that this transformation has triggered a new surge of emigration, predominantly to Europe but also to countries like the UK, Australia and Canada. Situating a new wave of migration from Turkey to Australia within this milieu, the paper focuses on the migratory experiences of skilled Turkish migrants living in Sydney. Research draws on an extensive fieldwork in Sydney conducted over a period of 12 months, including participant observation among new wave of migrants and in-depth interviews with 28 individuals who have migrated from Turkey to Australia since 2010. Using this ethnographic data, the article unpacks the nature and the dynamics of this new wave of migration. The findings suggest there is an emergent Turkish community in Sydney, made up predominantly of well educated, mobile, highly skilled, culturally fluent, cosmopolitan, individuals who have left Turkey due to the political atmosphere and have restarted their lives in Australia. The article concludes by briefly discussing what the implications of this 'brain drain' might be.

65 Sustainability in the Spotlight: Insights from Turkish Banks' Sustainability Communication Campaigns

Levent Özkan

Abstract

This article explores the sustainability communication strategies of seven major Turkish banks in the financial sector. Together, they account for approximately 72% of Türkiye's private banking sector. Moreover, these banks are signatories to the UN Global Compact. As signatories to the Global Compact Turkey Declaration on Sustainable Finance, they have emphasized their commitment to integrating environmental and social issues into their credit assessment processes.

The communication campaigns on the banks' official YouTube accounts were examined and analyzed by conducting a qualitative content analysis. The main findings of the research highlight several focal points in the marketing communications of different banks, such as renewable energy, green loans, sustainable agriculture, sustainable economy, etc., with varying degrees of community and social engagement. The article compares different sustainability approaches with global standards and identifies the advantages and growth opportunities of sustainable communication in the financial sector. This has important implications for developing sustainability communication initiatives in the banking sector in Türkiye. The findings in the article illustrate that these seven banks approached the issue of sustainability from different angles and tried to reach various target audiences in the sustainable advertising and communication campaigns they conducted on social media platforms, especially on YouTube.

Öz

Bu makalede finans sektöründeki yedi büyük Türk bankasının sürdürülebilirlik iletişim stratejileri incelenmektedir. Bu bankalar sırasıyla: Akbank, Garanti BBVA, ING Bank, İş Bankası, Şekerbank, TSKB ve Yapı Kredi'dir. Bu bankalar Türkiye'nin özel bankacılık sektörünün yaklaşık %72'sini oluşturmaktadır. Sadece bu değil, bu bankalar BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'nin imzacılarıdır. Sürdürülebilir Finansman Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Bildirgesi'nin imzacıları olarak çevresel ve sosyal hususları kredi değerlendirme süreçlerine entegre etmek için bağlılıklarını vurgulamışlardır.

Bankaların resmi Youtube hesaplarındaki iletişim kampanyaları nitel içerik analizi yürütülerek incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmanın temel bulguları, yenilenebilir enerji, yeşil krediler, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir ekonomi vb. gibi farklı bankaların pazarlama iletişimlerinde çeşitli topluluk ve sosyal katılım dereceleriyle farklılaşmış birkaç odak noktasını vurgulamaktadır. Makale farklı sürdürülebilirlik yaklaşımlarını dünya standartlarıyla karşılaştırarak finans sektöründe sürdürülebilir iletişimin avantajlarını ve büyüme olanaklarını tanımlamaktadır. Bunun Türkiye'deki bankacılık sektöründe

sürdürülebilirlik iletişim girişimlerini geliştirme konusunda önemli etkileri vardır. Makaledeki bulgular şunu gösteriyor ki, bu yedi bankanın sosyal medya platformlarında özellikle YouTube'da yürüttükleri sürdürülebilir reklam ve iletişim kampanyalarında sürdürülebilirlik konusuna farklı açılardan yaklaştıkları ve çeşitli hedef kitlelere ulaşmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

85 Mapping the Landscape of Content Moderation: A Bibliometric Perspective

Özlem Ozan¹

Ali Rıza Sadıkgzade²

Abstract

Rapid technological advancements have intensified user-content interactions, leading to complex regulation mechanisms such as A.I. filtering and user moderation. This study conducts a bibliometric analysis of 202 publications from 2016 to 2023, sourced from the Web of Science and Scopus databases, to explore contemporary topics in content moderation research. It identifies influential authors, institutions, countries, journals, funding agencies, keyword networks, and co-authorship patterns. The findings indicate that the Queensland University of Technology is the most influential institution, while the United States, England, and Australia are the most productive countries. The National Science Foundation and European Research Council are key funding bodies. New Media & Society, Social Media + Society, and Big Data & Society are leading journals in this field. Research primarily focuses on social media platforms like Facebook, Instagram, YouTube, and Twitter, with a thematic shift from transparency to hate speech and misinformation. Since 2016, there has been a steady increase in academic publications on content moderation, suggesting continued growth in this area across various disciplines.

Öz

Hızla gelişen teknolojiler, kullanıcı ve içerik etkileşimlerini artırarak yapay zeka filtreleme ve kullanıcı moderasyonu gibi karmaşık düzenleme mekanizmalarının uygulanmasını gerekli kılmıştır. Bu çalışma, 2016-2023 yılları arasında Web of Science ve Scopus veritabanlarından elde edilen 202 yayının bibliyometrik analizini yaparak, içerik moderasyonu araştırmalarındaki güncel konuları incelemeyi hedeflemektedir. Araştırma, etkili yazarların, kurumların, ülkelerin, dergilerin, fon sağlayıcı kuruluşların, anahtar kelime ağlarının ve ortak yazarlık ilişkilerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bulgulara göre, Queensland Teknoloji Üniversitesi en etkili kurum, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Avustralya ise en üretken ülkelerdir. National Science Foundation ve European Research Council, başlıca fon sağlayıcı kuruluşlar arasında yer almaktadır. New Media & Society, Social Media + Society ve Big Data & Society bu alandaki en etkili dergilerdir.

Araştırmalar, genellikle Facebook, Instagram, YouTube ve Twitter gibi sosyal medya platformlarına odaklanmakta olup, araştırma temalarında şeffalıktan nefret söylemi ve yanlış bilgilendirmeye doğru bir kayma görölmektedir. 2016 yılından bu yana akademik yayınlarda istikrarlı bir artış gözlenmekte, söz konusu ilginin farklı disiplinleri de kapsayan daha fazla sayıda araştırmaya yol açması beklenmektedir.

Nietzsche Felsefesi Bağlamında Haki kate İlişkin Bir Düşünüm

Duygu Onay Çöker¹

Öz

Bu çalışmanın merkezinde Friedrich Nietzsche felsefesinin temelini oluşturan erdem ve hakikat kavramları, üst insan ve sanat düşüncesi yer alır. Çalışma, bu düşünsel temelden hareketle, çok boyutlu ve karmaşık bir mesele olduğu halde, genellikle “hak” odaklı söylemlerle karşımıza çıkan “kürtaj”ı konu edinir. Platon felsefesinden miras kalan iki ayrı hakikat alanı fikrinin Hıristiyanlıkla bulduğu karşılığı ve bu minvaldeki Batı düşüncesinin temellerini açımlyarak başlayan çalışma, kürtaja dair argümanlar üzerinden bir hakikat sorgulaması yapmak amacıyla, eleştirel bir tartışma yürütür. Çalışma, “Kadınların bedenlerine dair karar hakkı”na karşıt olarak kurulan ve “cinayet” olarak adlandıran düşünce yapısını, bunun erdem olarak nitelenmesi durumunu ve erdemin nasıl bir gelişim gösterdiğini eleştirel bir bakış açısıyla ortaya koyar. Bu tartışma çerçevesinde de hayatı olumlayan bir yaklaşım olarak kadının bedeni üzerindeki karar hakkını destekleyen argüman temellendirilirken, karşıt argümanın yapısını ve ortaya çıkış şeklini eleştirir. Sonuç bölümünde ise, meselenin kadının “bedenine dair karar hakkı” ile ceninin “yaşam hakkı” karşıtlığında bir çıkar çatışmasına dönüştürülmesinin, durumun aslında bir karşıtlık ilişkisi olmaktan çok öte olduğunu yok saydığını dile getirir. Ayrıca, Nietzsche felsefesinde kendi hakikatini yaratmak yerine sürüye tabi olan ve meseleyi “cinayet” olarak yorumlayan yaklaşımın, kadınları nasıl travmatize ettiğini görmezden geldiğini ortaya koyar. “Tanrının ölümü”yle tuzla buz olan değerler sisteminin yerine, yeniden yaratımın olanağına vurgu yapan Nietzsche düşüncesini takip eden tartışma, üst insanı ve onun değer yaratımıyla kürtaj bağlamındaki yeni erdemler kurgusunun olanağını görünür kılar.

Anahtar kelimeler: Friedrich Nietzsche, erdem, üst insan, kürtaj, sanat

Abstract

This study explores fundamental concepts in Friedrich Nietzsche's philosophy, including virtue, truth, the Übermensch, and art. Building on this intellectual foundation, the research examines the complex and multifaceted issue of "abortion," which is often discussed

¹TED University, Architecture and Design Faculty, Visual Communication Design Department
duygu.coker@tedu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5705-8359>

through rights-based discourses. The study investigates the two-world theory inherited from Plato's philosophy and its counterpart in Christianity, delving into Western thought's foundations. It critically analyzes the opposing arguments surrounding abortion, with a particular emphasis on the concept of truth. One key focus is the reasoning that opposes "women's right to make decisions over their bodies," framing abortion as "murder." The study examines how this perspective is considered a virtue and how the concept of virtue has evolved. Within this context, the discussion advocates for affirming women's right to decide about their bodies as a life-affirming choice while critiquing the structure and emergence of the opposing argument. In its conclusion, the study highlights that framing the issue as a conflict between "a woman's right to make decisions over her body" and the fetus's "right to life" oversimplifies a considerably more complex situation. It argues that, in Nietzsche's philosophy, the approach that follows the herd—interpreting the issue as "murder" rather than seeking to create its truth—fails to recognize the trauma endured by women. Following Nietzsche's notion of the "death of God" and the dissolution of traditional value systems, the discussion emphasizes the potential for re-creation. By tracing Nietzsche's philosophy, the study reveals how the *Übermensch* can forge new virtues in the context of abortion.

Keywords: Friedrich Nietzsche, virtue, *Übermensch*, abortion, art.

1. Giriş

Git Benimle – Git Kendinle
Kapılıp da sanatıma, sözüme; böyle bir telaş!
İzleyeceksin beni ha, gelecek misin arkadaş?
Düş peşime de kendinin yollarını güvenle aş:-
Peki, hadi gel ardımdan- ama yavaş! ama yavaş!
(Nietzsche 2004, s. 31)

Hakikat, görme engellilerin bulunduğu okula girmiş bir fildir. Kimse görmediği için, ona dokunan herkes, sadece algılayabildiği kadarıyla konuşur. Bacağını tutan çok kalın olduğunu, karnını tutan ise geniş olduğunu söyler. "Fili bırakalım elimize bakalım" diyenler; "tuttuğun şey herkese göre değişir çünkü insan her şeyin ölçüsüdür" diyenler ve daha birçok perspektif ortaya çıkar. File dokunarak yorum yapanlar arasında uzun saçlı bir adam, "Dokunduğum şey, algılarımla elde ettiğim bir nesnenin bilgisi olduğundan, duyumlarım her zaman beni aldatmasa da onlara güvenmem söz konusu olamaz. Bu bir yanılsama olabilir. Bu kuşku ben kendi varlığımdan duyacağım bir kuşkuya götürebilir. Ancak şüphe ederek, Tanrı'nın varlığının şüphesine varabilir ve buradan hareket ederek kesin bilgiye ulaşabilirim. Böylece şüphe ederek en azından şüphe edenin ben olduğumu bilebilirim." der. Filin arka ayağına dokunan uzun burunlu adam, "Aklımızı ve yetilerimizi doğru kullanırsak, bu şeyi öğrenebiliriz. Çünkü aklımıza verili olan bir şey yoktur." der. Bir başka adam, bu şeyle ilgili şüphe götürmez öncüllere ulaşacağını ve böylece mantıksal akıl yürütmelerle de bu

şey hakkında doğrulara varabileceğini belirtir. Gür ve kıvrıkcık saçlı olan, bu şeyin dışsal gerçekliğine başvurmadan, tanımlardan yararlanarak, kurallar ve yöntemlerle analitik gerçekliği kanıtlayabileceğini ısrarla belirtir ve tümdengelim, mantıksal, matematiksel gibi laflar eder. Filin sürekli aynı yerine sistematik olarak aynı dakikalar içerisinde dokunan bir adam, bu varlığı kavramanın söz konusu olamayacağını çünkü nesne ile düşünmenin özdeş olmadığını belirterek “Zihnimde verili olarak bulunan zaman ve mekân formları ile kategoriler sayesinde bu şeyi kavrayabilirim. Yine de tam olarak düşüncemle bu varlık örtüşmeyecektir.” der. Geniş yüzlü, sert bakışlı adam ise “Kendimle nesnel gerçeklik arasında var olan özdeşliğin bilgisine ulaşırken bu şeyin kendiliğindenliğini ve ötekiliğini ortadan kaldırıyor ve bilincimin bu kendi dışındaki nesnesinden ayrı bir özne olarak kendi özdeşliğini kavriyorum. Kendinin bilincine ulaşıyorum.” der. Konuşanlar içinde en yakışıklı olanı ise, “Bu şeyi yorumlamakla yetinmeyelim, değiştirmemiz gerek.” der.

Hepsi kendi sözcük dağarcığını kullanmıştır. Aynı şeye dokunmuş, farklı diller konuşmuş, dokundukları şeyin anlamını sözcük dağarcıkları içinden çıkartarak, başka türlü değerlendirmişlerdir. (Ne yazık ki ele alabileceğimiz fil yorumcuları çoğunlukla erkektir.) Herkes, bu düşünceleri yaratanların yaşadığı çağlarda, onlarla birlikte yaşayacak, onları kendi seslerinden dinleyecek kadar şanslı olmadığından, file günümüze yakın dönemde dokunanlar çoğu zaman “Descartes şurasından tutup, şu şekilde yorumlamıştı, Aristoteles en çok burasına önem vermişti.” derler. Hatta günümüzde file ellemek kötü karşılanabilir ve “Elleyeceğine daha önce ellemiş birini referans göster, dokunmana ne gerek var, ezilirsin!” derler. Kızanlar ve oyuncak fillere dokunarak gerçeği anlamaya çalışanlar arasında yaşarken, hala umut verici olan, file bizzat dokunmak, yaratımı kendileri yapmak isteyen insanların sadece görme engelli olduğudur. Görme engelli olanlar fili okşayabilir, ona sarılabilir, sevebilir ve en önemlisi üzerine düşünce yaratıp bunu konuşabilirler.

File dokunanlar arasında posbıyıklı bir adam filin boynuna sarılır ve ağlar. Aslında ona göre, ortada değişmez bir şey yoktur, herkesin dokunabildiği kadar olan kısma dair yaptığı yorumlar vardır. Herkes kendi hakikatini yaratmıştır. Onunki ise, tutkularından ve güçlü olma isteğinden kaynaklanan, dokunduğu şeye evet diyen duygular bütünüdür. Çünkü o bir yaşam filozofudur. Yaşamın bütünü, duygusallığını onaylar. İşte bu çalışmada, bu adamın düşünceleri çerçevesinde tartışılacak konu, “uterus içindeki ceninin varlığına son vermek” olarak tanımlanan, çok boyutlu ve karmaşık tartışmaların döndüğü bir mesele olan ve yoğunlukla hak söylemi eşliğinde karşımıza çıkan kürtajdır¹. Bu kavrama dair farklı argümanlar üzerinden bir hakikat sorgulaması

---

¹Kürtajı konu edinen oldukça nitelik açısından zengin, nicelik açıdan az yayın bulunmaktadır. Öte yandan bu araştırmanın literatüre yapmayı umduğu küçük katkı, konuyu felsefi boyutu ile ele alması Nietzsche düşüncesi üzerinden eleştirel bir tartışma geliştirmeye çalışmasıdır. Konu, haklı olarak, Türkiye literatüründe yoğunlukla hak odaklı ya da etik sorunlar bağlamında ele alınmış, Zeynep Direk’in Amargi Dergisi’ne yazdığı “Bedenim Benim/Benim Bedenim” yazısı dışında felsefi bağlamda yer bulamamıştır. Bu bağlamda Türkiye literatüründe gerçekleştirilen çalışmalar şöyle sıralanabilir: Gediz Gelegen (2011) tartışmanın “cinayet” söyleminden ziyade “intihar” perspektifine yakın olduğunu vurgulamıştır. Kubilay (2014), muhafazakar kadınlar üzerine yaptığı araştırmayla Kürtaj tartışmalarına eleştirel bir değerlendirme kazandırmıştır. Erkmek (XXX), Türkiye’de

yapılmaya çalışılmaktadır. Nietzsche'nin erdem düşüncesinin bir alt metin olarak ele alınmaya çalışılacağı çalışmada, temelde “kadınların bedenlerine dair karar hakkı”na karşıt olarak kurulan ve “cinayet” olarak adlandırılan argüman üzerinden hakikatin üretim perspektifleri tartışılacaktır. Koşulların uygun olmayışı, çocuğa yer açılmayışı, yoksulluk, babanın sorumluluk almayışı, toplumsal imkansızlık, aile şartlarının uygun olmayışı gibi durumlarda, embriyonun dünyaya getirilmesi ya da getirilmemesi kararının hakikat olarak oluşturulduğu şartlar, bunlardan birinin erdem olarak nitelenmesi durumu ve erdemin nasıl bir gelişim gösterdiği sorgulanacaktır. Nietzsche'nin düşünceleri bağlamında hayatı olumlayan bir yaklaşım olarak kadının bedeni üzerindeki karar hakkını destekleyen argüman temellendirilirken, karşıt argüman da sorunsallaştırılacaktır. Filozofun erdem kavramının içeriğini nasıl doldurduğu, neyin ve kim tarafından yaratılanın gerçek erdem olabileceği bu kavram çerçevesinde incelenecektir. İlk bölümde, kürtaja dair bir hakikat olarak üretilen bilimsel, dinsel ve kültürel söylemler ve bunların öte dünyadan aldıkları temel söz konusu edilmeye çalışılacaktır. Bu bölümde, kavramın nasıl tanımlandığı, nasıl hakikat niteliğine büründüğü; Nietzsche'nin “Tanrı Öldü” sözü ve erdemlerin yıkılması, hiçlik zamanlarında kavramın durumu söz konusu edilecektir. İkinci bölümde ise, “sürü insanı ile birlikte her şeyini yitirmiş öznenin kendi değerlerini yeniden kurması” ve “kendini üreten bir sanat eseri olarak dünyada olmaklılığı dolayısıyla kürtaj bağlamında kadınların bedenleri üzerindeki kararları dolayısıyla dünyaya ‘evet’ deyişi ya da onu reddederek evrensel değerler adı altında kendini reddi” açıklanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada tartışılması amaçlanan konular arasında, hangi argümanın oluşa daha yakın olduğu, her şeye rağmen bir hayat dünyaya getirmenin mi yoksa getirmeme kararının mı hayata ve oluşun kendisine ‘evet’ demek olduğu; cevapları kimin yarattığı ya da yaratılmış cevaplara inandığı, gerçek erdemin ne olduğu, hangi davranışın erdem olarak nitelendirildiği, Nietzsche felsefesi bağlamında tartışılacaktır. Ayrıca; “Gerçekle uyuşmayan, gerçeği değişmez ve bütün bir bilgi gibi gösterenleri reddetmekte zorlanmamızın sebebi nedir? Bir bilgi dünya ile baş etmemize olanak sağlıyorsa ve yaşam kalitemizi, şartlarımızı ve koşullarımızı olumlu yönde etkiliyorsa, yine de yanlış mıdır? Neden bu inanç benimsemiştir? Kimin yararı söz konusudur? Kişinin kendi yararı mı toplumsal yarar mı?” gibi sorulara cevap aranacaktır. Çünkü Nietzsche'nin “Hakikat Yoktur” sözü gerçek hakkında konuşmanın anlamsız olduğu bağlamında değil, sadece içinde yaşadığımız dünyayı aşan bir dünya olmadığı anlamında temellendirilecektir.

---

kürtajın biyopolitikasını ufuk açıcı bir eserle ortaya koymuştur. *Amarği Dergi'si*, kürtajı gündeme taşımış; Zeynep Direk (2012) bu sayıda, bu makalede de önemli bir yer alan “Bedim Bedenim/Bedenim Benim” söylemini tartışmıştır. Atay (2012) ve Ertem (2011) hukuksal boyutu ile konuya yaklaşmışlardır. Erkmen ve Güngördü (2019) nüfus politikaları açısından, Demir (2012) ve Şakir (2017) hak mücadelesi bağlamında, Ünal ve Cindoğlu (2013) ise politik söylemlerin bağlamında konuyu ele almışlardır. Dini söylem boyutunu çalışan Özgenç (2012), etik bağlamda konuyu tartışan Ekmekçi (2017) ile Karadağ (2016) ve bu araştırmada oldukça değerli bir yeri olan Keskin'in çalışması da yine tıp etiği bağlamındadır (2015). *Bianet* (2012) ve *Feminist Politika* (2010, 2012) konuyu gündeme taşımıştır. Zira kürtajın yasada tanımlanması için uzun yıllardır mücadeleler verilmektedir. Dayı (2017) konuyu haklar bağlamında ele almıştır. Aksoy, ise etik bir perspektiften çalışmıştır (1996).

2. Hiçlik Zamanları

Ben tüm sistemcilerden şüphe ederim
ve onlardan uzak dururum.
Sistem istenci, dürüstlüğü eksik olmasından kaynaklanır
(Nietzsche 2004, s. 31)

2.1. Hakikatin Temellendirilmesi ve Hakikat Olarak Kabulülen Dünya

Hıristiyanlık, iki ayrı gerçeklik alanının varlığı üzerinden temellenen Platonculuğu onaylayarak biri anlaşılabilir diğeri ise sezilebilir ikili bir dünya kavramsallaştırmasını miras almaktadır. Bu yapı, var olan sistemin devamlılığı için gereklidir. Görünür ve yaşanılır olan ile yüksek ve arı olan dünya temellendirmesi üzerinden de din, bilim ve ahlak gibi gerekli kurgulamaları gerçekleştirdi. Sonradan bu kurguların birer yaratım olduğu unutulup hakikat olarak kabullenilecektir. Hakikat olarak yaratılmaya çalışılan durumun bir kefesinde, İsa'nın sevgili kulları olarak kabul edilen; hasta, zayıf, zavallı, kimsesiz ve düşkünler, (öte dünyada) Tanrı tarafından ödüllendirilecek olan seçilmişler vardı. Öteki kefesinde ise güçlü, zengin, kibirli, öte dünya fikrine aldırmayan, aslında orada acı çekecek, işkence görecek olan, Tanrı'nın oç alacağı insanlar. İşte insanların iki keskin gruba ayrıldıkları bu yapı üzerinden sadece din değil, ona bağlı sistemler ve ahlak yasaları hakikat oyununa sokuldu.

Savater, birbirinden ayrılmış bu iki dünya metafiziğine dair tanımın, kine dayalı ahlaki öğretinin ve kuvvetlinin cezalandırılmasının tıpkı hayali görüntülere dair dogmalar ve onların ardına sığınan engizisyon papazlarının hiyerarşisi gibi İsa'nın vaazlarıyla pek az alakası olduğunu belirir (2008, s. 68) Bunların tümü baştan sona, sonradan hakikat olduğuna insanın su götürmez biçimde inanacağı kendi yaratımlarıydı. Nietzsche'nin belirttiği gibi, "Gerçek dünya, şu an için ulaşılamaz, ama bilgeye, dindara, erdemliye, tövbe eden günahkâra vaat edilmiş." (2008, s.37) görünüyordu. Kiliseye saldıran aydınlanma hareketi ise eleştirmek üzere dinin yalnızca bir yanını ele alacak ve "zayıflığın yüceliği"ne dokunmadan dünyevi boyuta eleştiriler getirecekti. Aydınlanma, kilisenin sağlıksızlığı göklere çıkarması, hastalığı yüceltmesi gibi Platoncu bileşenlere hiç dokunmayacaktı. Böylece bu ikili yapının temellendirdiği - yaratılıp meşrulaştırılmış - hakikatler gitgide sağlamlaşacaktı.

Kürtaj bağlamında da kavramın güçlü bir şekilde temellendirilmesi ve düşünsel yapıda sağlamlaştırılması, kadının yaşadığı şartlar uygun olmasa da gebeliğin sonlandırılmamasına dair argüman, dinin zayıf ve muhtaç olanın göklere çıkartılması noktasında olgunlaştı. İçerisinde bulunan koşullar ne olursa olsun, bir ceninin rahimden alınmasını haklı çıkartamıyordu. Çünkü insan; yaşadığı dünya içerisinde ne kadar acı çekerse, ne kadar hasta ve muhtaç yaşarsa öbür dünyada diğerlerinden çok daha fazla değer görecekti. Çünkü Tanrı hepsinin çözümünü gerek bu dünyada gerekse diğer dünyada zaten yaratmıştı.

Platon'un "İdealar Dünyası"ndan gelen bu bölünmeyle, kavramlar (idea) eşyanın hakikati gibi değerlendirildi. Platon'un düşüncesi kesin bir şekilde formüle edilerek tözelleştirildi ve görüşler dünyasının karşısında idealar dünyası; şehvet ve tutkuların karşısında akıl, erdem ve mutluluk denklemi; istencin karşısında ise doğru, tarafsız ve nesnel bilimin bilgisi kabul edildi. Artık hakikat olarak kabullenilen ceninin kutsallığı ve yaşamın her zaman devam ettirilmesi, yükseltilmesi gereken en değerli şeydi. Onun, toplumsal yaşama dair her şeyin üzerinde bir değer görmesi gerekirdi. İstencin, duyguların, tutkuların karşısına konumlandırılan erdemlerden biri olarak kabul edilecek olan her ne şart altında olursa olsun, ceninin dünyaya gelişinin engellenmemesi de her durumda insanın uyması gereken bir eylem olarak hakikate ilişkin söylem pratiklerine sokuldu. Çünkü erdem, "ahlaki bakımdan her zaman sürekli olarak iyi olma eğilimi; iyi ve doğru eylemlerde bulunmaya yatkın olma durumu" idi. (Cevizci, 2000, s. 331). Ancak bu durum, Nietzsche'ye göre hayatın kendisiyle örtüşmüyordu. Ona göre, değer ve ideallerin sonradan hiç sorgulanmaksızın doğru kabul edildiği bu süreç, öte dünya fikri ile temellendirildikten sonra bilimsel, hukuki, dinsel ve ahlaki tanımlar eşliğinde bir hakikat oyununa sokulmuştu.

2.2. Bilimsel, Hukuki, Dinsel ve Ahlaksal Tanım

Hakikatin ortaya çıkmasında tanım en önemli uğraktır. Tanımı yapacak olguların seçilmesi, uygun düzeylere yerleştirilmesi gerekir. Olgular, olaylar zincirinin içinden seçilen, dilsel varlıklardır. Bu seçim, yaratılacak hakikatin en önemli belirleyicilerinden biridir. Genel süreç, farkların yok edilmesi, türdeş kılınarak bireysel ayrık değerler yerine ortak değer adı verilen manasız bir mutlağın ortaya çıkması ile devam eder. "Kürtaj (abortion), 'fetüsün varlığını sonlandırmak kastı ile vaktinden önce uterus dışına çıkartılmasıdır'" (Price DPT. 1998, 199-210) denildiğinde bilimsel perspektiften bir tanımlama yapılmış olur. Bu tanım beraberinde zaten kadın ve ceninin ayrı varlıklar olduklarını, birbirinden ayrılmış beden sınırlarına sahip olduklarından yola çıkarak, aralarındaki ilişkinin birbirlerine zarar vermektense ibaret iki özne gibi algılanmasını da getirir. Keskin'e göre bu yapı, liberal insan haklarından temellenen yapı ontolojik olarak soyut, özerk, kendi kendine yeten birey tahayyülünden kaynaklanır. Aslında bu noktada yapılması gereken, hamile kadın ve ceninin bu birey tahayyülünün dışında düşünülmesi ve aradaki bağımlılık ilişkisinin görülmesidir (89). Ancak bilimsel perspektif, temel kavramsal bağılıkları ön kabul olarak alır; bu bağılıklar da teoriyi formüle eden temel malzemeyi oluşturur. Farklılıklar törpülenmiş, birbirine yakın genel bir tablo oluşturmak amaçlanmıştır (Savaner, 2008, s. 98). Her bireysel teori, teori ağına oturur. Bu ağlar, teoriyi biçimlendiren temel varsayımlara dayanır. Hiyerarşik varsayımlardan oluşan bütün, kavram sistemidir.² İndirgenerek ve kalıba sokularak, özellikle de kendinden önce yaşanmışlıkları dikkate alarak belirli

² Kavram sistemi olmadan, gözlem, teşhis sınıflandırma, açıklama yapılamaz. Bu nedenle bunların hepsi bilim insanlarının işlerine beraberlerinde getirmeleri beklenen şeylerdir. Bu kavram sistemi, tüm bilimsel düşüncelerin meydana geldiği çerçeveyi sunar. İnsan, düşünce ve kavramı kafasından atmak için ne kadar çalışsa da gerçeğe doğrudan varamaz ve aracı bakamaz. Temel ön kabuller olmadan bilgi alınmaz.

tanımlamalar yapılır. Hukuki tanımlar ise toplumsal çıkar üzerinden kürtaj için yeni yasalar oluşturmak amacıyla yapılır. Her devletin belirli dönemlerde kürtajın yasaklanması ya da serbest bırakılması yönünde bazı kararları olur. Devletler bunu yaparken devletin nüfus siyasetini göz önüne alır. Dolayısıyla bu konuda karar alırken temel iddia, toplumun yararını gözeterek gerçekleştirildiği yönünde olur. Ancak, bu yapılırken dinsel ve ahlaki söylem de hukuksal söylemle birlikte işler. Dinsel perspektiften bakıldığında ne Eski Ahit'te ne de Yeni Ahit'te gebeliği sonlandırmak için açıkça bir ayet bulunmakla birlikte, kürtaj olumlu karşılanmaz. Hıristiyanlıkta, İsa'nın mucizesi olarak nitelenen bebeğin oluşumunun kürtajla sona erdirilmesinin, İsa'nın getirdiği manevi kurtuluşla bağdaşmayan bir hareket olduğu inancı yaygındır. Musevi inancında kürtaj çocuk öldürme olarak tanımlanır. Ayrıca, kürtajı da içine alacak şekilde yorumlanan, "İşte bu yüzden biz, İsrail oğulları üzerine şunu yazdık: Kim bir kişiyi, bir kişiye karşılık yahut yeryüzünde bir fesat sebebiyle olmaksızın öldürürse, insanları toptan öldürmüş gibidir." (Kitab-ı Mukaddes:32) ayeti bir bu açıdan bir temel kabul edilebilir. Rosner, Musevi etiğini ele aldığı kitabında Musevilerin neden kürtaja karşı olduklarını açıklarken, yüzyıllar boyunca düşmanları tarafından öldürülen Yahudilerin kürtaj yapmasını "bugün aynı kötülüğü kendilerine yapmak" (Rosner, 1991, s.154) olarak betimler. Bu nedenle İsrail Devleti'nde kürtaj yasaklanmıştır. İslam dini ise şu minvalde söz eder durumdan: "Yoksulluk endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin; sizin de onların da rızkınızı biz veririz." (Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 151)

Görüldüğü gibi dinsel perspektiften bakmak, tamamen yasaklanmış bir eylem niteliğine büründürür kürtajı. Bu, çocuk öldürmeyle bir tutulan cinayettir. Ahlaki perspektiften bakıldığında, değerlerin önce bir yalan olarak yaşamına başlamış olduğu söylenebilir. Ardından, 'kanı'ya dönüşür ve erdem olarak adlandırılır. Çünkü uzun vadede işe yarar ve yanlış olması ya da hayatın oluşuna karşı durması önem taşımaz. Önemli olan faydasıdır. Benzer şeyler aynıya indirgenir, belirli kategorilerde toplanır ve kabul edilir. Bilgi ve oluş birbirini dışlayabilir. Sonuçta kazanan, bir şeyi bilinebilir yapma istenci olur. "Güç istenci"nin kendisi, varlığın aldatıcılığını yaratır. Sistemin devamı için bunlar erdem olarak kabul görüldükten sonra artık sorgulanmaz. Zamanla bunun insan tarafından kurulduğu unutulur ve hakikat olarak kabul görmeye başlar. Çünkü dünyaya egemen olma isteği, şeyleri kategorize ederek dünyayı denetlemeyi gerekli kılar. Hakikat olarak kabul edilen şeyin bir görüş olduğu bilgisi silinir. Bu bağlamda MacIntyre'e göre ahlaki söylem de kürtaj konusunda hakikat haline getirdiği iki temel argümana sahiptir. (2002, s.20):

a. Herkes kendi kişiliği (bu bedeni de içerir) üzerinde belirli haklara sahiptir. Bu haklara dayanarak bir anne, cenin henüz onun bedeninin bir parçası iken çocuğunu düşürüp düşürmeme konusunda baskı altında kalmaksızın kendi kararını verme hakkına sahiptir. Bu nedenle kürtaj, ahlaken izin verilebilir bir şeydir ve yasaların da kürtaja izin vermesi gerekir.

b. Cinayet yanlıştır. Cinayet masum bir yaşama son vermektir. Bir cenin henüz şekillenmemiş bir bireydir. Yeni doğmuş bir bebekten tek farkı yetişkin bir insan olma doğrultusundaki uzun yolun henüz başlangıcında olmasıdır. Eğer herhangi bir yaşam

masum ise cenin de masumdur. Şimdi eğer küçük bir çocuğu öldürmek cinayet ise ki öyledir, kürtaj yapmak, cinayet işlemektir. Bu nedenle kürtaj yalnızca ahlaksal olarak yanlış değil, fakat aynı zamanda da yasal olarak engellenmesi gereken bir eylemdir.

Erdem olarak nitelenen bazı durumlarda olduğu gibi, ikinci argümanda da kişinin yaşadığı anın oluşuna ve akışına engel oluştursa dahi, beklenen davranış açıktır: “Koşullar uygun olmasa da bebeğin oluşumuna müdahale etmemesi”. Tecrübe ve sınanarak denenmiş ahlak, hayat tarzı ile bilinç yasası, değerler ve tutumlar kümesini oluşturur. Bu artık saygın ve dokunulmaz bir hakikattir. Kökleri unutulmuştur. Bu yapılırken, her kadının içinden geçtiği süreçler özdeş kabul edilir. Şeyleri kategorize etmek için mantığı kullanmak, dünyayı denetleyip egemen olmaya çalışmanın sonucudur. Bu noktada, Nietzsche'nin benzer şeyleri özdeş kabul etme isteğinin mantık dışı olduğunu vurguladığını, hiçbir şeyin özdeş olamayacağını savunduğunu (Erdem, 2007, s.43) hatırlamak gerekir. Soykütüğü, bir şeyin görüş olduğunun unutulması, gerçek olarak kabul edilmesi, görüşlerin türediği tekil ve taraflı yapıdır. Kürtaja dair ikinci argümanda olduğu gibi, kökleri unutilan şeyler saygın ve dokunulmaz bir hakikat olarak kabul görür.

2.3. Değişmez Bir Hakikat Olarak Kürtaj

Eski Yunan'da erdemler basamaklandırılmıştı. En tepeye en yüksek değerli erdem yerleştirilmişti. İyinin bilinmesiyle, onunla örtüşen bir kötülük bilgisine de sahip olunurdu. (Pearson, 1998, s.157). Bu değişmez bir hakikatti. Hıristiyan ahlakının temelini de oluşturan bu görüşe göre, Sokrates'ten beri toplum, sanat, devlet, bilgi vs. böyle yönetilirdi. Ödev vardı ve ödev, hep daha iyi olma çabası idi. Diğer tüm çabalar bunun içindi. Önemli olan karara vardırılmış ve hakikatinden şüphe duyulmayan konularda aynı şekilde eylemektir. Nietzsche, Hıristiyan ahlak ilkeleri (öte dünya tasarısı) ve Sokrates'ten beri Batı Metafiziğinin değişenin ardındaki değişmez tözü arama düşüncesi sonucunda hayatın, oluşun ve beden değerinin düşürüldüğünü belirtiyor, yaşama ve oluşa tam olarak karşıt konumda bulunan perspektifin iyiyi-kötüyü sınıflara koyarak sistemin devamlılığı için iyiyi uygulatırken, kötüye savaş açtığını belirtiyordu. Kabul edilen erdemlerin ortak değerleri, kürtaj örneğinde olduğu gibi, yaşam için çalışıyor görünse de insan hayatına aykırı konumlanabiliyordu.³ Modern dönemde ise özne-nesne ikiliği, kendinden öncekilerden farklı bir yapı sergilemiyordu. Ahlaki kodların meşruluğu esastı. Rasyonalizmin kabul ettiği, düşünen öznenin dış dünya ile girdiği ilişki sonucu insan bilgisinin temelini oluşması fikri; özellikle de Descartes'in “Düşünüyorum o halde varım” soyutlaması, oluş karşıtlığının o dönemdeki temelini sağlamlaştırmıştır. Gramere bağlılık ve fiilin yapısı bilgi için ‘a priori’ liği güçlendirmiştir. İşte bu süreçte, ceninin her ne olursa olsun korunması fikrinin değişmez yüce bir değer, erdem olgusu olduğu yolundaki düşünce de bu perspektiften

³ Batı Felsefesinin, Aristoteles'in mantığının üzerine kurduğu düşüncesine göre, bilginin elde edilmesinde, zihin-nesne ilişkisi belirleyiciydi ve özdeşlik ilkesi egemendi. Romantik felsefeye kadar da anlamlandırma girişimi bu düzey üzerinden yapılmıştır. Ancak Nietzsche düşüncesi, anlamın/bilginin özdeşliğini temelden sarsmış ve anlamın çoğulluğu ve farklılığını öne çıkartmıştır. Sabit bilgi nesnesi ve anlam üretimi sorgulanmıştır. Postmodern felsefecilerin benzer şekilde, “different” kavramı ile ortaya koydukları gibi.

temellendi ve hayatın her anında bir erdemin sayılmayabileceği sorgulanmadı. Ceninin genetik oluşumunun/gelişiminin bilimsel söylemin ardından dini söylemle desteklenen kurgusu, her gebeliğin hayatın akışı içerisinde kendi başına değerlendirilmesi koşulunu göz önüne almadı. Kürtaj cinayet olarak nitelendi. Dış dünya, kendiliğinden bir hakikat iddiası taşıyordu.

2.4. Tanrının Ölümü ve Tüm Değerlerin Yıkılışı

“Korkarım ki kurtulamayacağız Tanrı’dan.
Hala gramere inandığımız için.”
(Nietzsche 2005, s. 29).

Rönesans’la kendisini ölüm döşeginde bulan Tanrı’nın durumu, aydınlanma düşüncesiyle birlikte umutsuz bir hal almıştı. Sancıları kuşkusuz daha uzun sürebilirdi. Ancak Fransız Devrimi ve beraberinde getirdiği sosyal değişimler bu süreyi kısalttı. Kısa sürede meydana gelen yıkıcı değişimler, düşünsel yapıda da büyük depremler yarattı. Batı kültürü için vazgeçilmez olan varoluşsal bağlılıklar (bilim, hakikat, akıl, logos), hayatı belli tarzlarda yorumlama ve yaşama biçimlerinin değerli bulunması, bu depremlerle birlikte yerle bir oldu. Tanrı (ideler) yıkılınca güvenilecek ne kalacaktı? Tanrı fikri, iki dünya düşüncesi nedeniyle bu dünyaya din dışında da büyük anlamlar bahşediyordu. Sadece dünyaya atılmış insanın yaratıcısı ve kurtarıcısı değildi Tanrı. Tüm siyasi kurumları güvence altına alıyordu. Yetkenin dayanağı, ahlakın yaptırımcısıydı. Dilimizin manası, sistematize bilginin, tabiat kanunların meşruluğu, oluşun dengesi idi. Tanrı’nın ölmesi demek, tüm bunların bir anda yok olması demekti. Hayatın anlatılamayacak çöküşü, anlamın yok olması, değerlerin önemini yitirmesi idi.

Tanrı nereye gitti, size söyleyeceğim diye bağırdı! Onu biz öldürdük. Siz ve ben. Hepimiz onun katilleriyiz. ... Denizi nasıl değiştirebildik? Ufuku silecek süngeri kim verdi bize? Bu yeryüzünü güneşten zincirlerinden kopardığımızda ne yaptık biz? ... Durmaksızın düşünüyor muyuz? Öteye beriye yana her tarafa doğru. Hala bir aşığı ve yukarısı var mı? Sonsuz bir hiçliğin içerisindeymişçesine avare avare gezinmiyor muyuz? Boşluğun soluğuensemizde değil mi? (Nietzsche, 2004).

Tanrı ülkelerin ve idelerin adıydı (Heidegger, 2001, s.18). Ölen Tanrı; farklı mantık sistemlerini kabul etmeyen, indirgemeci ve sabitleyici, üstün ahlak Tanrısıydı. Kurumlar işlerine nasıl devam edeceklerdi? Dil nasıl anlamlı olacak, bilgi nasıl düzenlenecekti? İktidardan gramere, fizikten hukuka kadar bütünselliği sağlayacak ve Tanrı’nın yerini alacak bir otorite nereden bulunacaktı? İnsanların bunu kabullenmesi ve Tanrı’nın eşi görülmemiş sorgulanamazlığına erişecek denli yükselmek zorunda kalmaları kolay olmayacaktı. Belki Tanrı’ya dönüşmeleri zorunluluğu vardı. Burada söz konusu olan

insanlık ya da toplumun Tanrılaşması değil, her bireyin tek başına tanrıya dönüşmesi idi. İnsanlığı putlaştırmak değil, yaratıcılıkla Tanrılaşmaktı. Ölümsüz Tanrı'nın ölmesi ile artık başka bir yorum gerekli hale gelmişti. Hakiki dünyanın ortadan kalkması ve görünüşler dünyasının keşfiyle, insan bunu kendi lehine çevirip hayatı ve oluşu olumlayabilecek miydi? Hayatın her anında, öznel duruma bakılmaksızın insandan beklenen 'hamileliğin sona erdirilmemesi' kavramının içeriği ne ile doldurulacaktı? Oluşun kendi içindeki sessizliğinde her olay için farklı anlamlar kazanabilecek miydi?

2.5. Gerçek Yetimler: Erdemler

Kuşkusuz hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Eğer başarabilirse, insanın lehine büyük değişiklikler gerçekleşecekti. Örneğin hakikat, hayatın emrine verilecekti. İnsan artık hakikatin karşısında erdemli olmak zorunda kalmayacaktı. Tam tersine, hakikat, insanlığın merhametine sığınmak zorundaydı. Sürüye ait olmayan, özneye ait hakikat varlığa gelecekti. Herkes dürüstlüğü, kendi içinde kendine ve hayata karşı duruşunda arayacaktı. Ama önce kavramı yeniden yaratmak gerekecekti. Kürtaj bağlamında da 'cenini anne karnından çıkartmak' filinin ahlaki ve daha birçok söylem biçimi artık eskimiş değerlerle temellendirilemeyecekti. Ancak bu anlamsızlık ve değer yitimi durumu kimileri için katlanılır bir durum değildi:

Tanrısız bir dünya saçma olurdu. O zaman her şeyin serbest olduğu, bu dünyada kötülük hiçbir sınır tanımazdı. Benim ilkem çok basittir. Ben İsa'dan daha mükemmel bir şeyin olmadığına, hiçbir zaman da olmayacağına inanıyorum. Ve eğer İsa'nın gerçek olmadığını bana ispat ederlerse ve gerçeğin İsa'nın dışında olduğu doğruysa, ben İsa ile kalmayı, gerçek ile kalmaya tercih ederim. (Ruy, 2000, s.114).⁴

Kavramlar ve sayılar sayesinde, insanın inandığı dünya, insanın belleğine rahatlıkla yerleşmişti. Şimdi ise Nietzsche, Tan Kızılıığı adlı eserinde hakikatlerin çöküşünü, 'sanatçı filozoflara' kendi yaratıcılıkları doğrultusunda dilediklerince eğleyecekleri bir açık deniz vaat ediyordu. Bu sonsuzlukta hiçbir teorinin diline indirgenmeden, aracısız ve sürüden bağımsız, tinsel ve özgür yaratım üst insanlar tarafından kurulacaktı. Bugüne kadar geçerli olan değerler, değerden düşürülüyordu. Bu cinayet üstün insanın işiydi. Eski değerlerini öldüren insan, hiçlikte yolunu yitirmeyecekse, yeni değerler koyacaktı (Savater, 2008, s. 63). İdeal dünya kabul edilen öte dünyanın, beklenen en yüksek değerlerinin gerçekleşmeyecek olması, bu dünyanın temellenmesi için bir öte dünya fikrinin olmaması ne anlama gelecekti? Nietzsche'ye göre ortaya çıkan bu hiççilik, bir çöküş değildi.

---

⁴(Dostoyevski'nin Suç ve Ceza adlı eserinden) Bundan dolayıdır ki Raskolnikov, huzuru bulmak için adalete teslim olacak, Sibiry'a'da geçirdiği sürgün yılları, onun Tanrı inancını ve yaşam bağlılığını sınamasına yardım edecektir. Amaçsız yaşam mümkün değildir. Amacın adı Tanrı'dır. Postmodern felsefecilerin benzer şekilde, "different" kavramı ile ortaya koydukları gibi.

Nihilizm⁵, en yüksek değerlerin değerden düşürülmesidir (Heidegger, 2001, s.22). Batı tarihinin temel sürecidir. Dünya yerli yerinde kalmıştır ve yeni değerler yaratılacaktır. Hiççilik, 'en bereketli yaşam ülküsüdür. Yaşamın özünde yer alan çoğalma, yaşamın artırılması gerçekleştirilecektir. Artık kürtaj karşıtlığı temelini, Batı metafiziğinin öte dünya kavramsallaştırmasında, Platon'un idealar dünyasında ya da Kant'ın kendinde şeyin numenal gerçekliğinde değil; oluşa aşkın olan, dünyaya ait ölümlü ve acı verici yaşamın oluşunda bulacaktır. Hayatın kendisine aykırı olan öte dünya düşüncesi yoktur artık. Artık gerçeklik çıplak gözlerle görülebilecektir. Üzerinden yaratılan argümanların hepsi yok olmuştur. Kendi başına kutsallığı ya da tam tersine aşığılanması söz konusu olamaz. "İyinin ve kötünün ötesinde"dir. Yeniden yaratıma ihtiyacı vardır. Örneğin kadınlar asıl zalimlik olarak, kürtajı değil, çocuğu dünyaya getirerek olumsuz koşullarda yaşamaya mahkûm etmek olarak görebilirler. İşte bu durumda verecekleri karar da dünyaya yeni bir insan getirmenin sorumluluğunu alıp almamaktır. Ayrıca bu kararı verirken nasıl bir anne olacakları, çocuğa verebilecekleri hayat ve sorumluluk hissettikleri diğer insanların bu karardan nasıl etkileneceğini hesaba katmaktadırlar. Zira kürtaj, basitçe bir bencillikten ziyade kadının başa çıkması gereken zor bir karar olabilmektedir (Keskin, 2015, s. 90-94).

2.6. Bir Hakikatin Yitiminin Ardından Bildik Şeyi Bilmedik Bir Işıktan Yeniden İncelemek

Bu bağlamda da yapılması gereken, kürtajı hiç bilmeyenmiş gibi uzaktan ve ilk kez karşılaşıyormuşçasına incelemek (ki en zoru budur), onu bir yabancı olarak görmektir. Yeni değerler yaratmak için kavramı yeniden temellendirmektir. Kürtaj kavramının bir tasarım olduğunun ortaya çıkması üzerine önseziye ait her bir metafor gibi bireysellik ve farklılıktan beslenen; tüm isimlendirmelerden kaçan bir anlam yapısının kurulması gerekir. Mantık çemberini kırmak ve ideaların ürünü olmayan düşünceye ulaşmak şarttır. Kürtajın içini dolduran anlamın ve üzerinden yaratılan değer (ya da tersinin) değişmez hakikat olmadığına ortaya çıkmasının ardından kavramın anlamının yorumları için, artık her şeye izin vardır. İnsan için yepyeni değerler bulunabilir. Bu dünya kendi yaratımımız olduğundan, bundan başka bir dünya da bulunmadığından şimdikinden farklı bir dünya ve değerler sistemi inşa edilebilir. İnsan kendisini de bu dünya ile birlikte yeniden yaratabilir (Danto, 2022, s. 72). Eğer Nietzsche'ye göre erdem kavramı, üst insan tarafından anlamlandırılırsa; bu durumda yaşamı onaylayacak ve oluşu destekleyecektir. Bu durumda da hayata dair bir yasaklama ya da ret söz konusu olmayacaktır. Yeni ışıktan incelendiğinde, kürtaj için, ataerkillik tarafından cinayet süsü verilmiş intihar (Gediz Gelegen 2011, s. 65-71) nitelendirmesi yapılabilir. Zira Gediz Gelegen'in belirttiği gibi kürtaj, kadını travmatize eden, beden bütünlüğünü bozan, kültürel, dinsel ve ahlaksal çatışmalar

---

⁵ Nietzsche nihilizmi, üç ayrı anlamda kullanır. İlk anlamı, Budizm'i hiççiliğe özlem duyması, Hıristiyanlık'ın ise öte dünyaya yüksek değer atfetmesinden, düş ürünü kavramlardan ötürü nihilist dinler olarak niteler. Nietzsche'ye göre kavramın ikinci anlamı, Musevilik ve Hıristiyanlık perspektifinden dünyayı yorumlamak ve var olmak artık inanırlığını yitirdiğinden ve inancın yitirilişi kilisede ahlaki boşluk yarattığından ortaya çıkar. Son anlamı ise, geleneksel değerlerin yarattığı krizden kurtulma yoludur. (hangi kaynak alıntılanması iyi olabilir.)

yaşamısına neden olan bir uygulamadır. Eşleri, aileleri, arkadaşları gibi bedenleriyle bağlantısı olmayan başkaları için bile empati ve sorumluluk duyguları geliştirebilen kadınlar için, doğmamış çocuğuyla ilişki çok daha özel bir yer tutmaktadır. Dünya'ya yeni bir insan getirmenin sorumluluğunu alıp almama konusundaki karar ve bu kararı verirken nasıl bir anne olacakları, çocuğa verebilecekleri hayat ve kendilerine karşı sorumluluk hislerini hesaba katmaktadırlar (2011, s. 65-71). Dolayısıyla, kürtaj karşıtları tarafından geliştirilen “cinayet” tanımlamasının başkasını öldürme içermesi nedeniyle aslında durumu karşılamayışı, tersine “intihar” olarak kavramın kendisine daha yakın olduğu düşünülebilir. Ancak değerler yaratma işi üst insan yerine sürü insanı tarafından gerçekleştirilirse, Tanrı ölmeden önce olduğu gibi keskin temellendirmeler üzerinden yapılacak, yine hayatın kendisine uymayan bir yapı sergileyecektir. İyinin ve kötünün ötesinde bir duruş yerine ahlaki fenomenlerle dolu, mevcut yargıları eleştirmeyen, hayata karşı zorba, tutkuları öldürmeye çalışan yapılar devam edecektir.

3. Kurtuluş

Artık kürtajla ilgili her şeyi yeniden ele alabilecek, bu bağlamdaki her düşünüşte yeni bir adım atabilecek, problemleri çözmek yerine yorumlayacak; farklı anlamlar olduğunu bilen ve onları tutkuyla arayan, istek ve amaçlarında dünya görüşlerini ahlak açısından sorgulamayacak düşünce sistemine sahip insanlara gereksinim vardır. Geldiğimiz noktada kavramın anlamından ziyade halen bir hak olarak tartışmak bir zorunluluk halini aldığı için, Zeynep Direk'in kürtaj tartışmalarındaki “Benim Bedenim” ifadesini sorunsallaştırması bir örnek olarak alınabilir. Yazar, şimdiye dek kürtajın bir dış çektirmeye indirgenmiş, henüz insan olmamış bir varlık da olsa, bir kadının birkaç ay sonra kendi çocuğuna dönüşecek bir potansiyeli kaybetmesinin onun için acı bir yanı olduğunun şimdiye dek görmezden gelindiğini belirtir ve ceninin beden bir parçası mı yoksa ondan farklı mı olduğunu sorgular. Eğer cenin; bütünü, bedensel birliğin bir parçası ise bedenle aynı olduğunu ve ondan ayrı bir statüye ve hakka sahip olmadığını ekler. Öte yandan ondan farklı bir öteki veya başka ise, bu durumda da taşıyıcı bedenden ayrı bir hukuki varlığı ve hakları olmalıdır diye ekler. Nihayetinde yazara göre cenin ile onu taşıyan bedenin ilişkisi çok özel bir ilişkidir, iki ayrı varlığın ilişkisi değildir. Bu nedenle de bedenden ayrı olmayan Başka'ya karşı konukseverliğe “ben” karar vermelidir (2012, s. 4-7). Ya da Aksu Bora'nın ifadesinde olduğu gibi kürtajı tartışmak bir hak mesesine indirgenmemelidir (2012):

İçimde büyüyen öteki ile ben arasında bir bağ var; belki bu bağın bilgisiyle başka ötekilerle benim aramdakini de anlayabilirim: Aşık olduğumda, ona bir şey olduğunda canım yanacak kadar birini sevdiğimde... Hiç tanımadığım birinin bedeninin bombalarla parçalanmasına tanık olup da yüreğim yandığında. Bu “başkasının acısına bakmak”tan ibaret değil; yüreğim yanıyor, çünkü ona bir şey olduğunda bana da oluyor. Tanık olduğum için, sustuğum için, o öldürülürken yaşamama izin verildiği için ... Ben ona olanla, onunla “ben” oluyorum.... Anlamak

bu kadar mı zor hiçbirimizin kendimizden ibaret olmadığımızı?

Demet Bolat da “Aslında tartışmayı ‘ahlak-insanlık’ zeminine çekmek biz feministleri köşeye sıkıştırmamanın bir yolu.” (2012, s. 19) ifadesiyle meseleji sürü zihniyetinden çıkarmanın ipuçlarını vermektedirler.

3.1. Kurtuluş

Nietzsche’den önce insanın başarısının değeri hayatla değil, hazır değer yargıları ve kalıplara uygunluğu, onlara sıkışıp kalmışlığı ile ölçülmüştür. İndirgenmiş, kalıplanmış ve önceki eylemlerden referanslar alınmıştır. Ancak kendi başına eylem boş olduğundan yapan kişi ve içinde bulunulan durum önem kazanır. Kendi başına eyleme değer biçilirse, akış reddedilmiş olur. Her kürtaj eyleminin yanlış ve olumsuz olarak nitelenmesi gerçekleşir. Geçerlikteki değerleri önemsemeden, ona iğinin ve kötünün ötesinde yeni değerler biçmek, kendi değerlendirmelerini yapmak, insan olmanın varlık şartıdır. “Böyle” yerine “Ben böyle istedim, kurtuluş benim için bu demektir” ya da “Yapmalıyım, etmeliyim” yerine “Ben istiyorum” (Nietzsche, 2001, s.23) diyebilen, kendi değerlerinin yaratıcısı olabilen, onların anlam ve değer içeriğinin hemen hemen tümünü kendi başına doldurabilen, kalıp değerleri sorgulayıp, onları ilk kez görüyormuşçasına yeniden değerlendirebilendir Nietzsche’nin üstün insanı. İnsanın varmasını istediği yer orasıdır. Kendi kendisi olamayan, çoğunluk rahat olsun diye kendi gözleriyle bakıp yorumlayamayan, kafasını kurcalayan soruları bile fazla tedirgin olmamak için zihninden atan, tek önem verdiği şeyin komşusunun kendisi ile ilgili fikirleri olan insan Nietzsche için sürü insanıdır. Ancak sürü bir yığın anlamında kullanılmaz, çünkü bu insanların aralarında sadece belirli kuralara bağlılık, sürünün ayakta durmasını sağlayan aynı değerlere inanan aile birliği, cemiyyet, soy birliği, devlet, millet, kilise gibi gruplar vardır. Dolayısıyla sürü insanı için kürtaj konusunda hakikat olarak kabul ettiği argüman bir araçtır. Bir ceninin her ne şart altında olursa olsun dünyaya getirilmesine hakikat gözüyle bakan bir kimse, böyle inananlarla arasında bir uyum oluşturur ve onlara iyi görünür. En iyi görünen kişi -bu değerın hacı yatmazı- ise o sürünün baş insanı olur. Gerçekte yapılan büyük yanlışlık, hayat için araç olan bir şeyin, yaşamanın tek ölçütü kabul edilmesi; tek hakikat olarak görülmesi ve sürünün değer anlayışının sürüde hüküm sürmesidir. Hayatın akışına uymayan bir durumda, sürünün değerlerinin korunması için başka bir canlının dünyaya getirilme fikri, yaşamın ölçüsü ve hedefi haline getirilince, gelecek kendine kurban edilmiş olur. Nietzsche’nin deyişi ile “İnsanlığın tüm geleceği çarmıha gerilmiş olur”. Çünkü sürü için uğraşan bu “iyi insan”ın zararı, zararların en zararlısıdır.

İyiler- yaratamazlar bunlar, hep sonun başlangıcıdır bunlar, yeni levhalara yeni değerler yazanı çarmıha gererler... İyiler-bunlar hep sonun başlangıcı oldular (Kuçuradi, 1967, s. 53).

Bu bağlamda, sürü için erdemli olan, ceninin hakkını sonuna dek savunan insan aslında bir kişi değildir. Bir defalık insan şemasına uygun olmakla değer kazanmış da olsa, ikilemede kaldığında değil kendi değerini yaratmak, kendi kararını da verememiştir. Tek olamaz o, benzerleri vardır. Çünkü bir sürünün her biri aynı erdemlere sahip olmalıdır. Bu insanın konu hakkında meşru gördüğü şey, kürtaj için genel kabul gören şu hakikat olabilir: “Kürtaj bir cinayettir. Cana kasttır. Yasalarca cezalandırılması gerekir.” Sürü insanının içinde yaşadığı sürüden koparak kendi yolunu araması, içinde yaşadığı değerler sisteminden başını kaldırması ve kopması, henüz yaratması değil, ama en azından kendi gözleri ile görmek istemesi onu özgür olmaya doğru götürür. Bu insanlar kürtaj konusundaki tüm argümanları sorgular, kendi kararını verir. Ancak henüz yeni bir yaratım yapamazlar bu konuda. Yine de bu konudaki tüm değer yargıları havada kalmıştır onlar için. Ancak büyük kopma da gerçekleşmemiş, henüz güç denemesine girişmemiştir. Özgür insan olma yolundakiler birkaç basamak çıkmak zorunda kalır. Eğer bu basamaklardan birinde kalırlarsa, bu takdirde sürünün değerleri karşısında tutumları farklı olan kopmuş insan tipleri ortaya çıkar: “Tutunamayanlar”. Bu insanlar, koşulların mümkün olmadığı bir gebelik üzerine diğer insanlar gibi düşünmezler. Yargılamazlar. Şartları göz önüne alabilir ve kendi değerlendirmelerini kurmak isterler. Ancak yeni bir anlam yaratamazlar hakikatler için.

Sürünün değerlerinden çektiği acıyı arkada bırakmak isteyen özgür insanların ellerini ve ayaklarını bağlayan bağlar birden çözülür. Bu bağlar ödevlerdir. Bu ödevlerin içinde eskiden beri değerli görülen şeyleri yüceltme davranışı; ki bu ceninin onun kutsallığı, artık bir insan olduğuna dair argümanın hakikat olarak belirlenmesi, insana verilene minnet etme duygusu, Tanrı tarafından bağışlanmış olan bu kutsallığın sona erdirilmesinin kötü oluşu, bulunur. Geçerli olan değerlerden kopma, o zamana dek yüklenen anlamın boş olduğunu görme ve ayrıklık hissi kişiyi yer sarsıntısına götürür:

Bu kopma beklenmedik bir anda birdenbire bir ‘yer sarsıntısı’ gibi olur. Öyle birdenbire olup biter ki kopan kişi pek anlamaz olan biteni. Çevrene olan ayrıklığı, bu çevreye ‘hayır’ demesi onu nereye olursa olsun gitmeye, nasıl olursa olsun kaçmaya zorlar. ‘Burada yaşamaktansa ölmek daha iyidir’ onun için. Bu ‘burada’, onun o zamana kadar sevmiş olduğu her şeydir. ‘Buradan’ uzaklaşmak, arkasına bakmadan uzaklaşmak her ne pahansa olursa olsun bir değişiklik isteğidir bu.” (Kuçuradi, 1967, s. 56).

İşte bu anda başlayan özgür istemeyi isteme, insanı yıkabilecek bir hastalıktır. Gücün ve kendini yönetmenin, kendi değerlerini koymanın hissi rahatsızlığı. Çünkü henüz kişi “hayır” dediği değerlerin yerine ne koyacağını bilememektedir. Akli, hep sürünün değerlerini sorgulamadadır: “Bir ceninin uygun olmayan şartlara doğması doğru mudur? Onların yaşam hakkı dedikleri şeyin kötü olduğu söylenebilir mi? Tanrı bir insan buluşu olabilir mi ve her şey yanlış olabilir mi? Biz aldatılıyor isek aldatan da değil miyiz?” Ancak,

kendini değiştirebilecek, üst insana ulaşabilecek bu özgür insanın en önemli özelliği saplanıp kalmamasıdır. O, kürtaj argümanlarından hiçbirini için “değişmezdir ve hakikat olarak bende bulunur” diyemez. Bir acımayaya, bilime, en değerli görüşe, kendi erdemi kabul ettiğine saplanıp kalmaz. Kürtaj için hayatın getirdiğini kabullenmeye ve kendi eyleminin yaratıcısı olmaya hazırdır. En kuvvetli bağımsızlık testini geçmesi böylece tamamlanır. Dolayısıyla özgür insanın birçok erdemi yoktur. Zaten olmasını da istemez. Bir tek erdemi ister ve onu sever. O da kendi kendisi olması, hayata “evet” demesidir. İyinin ve kötünün ötesine geçer. Kendine hâkim olur, kendini eğitir. Bu insanın konu hakkındaki hakikati şu olabilir: “Kürtaj yanlış olabilir, doğru da olabilir. Herkesin inandığı argüman beni etkilemez. Önemli olan olduğu anın şartlarında yaratılmış olan en oluşa yakın değere inanmaktır.”

Ardından gelen aşamada, insan gerçeği görmeye başlar. Öyle güçlüdür ki gerçeğe yabancı olmayı başarır. Perspektifli bilmeden sıyrılır. Hayata “evet” der. “Hayata evet demek, ‘varlık çemberinin ardı arası kesilmez, son bulmaz dönüşünü kavrayıp onu istemek demektir.” (Kuçuradi, 1967, s. 70). Hayata evet demek, hayatı kuran insanın, hatta uygun olmayan şartlarda bile hayatı bir sanat gibi kuran insan varlığının, yeni olan her şeyi yeniden değerlendirebilmesi demektir. Hayata ‘eğer’siz bakması, hayatını bir daha yaşamak zorunda da kalsa başka türlü yaşamak istememesidir. Acıya da “evet” demesi ve onu savunmasıdır. Zerdüş’t e şimdiye dek insanın evet dediği şeylere şaşırtacak kadar çok “hayır” diyendir. Dionysosçu olan budur.⁶ Artık bu üst insan/trajik insan, tam manası ile hayatın anlamıdır. Çünkü dünya bu anlam sayesinde anlamlanır. Onun eseri yaratımdır, kendi yolu, kendi zevki, kendi değeri, kendi düşüncesi ve kendi gözü vardır. Başkalarının düşüncesi onu ilgisiz bırakır. İlk defa gören bir çocuk gibi her şeyi kurcalar. Soyludur, insanları eşit görmez; hem kendi ruhunda daha uzaklara gitmek ister hem de diğer insanlar ile kendi yaratıcı kişiliği arasındaki mesafeyi daima açar. İşte yüzyılların istemesine yön veren, değer yaratan, insanlar arasındaki derece farkında en üst basamakta duran kişi, üst insandır. Bu yaratıcı insan, kendi ödevini yaratır ve kimseyle paylaşmaz, sorumluluk alır. En doğru zamanı kendisi için bilir. Geçmişi de yeniden değerlendirir. Yasa koyar, buyurur, adildir, yargılamaz. Yıldızları kendi etrafında dönmeye zorlar. Ancak bu insan için en tehlikeli olan acımadır. O zaman kendisine hâkim olamazsa, arı duramazsa denemeyi geçemez.

Görüldüğü gibi insanlar arasındaki yapı farkı, onların gerçeği, insan başarılarını ve olayları değerlendirme tarzlarında ortaya çıkar. İki tip insan vardır, konu bağlamında kürtaja bakış açısından, sürü insanı ve üst insan. Ancak özgür insan da bir ara tiptir ve henüz değer yaratamayandır. Üst insanın kürtaj konusundaki hakikatini şöyle yaratmış olabilir: “O andaki inancım ve hakikatim neyi gerektiriyorsa onu yapmak en erdemli hareket olur. Çözüm anlıktır ve o anın tüm sorumluluğunu alırım. Bu benim ödevimdir. Öyle davranırım ki, bu tamamen kendi istencimden kaynaklanır. Tekrar dünyaya gelme şansım da olsa, farklı bir seçim yapmam.”

⁶ Dionizik, hayata, en garip ve güç problemlerde bile “evet” demek ve hayatı istemektir.

3.2. Kurtuluş

Nietzsche'nin çekişle geleneği tuz-buz etmesinin ardından herkesin kendi anlamını yaratması mümkün değildir. Anlamı yaratacak olan üstün insandır. Peki, Nietzsche bu yaratımı nasıl olanaklı kılar? Bu noktada Nietzsche'nin felsefesinin ana temasının sanat olduğu hatırlanabilir. Yeniden yaratım sanat yoluyla yapılır. Ancak bu sanat, güzel sanatlarla karıştırılmamalıdır (Farago, 2006, s. 31). Bu, yaşamı sürdürme, kendini gerçekleştirme, gerçeklikle uyum içinde yaşama, güç istencidir ve güç istenci de en büyük sanat ürünüdür. Güç istenci, nasıl yaşamak isteniliyorsa öyle yaşanması gerektiğini belirtir. İşte bu noktada da bir sanat eseri olarak güç istenci kendini yaratma anlamındadır. İçinde yaşadığımız dünya sürekli olarak yaratılan ve yeniden yaratılan bir sanat eseridir. Filozofun estetiği bu kadar cazip bulmasının nedeni, yaratıcılık kavramıdır. Çünkü sanatçı gerçekliği dönüşüme uğratır. Eğer gerçek kürtaj ise, bu durumda herkes onun bir parçasını algılayabilir ancak. Önemli olan bir çocuğun dünyaya getirilip getirilmeyeceğine; yani nasıl yaşamak istendiğine karar verilmesi ve olayların akışı içinde çözümler bulunmasıdır. O an verilen karar, aynı eylemlerin tümünü etkilemeyecek ve bir erdem olarak genelleştirilemeyecektir. Onun bir erdem olarak kabul edilebilmesinin tek şartı da budur. Bu düşünce sistemini izleyen ve yaratan kişi üst insandır. Yaratım şekli ise sanattan kaynaklanır. Dolayısıyla filozof sanata ontogenetik (dünya-yaratıcı) bir işlev atfetmektedir.

Ne doğarsa, sanatsal irade sonucunda doğar. Sanatçıya resim yapması için verilen beyaz tuval ne ise, üst insana verilen doğal malzemeler de ancak o kadar önemli olabilir. (Megill, 20008, s. 65) Dolayısıyla kürtaj aslında kendiliğinden anlam taşımayan, verili doğal malzemedir. Bunun anlamını kendisi ve dünya için yaratacak olan da üst insandır. Nietzsche'den önceki filozofların yaptıkları gibi kürtaj bağlamında bir erdem belirlemek ve bunu tüm benzeri eylemlere genellemek, evrensel bir onay kabul etmek mümkün değildir. Bu bağlamda değerleri yaratacak olan yaratıcı insan, üst insan, bir yandan kendi yaratıcılığı ile kendi eylemesinin değerlerinin içini doldurur ve istencine göre hareket ederken, bir yandan da kendini yaratır. Öz disiplini ile kendi varlığını an be an şekillendirir, benliğini inşa eder. Kendini düşündüğü ve istediği her şeyden oluşturur, gelişigüzel değildir, üslubunun varlığını gösteren bir yapı sergiler. Kendi kendisinden sanat yapıtı çıkartır. Çünkü sanatçı yücedir. Aynı doğal malzemeyi değişime uğrattığı gibi varoluşun sunduğu kaba malzemeyi de değişime uğratır. Örneğin kürtaj konusunda oluşu evetler ve kendi tutkuları doğrultusunda davranırken kendisinin özünü kurduğunun da bilincindedir. Bunun gibi birçok aşama geçirir.

Bu noktada aslında kürtajın değil, onun değerini yaratan sanatın bir hakikat olduğundan söz edilebilir. Hiçbir şey hakikat değildir, sanat da bunu cisimleştirir. Böylece dünyanın hakikat dışılığını da bizim için katlanılabilir kılar. Varlığın en büyük gerçeği hiçlik olduğundan, artık dillendirildiğinde kürtaj, kürtaj olmadığından, sanat bu anlamsız ve umut kırıcı boşluktan korur insanı. Gerçek insanı öldürmektedir (Farago, 2006, s. 30). İnsanın hakikati kendi yarattığı değer olmayıp, yaratılana kayıtsız şartsız boyun eğmek olduğundan gerçek olarak kabullenilen, insanı korkutur. Sanat bu hayattaki en yüce görev

ve metafizik bir etkinlik olarak yaşamı kurtarır ve hiçlik yüzünden ölmemesini sağlar. Varlıktaki boşluğu doldurur. Dünyanın kör karanlığını yaratılan güzel eserlerle aydınlatır. Bu eserler de estetik tarafından yaratılan, insanı güvende ve evinde hissettiren değerlerdir. Kürtaj bağlamında, onu hiç bilmiyormuş gibi yeniden ele almak, kendi değerini göz önüne alarak o andaki istenç doğrultusunda davranmak, sanat aracılığı ile yeniden yorumlamak ve yaratmak, yaşamı sürüklenişten anlamlı bir bütünlüğe dönüşür. İnsana kişilik ve özgürlük kazandıran bu yaratıcılık ilkesi, insanın kendini aşmasına yardım eder (Bozkurt, 2000, s. 161).

Kuşkusuz, bu çalışmada konu olarak seçilen kürtaj bağlamında olduğu gibi, Nietzsche için bazı özel hal ve durumlar vardır. Bu özel hal ve durumlarda kabul edilen ve evrensel onay gören erdemler aslında aptallığın saygıya değer biçimidir, köylü saflığıdır. Hatta mutlulukla da büyük bir çelişki içerisindedirler. Kürtaj örneğinde, ceninin rahimden alınmamasının ve gelişimine izin verilerek dünyaya getirilmesinin bir erdem olarak ve yaratılmış, temeli öte dünyaya dayanan bir değer olarak kabul edilmesi, hayatın kendisi açısından oldukça pahalıya mal olabilir. Değişmez değer kalıpları ve erdemler, filozofa göre, hasta ruhlu insanların yaratımı ve yine bu insanların bağımlılıkları olabilir ve onlar yüzünden dünya bir hastane haline gelebilir. Evet, bu durumda bir “yeryüzü barışı” (Nietzsche, 2002, s. 204) sağlanabilir ancak insanlar birbirlerinden hoşlanmayacaklardır. Bu durumda çok zor koşullarda da olsa her bebeğin bir öte dünya fikri ya da ahlaki söylem üzerine doğması, beraberinde mutsuz bir dünyayı getirecektir. Bu noktada, kürtaj konusunda gerçek erdeme ulaşmak için, daha önce kürtaj ile ilgili kabul edilen argümanların ve onlar üzerinden kurulan değer yargıları ve erdemleri çöktürmek gerekir. Yani erdeme ulaşmak için erdemsizlik gerekir. Bu konudaki en büyük düşman, argümanın erdemli olduğuna dair verilen vaazlardır. Çünkü bu durumda aynı değer yargısı, herkes için bir ideal durumuna getirilmektedir. Erdeme yapılan en büyük düşmanlık budur.

4. Sonuç

Nietzsche'den önce, hakikat olarak kabul edilen şeyin, her ihtiyaç duyulduğunda çöken bir buz tabakasında yürüyormuşçasına ince ve güvenilmez yapısının hamlığı, ontolojik sorunların derinlerine inememesi, varoluşun dışında kalması, oluşun ve beden değerini düşürmüştür. Bu çalışmada, Nietzsche'nin düşünceleri temel alınarak kürtaj kavramı ve üzerine kurulan karşıtlıklar konu edilmiştir. Bu bağlamda, konu üzerindeki tartışmalar, hak kavramı üzerinden yürütüldüğü ve kadının “bedenine dair karar hakkı” ile “ceninin yaşam hakkı” karşıtlığında bir çıkar çatışmasına dönüştürüldüğü için, konuyu karşıtların çatışması üzerinden kurmanın, birisini erdem olarak kabul etmenin neden problemlili olduğu temellendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, kürtaj bağlamında kurulan bu karşıtlık ekseninde hak odaklı söylemlerle, önemli noktaların da gözden kaçırılmasına neden olduğu iddia edilmiştir. Kadını travmatize eden bu denli önemli bir konunun sürünün değerleri ekseninde “cinayet” olarak yorumlaması oldukça sorunludur. Bu nedenle, filozofa göre gerçekliğin özünün çoğul olduğu, bu çoğul akışın içinde değişmez erdemlere

inanmanın ve bağlanıp kalmanın; insanın kendini aşmasında, mutlu olmasında, istencine uygun yaşamasında karşısına çıkabilecek olan en büyük tehlike olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla onun düşünce sistemi içerisinde istenmeyen bir gebeliği sonlandırmamak üzerine bir değer ya da erdem yaratımına gidilmesi bir erdem yaratmaz. Bu durumda erdemli bir davranış, hayatın oluşuna ve kişinin kendi istencine uygun bir çözüm üretmesidir. Çünkü Nietzsche için değer demek; insanın yaratımı, düşüncesi, ülküsü, sanatı, felsefesi, tarihi gibi başarılarıdır. Anlamlı gördüğü her şeydir. Sadece insanın hayatı için bir değeri vardır bunun, başka bir şey için değil. Erdem, insanın en gizli ve en yürekten eğilimleri taşıyan erdemler olmalı, gereksinimlerle uzlaşmalıdır. Dolayısıyla kürtaj bağlamında kabul edilebilecek tüm erdemler filozofa göre diğer kalıplaşmış erdemler gibi ahmaklığa gider. İnsana can sıkıntısı verir ve can sıkıntısı yaşamak için bu dünya çok kısadır. Böyle bir sıkıntıya katlanmak için öte dünya fikrine sıkı sıkıya inanmak gerekir. Nietzsche için de bazı erdemler vardır. O erdem kavramını kesin olarak reddetmez. Ancak onun erdemleri, “Kaba saba, dedelerine saygı duymasına yol açacak erdemlerin uzağındadır.” (Nietzsche, 2004, s. 11). Bu bilgiler ışığında, çalışmada baştan beri konu edilen argümanın, kürtajın bir cinayet olduğu argümanın Nietzsche felsefesinde bir erdem olmadığını şöyle açıklanabilir:

- a. Bir erdem her yerde erdem olmayı şart koşamaz. Evrensel bir onay mekanizmasına bağlı da olamaz.
- b. Gerçek bir erdem olsaydı, bu argüman her zaman her yerde kendi kendinin propagandasını yapmazdı. İnsanın en gizli ve yürekten davranışında, kendi istencinde bulunurdu.
- c. Böyle bir durumun gerçekleşmesi durumunda acı çekilecek olma ihtimali, o şeyin erdem olabileceğinin işaretidir. Ancak olmaması durumundaki sıkıntı ve mutsuzluk, o şeyin erdem olma ihtimalini çok düşürür.
- d. Ceninin varlığına son vermeme durumu sadece kadının kendisi için bir erdem olabilir. Başka hiçbir şeyin ya da hiç kimsenin özellikle de öte dünyanın yargıçlığına ihtiyaç duymaz.
- e. Kürtaj yaptırmak insanlığın yüce değeri ile çatışan erdemsiz bir davranış da olsa, Nietzsche'ye göre gerçek erdem insana yasak olan şeyi de yaptırabilir. Yani koşullara göre değişir. Daha önce benimsenen fikrin ya da bağlanılan inancın tam tersini yaptırabilir.
- f. Kürtajın cinayet olduğuna inanılarak cenini her şart altında dünyaya getirmenin erdemliliğinin egemenliği kurulamaz. Çünkü erdem, güç istencinden vazgeçmeyi ve istencin baskı altında tutulmasını şart koşar. Yani ahlak zaferi, gayri ahlaki yollarla kazanılır. Nietzsche insanlığın değerlerini, bilincini, toplumsallığını paramparça eden bir dinamittir. Düşünce sistemimizi tek bir şimşekle ikiye ayırmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, onun felsefesi içerisinde basitçe bir konuyu tartışmak olmamıştır. Zerdüşt'ün yaptığı gibi mürit değil, düşman arzulayan felsefesiyle gerek bu metnin gerek onun düşüncelerinin okurun özelini sorgulatması bağlamında erdem düşüncesini ve kürtaja dair anlam kurgusunu düşünmeye açmaya çalışmıştır.

Kaynakça

Bora, A. (2012). Birlik ve Beraberliğe En Çok İhtiyacımız Olduğu Şu Günlerde Kürtaj Yasağı, *Amarği Feminist Dergi*, Sayı 26.

Bozkurt, N, (2000) *Sanat ve Estetik Kuramları*, İstanbul, Asa Kitapevi.

Cevizci, A, (2000), *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul. Paradigma Yayınları,

Danto, A, (2002) *Nietzsche; Hayatı, Eserleri ve Felsefesi*, Çev. Ahmet Cevizci, Paradigma Yayınları.

Demet. B, (2012), “Yaşam Hakkı Tartışmasına Dair”, *Feminist Politika*, Yaz, Sayı:15.

Direk, Z, (2012), “Benim Bedenim/Bedenim Benim”, *Amarği 3 Aylık Feminist Dergi*, Güz, Sayı 16.

Erdem, Hüseyin S, (2007). Nietzsche; Perspektivizm, Anlam ve Yorum, Van. Bilge Adam Yayınları.

Farago, F, (2006), *Sanat*, Çev. Özcan Doğan, , İstanbul. Doğu Batı Yayınları

Gediz Gelegen, D, (2011). “Tartışma: Kürtaj: Cinayet Süsü Verilmiş Bir İntihar Mı?”, *Fe Dergi*, No. 1, 65-71.

Heidegger, M, (2001), *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimler Çağı*, Bursa. Asa Yayınları.

Keskin, İ, (2015). “Kürtaj Tartışmaları Ve Feminizm” *Fe Dergi* 7, No. 1, 86-95.

Kublay, Ç, (2014), “İslami Muhafazakâr Kadın Yazarların Perspektifinden Kürtaj Tartışması: Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Alternatif Politika*, Cilt 6. Sayı 3. Aralık. Sayfa. 387-421. Kitabı Mukaddes, 5:32.

Kuçuradi, İ, (1967). *Nietzsche ve İnsan*, , İstanbul. Türkiye Felsefe Kurumu. Kur'an-I Kerim, En'am Suresi: 151.

MacIntyre, A. (2002). *Erdem Peşinde; Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma*, İstanbul. Ayrintı Yayınları.

Me Gill, A, (2008), *Aşırılığın Peygamberleri*, Çev. Tuncaç Birkan, Ankara. Ayraç Yayınları.

Nietzsche, F, (2001), *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, Çev. Turan Ofazoğlu, İstanbul. Sentez Yayınları.

Nietzsche, F, (2002), *Güç İstenci*, Çev. Sedat Umran, İstanbul. Birey Yayıncılık.

Nietzsche, F, (2004), *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, Çev. Ahmet İnam, İstanbul. Say Yay.

Nietzsche, F, (2006). *Putların Alacakaranlığı ya da Balyoz ile Felsefe Yapmanın Yolları*, Çev. Serpil Erfındık, İzmir. İlyay Yayınları.

Nietzsche, F, (2005), *Putların Batışı*, Çev. Mustafa Tüzel, İstanbul. İthaki Yayınları.

Nietzsche, F, (2004), *Şen Bilim/Şiirler*, Çev. Ahmet İnam, Say Yayınları, Bütün Yapıtları, İstanbul.

Pearson, Keith A, (1998), *Kusursuz Nihilist; Politik Bir Düşünür Olarak Nietzsche'ye Giriş*, Çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Price D. (1988), *Selective Reduction And Feticide: The Parameters Of Abortion. Criminal Law Review.* 199-210.

Rosner. F, (1991), *Modern Medicine And Jewish Ethics*,. London. Routledge.

Ruy. Juyeb C, (2000), *Nietzsche*, Çev. Lerna Çinlemez, Berna Severyan, İstanbul. Çivi Yazıları.

Savater, F, (2008), *Nietzsche'nin İdeası*, Çev. Saliha Nilüfer, İstanbul. İletişim Yayınları.

A Deconstructive Analysis of Nora: Short-Movie in Terms of Gender Issues

Pervin Tüzer¹

Abstract

The short movie Nora is a remarkable example of the gender roles in the film industry. This paper attempts to analyse gender-induced elements resided in the short-movie by analysing the relationship between Nora and her husband, Torvald from a deconstructivist approach. This analysis tries to figure out the roles endowed to women and men in the society by looking at characters' features and dynamics. Additionally, this analysis will give a chance to media & literacy students to work on a critical movie from a different perspective. Nora A Doll's House is a three-play act written by Henrik Ibsen and it covers a number of topics such as women roles in a patriarchal society and monetary issues about the modern world.

Keywords: Nora movie, movie analysis, gender issues, deconstructive analysis, critical view.

Öz

Kısa film Nora, film endüstrisindeki cinsiyet rollerinin dikkat çekici bir örneğidir. Bu makale, Nora ile kocası Torvald arasındaki ilişkiyi yapısökümcü bir yaklaşımla analiz ederek kısa filmde yer alan cinsiyet kaynaklı unsurları analiz etmeye çalışmaktadır. Bu analiz, karakterlerin özelliklerine ve dinamiklerine bakarak toplumda kadın ve erkeklere verilen rolleri ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Ayrıca bu analiz, medya ve okuryazarlık öğrencilerine eleştirel bir film üzerinde farklı bir bakış açısıyla çalışma şansı verecektir. Nora Bir Bebek Evi, Henrik Ibsen tarafından yazılan üç oyunluk bir oyundur ve ataerkil bir toplumdaki kadın rolleri ve modern dünyadaki parasal konular gibi bir dizi konuyu kapsar.

Anahtar kelimeler: Nora filmi, film analizi, cinsiyet konuları, yapısökümcü analiz, eleştirel bakış.

1. Introduction

Film industry has been influenced by changes emerging in the history such as technological, pedagogical and cultural. These changes have advanced the emerging of new movie

¹Instructor, Batman University, School of Foreign Languages
pervin.tuzer@batman.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4812-5403>

adaptations and analysis in the field of movie critics. Innovations and new teaching techniques pave the way for the critical comprehension of the movies and literary works enhancing emotional and informative functions of the movies (Turaç & Yıldırım, 2021). This dynamic characteristic is advanced with the help of technological progress in the course of history. Therefore, *Nora: A Doll's House* is of many adaptations and reviews. There are many studies written on the play of *Nora: A Doll's House*. There are many different approaches taken such as feminism, materialistic and eco-feminism. To exemplify, Akter (2021) focuses on a feminist perspective of this modern play by having a critical-feministic approach. The play is versatile pertaining to critical and gender-induced issues resided in the movie. Henrik Ibsen with his remarkable play ignited the sparkle of feminist character throughout the history, which revitalizes itself with each different reading and adaptation (Calvani, 2017). Each viewing serves a new path to the audience with which they have a chance to go over the movie and analysis by having a deconstructivist view. In this vein, movie genre gets meaningful with the help of a critical reader analysing the movie from a deconstructivist manner.

2. Theoretical Framework

Deconstructivism can be regarded as a critical approach taken in this paper in that *Nora* short film can be analysed differently in each watching in the eyes of different audiences. Hereby, deconstructivism was initiated by Derridian philosophy formed by Jacques Derrida. In other words, Jacques Derrida (1997, s.73) defined the term as questioning subtle meanings via searching for the language-logic, philosophical and literary text. From a critical analysis perspective, deconstructivism points out that readers or audiences can interact with any work by having a deconstructivist and critical manner with the work itself. In this short-movie, gender-induced issues give a space to the audience who can deconstruct the movie with their own perspectives, which adds versatility to the analysis process. In line with this, in his book called as *Grammatology*, Derrida (1997, s.349) points out that deconstructive reading or watching must always find out some relationship between the reader and the writer. There is always a dynamic interaction between the audience and the movie in the light of deconstructivism. In *Nora* short movie, each viewer may comprehend scenes in a diverse perspectives such as gender, hegemony, modern society and male-induced society. Deconstructive viewing sheds light onto the interaction between the audience and the movie itself. It is like a continuum existing between two variables reaching different ends. As in line with this idea, Saygın (2010) supports the deconstruction as a way to reach meaning between the reader (audience) and the author (the movie). Therefore, deconstruction plays a pivotal role to have a connection between two dynamics: audience and the movie itself. As pointed out in Erkoç (2013), the meaning in different texts or works is always differentiated and varied from one person to another in the Derridian philosophy. People having different back-ground comprehend the movie in a different perspective and they analyse the movie with their hidden manners and ideas, which is about the subtlety

of deconstruction process. In this vein, a critical watching can be achieved between the audience and the film by having a deconstructivist perspective. In this paper, Nora short-play is analysed by taking into account deconstructivist elements in that the movie is of critical issues that can be deconstructed. This analysis shows that each viewing is a unique process on its own with a different deconstructivist view, which fosters the criticality of the movie. Further, Derridian philosophy puts emphasis on the critical analysis of any work rather than focusing on its explanation. New viewings will pave the way for new criticism and understandings according to Derridian perspective. In line with this, Richards (2020) point out that deconstruction is the first step in understanding a piece of text. In this paper, deconstructivism is employed to look at features within an adaptation of Nora: short-movie. With the help of deconstructivism, audiences reveal subtle and hidden meanings resided in the movie from a different perspective. To exemplify, in Nora short play, Nora is responsible for performing household chores and baby-feeding whereas Torvald just appears at the end of the movie upon leaving of Nora. Each audience can deconstruct these features by adding a new perspective on the movie according to their own experiences and expectations. Hereby, deconstruction process is related to adding new meanings and uncovering new messages resided in the movie, which enhances the critical analysis process of the movie. This short movie with its critical points aforementioned is of great significance in terms of deconstruction process. With deconstructive analysis, each audience will have a say over the movie with their own voices, which is one of the key elements in deconstruction process.

On the light of related literature, it must be noted that Nora short-movie is a significant one in terms of critical gender-related roles. In the conventional adaptations of this play, Nora and Torvald have a great and happy family life in the beginning. However, while the play goes on, issues become untangling in a way that Nora feels stucked in the dull family life and leaving the house to find her self-identity. On the other hand, this short-movie handled hereby is about modern versions of Nora with the designs, sounds, visuals and environments shown to the audience. On the other hand, within the conventional and modern versions, the idea of leaving family behind is described as being “outrageous” and “mad” by her husband because he sees Nora just being as a servant and a mother - wife (Templeton, 2001).

3. Discussion

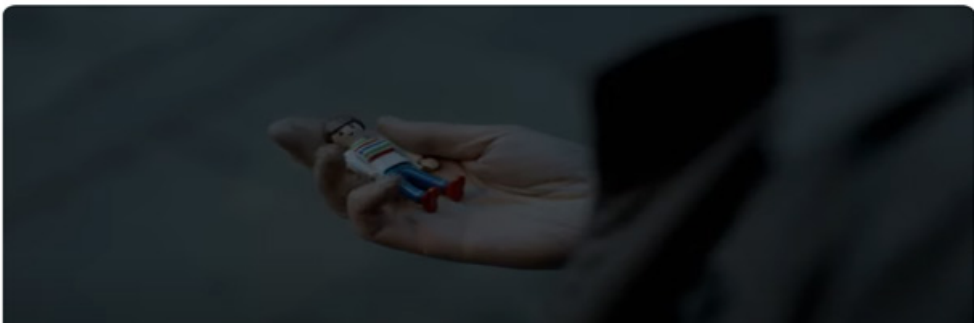
The short-film starts with a routinized mother roles Nora has to do such as baby-feeding and other household chores. Then, Nora gives the children to a nanny because she has to go to the work. However, she has not any time to do some make-ups and wear accessories, which she does in the office-bathroom. Rather than conventional Nora, there is a modern Nora who has time to go to the office at least. Yet, she tries to commute between the office and mother-life as a hectic routine, which makes her feel exhausted. As in Picture 1 taken from short movie, Nora attempts to keep up with everything from household chores to daily conversations.

Picture 1: Nora, busy with household chores.

Nora: a short film responding to Henrik Ibsen's A Doll's House

Picture 2: Nora, holding a doll.

In the conventional Nora, men were regarded as only decision-makers and holding responsibilities regarding monetary issues in the family (Jerusha, 2022). Similarly, in the short-movie, there are still some decision-making problems regarding Nora's daily routines because Nora attempts to keep up with everything in and outside the house without giving any choice to decide on. She is fed up with the conditions she lives in. Then, she decides to leave everything behind and holds a doll at the end of the movie, which is a representative of a life kept as a doll as shown in Picture 2.

While this short-play shows some problems pertaining to gender roles, it revitalizes itself in each viewing. Deconstructivism is about working on a literary work by having in-depth analysis, which adds versatility to the work in terms of meaning (Aker, 2022). It is supported by Derrida (2010) that each literary work becomes meaningful when it is analysed with other works, which enhances the relationship between the audience and the movie as well. Further, critical thinking skills could be fostered with the help of

deconstructive reading and watching, which enhances the dynamic relationship between the audience and the movie. In this modern-short version of Nora, each audience can infer different meanings by possessing different perspectives according to their lives, expectations and lifestyles. Nora's and Torvald's roles can be comprehended differently by numerous audiences having different back-ground knowledge from a deconstructivist manner. To exemplify, if a woman lives in a male-induced society, she may feel the same feelings with the main character, Nora; whereas a man grown up in a female-induced society might not feel the same feelings with Tovalds, or vice versa. For this reason, any reader having different societal factors and experiences might comprehend the movie in a highly different manner, which adds versatility of deconstruction process. Another point is that this short-version has got a high sound and visual effect rather than verbal one. Nora does not speak a lot while Torvald appears at the end of the play upon Nora's leaving without saying any word. These effects have a say over the understanding of the movie in which silence plays a key role to comprehend the overall picture of the movie. Torvald's image shows that he felt upset upon Nora's leaving due to the responsibility carried out by Nora.

Another remarkable aspect of the movie, which paves the way for critical analysis, is that it has similar impacts as in Stepford Wives movie. Stepford Wives movie is a movie that pursues a life of young woman Joanna and her new life with her family upon moving from the city to suburban town of Stepford. The roles submitted to women are highly conventional and stereotypical in a patriarchal society as in Stepford Wives and Nora. Joanna, as the protagonist, tries to surpass conventional roles throughout the Stepford Wives movie (Ruben, 2012). Further, women abstain from motivation to pursue their own desires (Czarniawska & Gustavsson, 2008). Contrast to this view, Nora tries to escape from the realities and conventional roles endowed to her as in Joanna example.

The most striking point at the end of the movie is the returning of Torvald to the house after a trip and Nora's leaving. Nora's leaving also emphasizes the fact that she gets rid of responsibilities and roles within the family and society. She may want to leave her husband alone to make Torvald understand Nora's life and duties. As in line with this, Düzgün (2018) highlights that Nora is an example of a challenge towards the patriarchal society and its order. At the end of the movie, one can see Nora as a refreshed person upon leaving the house. Similarly, Nora keeps questioning her life by keeping a doll in her hand as a symbol of her whole life. Overall, each viewing serves a new way of understanding regarding this short movie. Deconstructivism adds a value to this process because deconstruction can be accepted as a critical approach taken while analysing a piece of work from a different perspective. It must be noted that deconstruction is a key factor that can be utilised in critical analysis process.

3. Conclusion

All in all, Nora: short-movie is a notable version of the play in that it incorporates many critical elements that can be constructed and deconstructed with each watching session.

With its themes and issues, this short-play is of value in the modern world. The audience can scrutinize this play by having a deconstructive view. Students can think critically and logically upon analysing a movie, which has critical aspects in it. As mentioned in K   koğlu (2013), students can cover the material out of bunk of materials that they are assigned to only by scrutinising it critically and analytically. Movies should be handled critically so as to comprehend the subtle meanings within them. This is also in line with Elkins (2018) that points out critical thinking is making clear and logical judgments about a piece of work. Movies are of diverse characteristic that enhance critical thinking skills. Nora is a remarkable example with which it covers critical issues and meanings that can be deconstructed and constructed again with the help of different audiences. It must be noted that each viewing from a deconstructivist view enhances the unfinished feature of each literary work, which is a part of deconstructive reading (K   khan, 2020). With the help of deconstructive analysis, media and literacy students might have an opportunity to work on a movie critically and analytically. Additionally, students will be given a chance to create different deconstructivist tasks such as creating a new scene or creating a new character for the movie handled. Since deconstruction process is a remarkable one for the advancement of students' critical thinking skills, it should be tackled in a significant way by the educators. Deconstructive movie analysis plays a key role to stimulate the back-ground knowledge of the viewer and experience ignited on the viewer with the movie. With this sparkling moment, the viewer will reshape the movie from a deconstructivist perspective (Uysal, 2021). In the same vein, this analysis will shed light onto the relationship between deconstructivism and a critical analysis of any literary piece. It will give some insights to the researchers wishing to work on similar topics and issues.

References

- Aker, H. (2022). Deconstruction in Film Analyses: Poststructuralism, Derrida and Cinema-Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi *Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 21(1), p.3, 333-353. DOI: 10.20981/kaygi.1051530.
- Akter, S. (2021). "Re-reading Henrik Ibsen's A Doll's House: A Modern Feminist Perspective", Vol. 2 No. 3 (2021): *International Journal of English and Comparative Literary Studies*.
- Calvani, M.(2017). "How Ibsen's 'A Doll's House' Helped Invent Feminism a Century Ago.
- Czarniawska, B.& Eva, G. (2008). "The (d)evolution of the cyberwoman?" *Organization* 15.5 (2008): 665-683. *Electronic Journal Center*
- Derrida J. (1997). *Grammatology*. London: *The Johns Hopkins University Press*. Ed.

Derrida, J. (2010). Edebiyat Edimleri. (Çev. A. Utku & M. Erkan). İstanbul: Oto-nom Yayınları.

Düzgün, Ş. (2018). A Cultural Materialist Approach to Gender Relations in Ibsen's A Doll's House. *Hacettepe University Journal of Faculty of Letters Cilt/Volume: 35 Sayı/Number:2* Aralık/December 2018 doi: 10.32600/huefd.430480

Elkins, James R. (2018). "The Critical Thinking Movement: *Alternating Currents in One Teacher's Thinking*". *myweb. wvnet.edu*.

Erkoç S. (2013). Deconstruction of the Self in Aldous Huxley's Island and John Fowles' The Magus, *The Institute of Social Sciences, Istanbul University, İstanbul*, Published MA thesis.

Jerusha, A. (2022). Nora's Transformation as a Self Esteemed Woman - Detailed Study of Character Nora in Henrik Ibsen's A Doll's House, *International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)*, Volume 4, Issue 6, November-December 2022.

Küçükhan G. (2020), Derrida ve Yapısöküm Anlam-Söylem-Haber, *İstanbul, Arı-Sanat Yayıncılık*, 3. Baskı, p.54.

Küçüköğlü, H. (2013). Improving reading skills through effective reading strategies, *rocedia - Social and Behavioral Sciences* 70 (2013). 709 – 714, doi: 10.1016/j.sbspro.2013.01.113

Richards K. M. (2020). Yeni Bir Bakışla Derrida, (Çev: Zeynep Talay), *Kolektif Yayıncılık, İkinci Basım*, p. 18.

Ruben, J. L. (2012). "Illusionary strength; an analysis of female empowerment in science fiction and horror films in fatal strraction, aliens, and the Stepford Wives" Browse all Theses and Dissertations. "Illusionary Strength; An Analysis of Female Empowerment in Science Fic" by Jennifer Lynn Ruben (wright.edu)

Saygın, T. (2010). "Yapısalcılıktan Postyapısalcılığa". In this book: Ed. Armağan Öztürk. Postyapısalcılık. Ankara: *Phoenix Yayınları*, School Students' Listening and Reading Comprehension Levels with Regard to Text Types.

Templeton, J., (2001). Ibsen'sWomen. Cambridge: *Cambridge University press*.

Turaç, M., Yıldırım, N. (2021). An educational fiction of the future adhering to science fiction movies. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8(4). 2618-2635.

Uysal, B. F. (2021). Deconstruction towards Posthumanism: A feminist reading of Shuri, *Institute of Social Sciences, Kocaeli University, Kocaeli, Published Master Thesis.*

Türkiye'den Avustralya'ya Yeni Göç Dalgasının Dinamikleri

Gökçen Karanfil¹

Öz

Bu makale, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) iktidarı altında, 2000'li yılların başından bu yana Türkiye'nin otoriterlik ve muhafazakârlık yönünde büyük bir dönüşümden geçtiğini ve bu dönüşümün ağırlıklı olarak Avrupa'ya ama aynı zamanda İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelere yeni bir göç dalgasını tetiklediğini savunmaktadır. Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen güncel göç hareketlerini bu bağlamda ele alan bu çalışma, Avustralya'nın Sidney kentinde yaşayan vasıflı Türkiyeli göçmenlerin göç deneyimlerine odaklanmaktadır. Araştırma, Sidney'de 12 ay boyunca yeni dalga göçmenler arasında yürütülen katılımcı gözlemi ve 2010'dan bu yana Türkiye'den Avustralya'ya göç etmiş 28 kişiyle derinlemesine görüşmeleri içeren kapsamlı bir saha çalışmasına dayanmaktadır. Makale, etnografik verileri kullanarak, bu yeni göç dalgasının doğasını ve dinamiklerini ortaya çıkarmaktayı hedeflemektedir. Bulgular, Sidney'de, ağırlıklı olarak Türkiye'deki siyasi ve sosyal atmosfer nedeniyle Türkiye'yi terk eden ve Avustralya'da hayatlarına yeniden başlayan iyi eğitilmiş, mobil, vasıflı, kozmopolit, seküler bireylerden oluşan küçük ama gelişmekte olan bir Türkiyeli topluluğu olduğunu vurgulamaktadır. Makale, bu 'beyin göçünün' sonuçlarının neler olabileceğini farklı perspektiflerden tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Türkiye, Avustralya, Vasıflı göçmen, Türkiye diasporası.

Abstract

This paper argues that under the rulership of President Recep Tayyip Erdoğan and his Justice and Development Party (AKP), since the beginning of 2000s, Turkey has been going through a massive transformation towards authoritarianism and conservatism and that this transformation has triggered a new surge of emigration, predominantly to Europe but also to countries like the UK, Australia and Canada. Situating a new wave of migration from Turkey to Australia within this milieu, the paper focuses on the migratory experiences of skilled Turkish migrants living in Sydney. Research draws on an extensive fieldwork in Sydney conducted over a period of 12 months, including participant observation among new wave of migrants and in-depth interviews with 28 individuals who have migrated from

¹İzmir Ekonomi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü
gokcen.karanfil@ieu.edu.tr, Orcid ID: 0009-0004-9506-5356

Turkey to Australia since 2010. Using this ethnographic data, the article unpacks the nature and the dynamics of this new wave of migration. The findings suggest there is an emergent Turkish community in Sydney, made up predominantly of well educated, mobile, highly skilled, culturally fluent, cosmopolitan, individuals who have left Turkey due to the political atmosphere and have restarted their lives in Australia. The article concludes by briefly discussing what the implications of this 'brain drain' might be.

Keywords: Migration, Turkey, Australia, Skilled migrants, Turkish diaspora

Bu makale, 2010'ların ortalarından bu yana Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen yeni göç dalgası'nın dinamiklerini incelemektedir. Çalışma, 2010 yılından bu yana Avustralya'nın Sidney kentinde yaşayan Türkiye kökenli kişiler arasında 12 aylık bir süre boyunca (2023-2024) gerçekleştirilen etnografik araştırmaya dayanmaktadır. Araştırma güncel literatüre ve resmi istatistik verilere dayanarak, Türkiye'de son yirmi yılda yaşanan siyasi, ekonomik ve kültürel dönüşümlere cevaben, ülkenin büyük bir göç dalgası yaşadığını öne sürmektedir. Makale kapsamında, Sidney'de yaşayan yeni dalga Türkiyeli göçmenler arasında yapılmış katılımcı gözlemlerden ve 28 katılımcı ile gerçekleştirilmiş derinlemesine görüşmeden elde edilen içgörüler tartışılmaktadır. Makale Sidney'de ağırlıklı olarak beyaz yakalı, iyi eğitilmiş, mobil, yüksek vasıflı, ulusötesi, kozmopolit, seküler bireylerden oluşan bir Türkiyeli topluluğu oluşturduğunu öne sürmektedir. Çalışma bu yeni göç dalgasının dinamiklerini incelemekte ve araştırmacının katılımcılarıyla yapılmış görüşmelerde ortaya çıkan ortak temaları değerlendirmektedir.

Makalenin ilk bölümünde, Türkiye'de 2000'li yılların başından bu yana Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümeti döneminde yaşanan siyasi ve sosyal değişimlerin incelenmesine yer verilmektedir. Bu bağlamda, yaşanan dönüşümün başta Avrupa olmak üzere dünyanın farklı bölgelerine gerçekleşen göç sürecini nasıl etkilediği tartışılmaktadır. Daha sonra, Türkiye kökenli bireylerin yakın zamanda Avustralya'ya gerçekleştirdikleri göçe odaklanılarak, Türkiye'den Avustralya'ya göçün tarihi ve temel özellikleri hakkında kısa bir genel bakış sunulmaktadır. Bunu takiben çalışmanın yöntemi özetlenmekte ve son olarak, etnografik saha çalışmasından ortaya çıkan, Avustralya'nın Sidney kentindeki yeni dalga Türkiyeli göçmenlerin göç deneyimleri ve gündelik kültürel pratiklerine ilişkin öne çıkan? temalar tartışılmaktadır.

social goals (Kuo et al., 2023).

1. Türkiye'de 2000li Yıllar ve Dış Göç Dalgası

Adalet ve Kalkınma Partisi, 2002 yılında Türkiye'deki dini yönelimli bastırılmış grubun 'temsilcisi' olarak iktidara gelmiştir (Gümüşçü, 2020; Esen ve Gümüşçü, 2016; Musil, 2015). AKP kazandığı ilk seçimlerde ve iktidarının ilk yıllarında, "ılımlı İslam" ve 'muhafazakâr demokrasi' sloganları altında, dindar muhafazakâr taban seçmenlerinin yanı sıra Alevileri, Kürtleri, gayrimüslimleri ve Kemalistleri de kapsayan geniş, toplumun ihmal edilmiş

kesimlerine hitap etmiştir” (Way vd., 2018, s.482). Ancak iktidara gelişinden kısa bir süre sonra, özellikle 2007 seçimlerindeki zaferinin ardından, partinin muhafazakâr gündemi giderek daha belirgin hale gelmiştir. Bu değişim, partinin kurucu başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın artan otoriterliği etrafında şekillenmiştir. Bu değişimin toplumdaki yansımaları, Cumhuriyetin kuruluşundan beri varlığı hissedilen, dini yönelimli, muhafazakâr kesim ile seküler, Batı eğilimli gruplar arasındaki bölünme ve kutuplaşmanın yoğunlaşması olarak tezahür etmiştir (Ocaklı, 2022, s.144).

Ocaklı'nın da belirttiği gibi,

Otoriter geçişin siyasi, ekonomik ve kurumsal temelleri, partinin hükümetteki görev süresinin başlarında atılmıştır. Tartışmalı davalar, anayasa değişiklikleri ve başarısız bir darbe girişimi gibi rejimin geçişini hızlandıran önemli olaylar, önceden var olan otoriterleşme çerçevesi üzerine inşa edilmiştir (2022, s.144).

Türkiye'de yükselen bu otoriterliğin toplumsal yaşam ve gündelik kültür üzerinde derin etkileri olduğundan bahsetmek mümkündür. Otoriterleşmenin yoğunlaşmasıyla birlikte gelen demokratik gerileme sonucu ortaya çıkan kültürel baskı, özgürlüklerin kısıtlanması yaşam koşullarında bir düşüşe yol açmıştır. Bu sosyo-politik ortam, ülkenin yaşadığı ekonomik krizle birleştiğinde, siyasi rejimin baskısını yaygın bir şekilde hisseden ve yaşam biçimlerine müdahale edildiğini düşünen çeşitli gruplar arasında bir göç akını başlatmıştır. Başer ve Öztürk'ün belirttiği gibi, “demokratik gerilemeye bağlı gelişmelerin birikmiş sonucu, Türkiye'den dışarıya göçte bir artış yaratmıştır” (2022, s.10). Siyasi kovuşturmayla uğrayan on binlerce kişinin sığınma talebinde bulunmasının yanı sıra, “birçok beyaz yakalı işçi, seküler Türkiye vatandaşı, öğrenci ve aktivist, yaşam tarzı tercihleri ve gelecek kaygıları nedeniyle Küresel Kuzey'de ve ötesinde bir hayat kurmak için Türkiye'yi terk etmeye başlamıştır” (Başer ve Öztürk, 2022, s.10).

Bu geniş sosyo-politik çalkantılar arasında, yeni göç dalgasını önemli ölçüde tetikleyen iki dönüm noktası olaydan bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki, 2013 yılında yaşanan Gezi Parkı hareketidir. Yirmi gün süren hareket, AKP hükümetinin baskısını, halkların direnişini ve sivil haklar hareketlerinin yeniden canlanmasını simgeleyen, Türkiye'nin yakın tarihindeki en önemli olaylardan biri olarak kabul edilmektedir. Ayhan Kaya'nın da belirttiği gibi, Gezi Parkı protestoları “hükümet muhalifleri ve diğerlerinin ülkeyi terk etmesiyle Türkiye'den Batı Avrupa'ya yeni bir göç dalgasının başlangıcı olmuştur” (2023). İkinci kırılma noktası ise 2016 yılında gerçekteleşen darbe girişimidir. Darbe girişiminin hızla bastırılmasının ardından Olağanüstü Hal ilan edilmiş ve AKP hükümeti darbe girişimini Gülen'i ve muhalif herkesi devlete ihanetle suçlamak için kullanmıştır. Way ve diğerlerinin belirttiği gibi, “darbe girişiminden günümüze kadar, tasfiye kapsamında gözaltına alınan ve/veya suçlananlar, Kürt hakları savunucuları, sol gruplar ve hatta insan hakları kampanyacıları gibi hükümeti eleştiren diğer kişilere de uzanmıştır” (2018, s.490). Başer ve Öztürk, Türkiye'deki son göç dalgasının, insanların demokrasiye dair umutlarını yitirdiği 2013'teki Gezi protestolarından sonra başlamış olmasına rağmen, “darbe girişiminin Avrupa'ya yönelik Türkiye kaynaklı göçün hızlanması için bir milat olarak

kabul edilebileceğini” öne sürmektedir (2022, s.9).

Öz olarak, baskıcı ve otoriter siyasetin yol açtığı artan hayal kırıklığı, ifade özgürlüğünün kısıtlanması, siyasetçiler, gazeteciler ve kamuya mal olmuş kişiler de dahil olmak üzere her türlü muhalefete karşı hukukun üstünlüğünün keyfiliği, yargı, yasama, eğitim ve medya sistemleri de dahil olmak üzere devletin tüm kurumlarında yapılan anti-demokratik değişiklikler ve ekonomik kriz nedeniyle bozulan yaşam kalitesi, Türkiye'nin genç, laik, kentli insanları arasındaki göç akışını radikal bir şekilde hızlandırmıştır (Öztürk ve Taş, 2022). Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Uluslararası Göç İstatistiklerine göre sadece 2022 yılında Türkiye'den göç edenlerin sayısı “bir önceki yıla göre %62,3 artarak 466 bin 914 kişiye ulaşmıştır” (TÜİK, 2023). Bu göçmenlerin üçte biri 35 yaşın altındadır (TÜİK, 2023). Türkiye'den göç dramatik bir şekilde artarken, ülkeyi terk edenler siyasi sığınma arayışında olanlarla kısıtlı kalmamış, beyaz yakalı, orta sınıf bireyler, uluslararası öğrenciler ve akademisyenler de nitelikli göçmen olarak hızla artan sayılarla göç etmeye başlamıştır. Göç eden nitelikli insan gücü arasında bazı meslekler öne çıkmaktadır. Serra Özgür, Türk Tabipler Birliği'nin verilerine göre, “sadece 2023 yılında toplam 3.025 Türk doktorun yurtdışında hekimlik yapmak için iyi hal belgesi başvurusunda bulunduğunu” ifade etmektedir (2024). Özgür, Türk Tabipler Birliği Başkanı'nın “Türk doktorların son on yıldaki göçü 27-28 kat arttı. Eskiden sadece yeni mezunlar ve pratisyen hekimler gitmeyi tercih ederken, şimdi gidenlerin yarısından fazlasını uzmanlar oluşturuyor” dediğini belirtmektedir (2024).

Dolayısıyla, Türkiye'de yaşanan bu yeni dalga dış göçünün, daha önceki dönemlerde yaşanan, her bir dalganın belirli bir grubu (işçi göçmenler, gayrimüslimler, Kürtler, sol kanat siyasi sürgünler) kapsadığı göç dalgalarından açıkça farklı olduğu görülmektedir. Öztürk ve Taş'ın da belirttiği gibi, bu yeni göç dalgası “farklı kesimlerden bireyleri kapsamakta, ortak noktaları yeni rejime karşı duyulan memnuniyetsizlik olan farklı grupları yurtdışında yeni bir hayat arayışı içinde bir araya getirmektedir” (2022, s.3). Son 15 yıldır giderek yoğunlaşan bu yeni göç dalgası, “sığınmacıları, siyasi aktivistleri, kriminalize edilmiş akademisyenleri¹ ve gazetecileri, LGBTQ+ topluluğundan bireyleri, etnik ve dini azınlıkları, seküler Kemalistleri ve mevcut hükümet tarafından kriminalize edilmiş siyasi/dini grupları da kapsayan çeşitli kesimlerde insanlardan oluşmaktadır (Kaya, 2023).

2. Türkiye'de 2000li Yıllar ve Dış Göç Dalgası

Avrupa'daki mevcut Türk diasporasının büyüklüğü, kıtanın coğrafi yakınlığı ve Batı Avrupa ülkelerindeki köklü diasporik örgütlenmeler nedeniyle, Türkiye'den mevcut göç akışının büyük kısmı Avrupa'ya gerçekleşmektedir. Fakat Kanada, ABD, İngiltere

---

¹ 2016 yılında 2000'den fazla akademisyen tarafından imzalanan Barış İçin Akademisyenler Bildirisinin imzacıları kriminalize edilen akademisyenlerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bildiriye imza atan birçok akademisyen, 2016 yılında gerçekleşen darbe girişimini takiben, 686 nolu Kanun Hükmünde Kararname ile ihraç edilmiş, geri kalan imzacıların önemli bir bölümü de geçici veya kalıcı olarak yurt dışına gitmeyi seçmiştir.

ve Avustralya da, son dönemdeki göç dalgası ortamında Türkiye'den ayrılan vasıflı göçmenlerin tercih ettiği ülkeler arasındadır.

50 yılı aşkın göç geçmişine ve Avustralya'da ikamet eden yaklaşık 200.000 Türkiyeli göçmene rağmen (ATA, 2020), Türkiye-Avustralya göçü ve Avustralya'da yaşayan Türk diasporası araştırmacılar tarafından büyük ölçüde ihmal edilmiştir (birkaç istisna için bkz., İçduydu 1991, 1994; Manderson, 1988, Manderson ve Inglis, 1984; Inglis vd. al. 1992, 2009; Karanfil 2007a, 2007b, 2009, 2011; Hopkins 2009, 2011; Şenay 2009, 2010, 2012, 2013; Tosunay Gencelli, 2023). Ek olarak, Avustralya'daki yeni dalga Türkiyeli göçmenler üzerine bugüne kadar yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma literatürdeki bu boşluğu doldurmak için mütevazı bir girişim olarak düşünülebilir. Çalışmanın geri kalan kısmında Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen göçün ana hatlarını kısaca çizdikten sonra, bu nüfus hareketliliğinin son dönemdeki dinamiklerine odaklanacağım.

Türkiye'den Avustralya'ya göç, Türkiye'den Avrupa'ya göçten farklı koşullar altında başlamış ve gelişmiştir. Türkiye'den Avustralya'ya göç 1967 yılında iki ülke arasında imzalanan Türk Vatandaşlarının Avustralya'da İkamet ve İstihdamına İlişkin Anlaşma ile başlamıştır. Türkiye'den Avustralya'ya göçün büyük bir kısmı ikili anlaşmanın yürürlükte olduğu 1967 ve 1974 yılları arasında gerçekleşmiştir. Ancak Avrupa'ya göçün aksine, Avustralya ile Türkiye arasındaki anlaşma bir misafir işçi programı değil, daimi yerleşim anlaşmasıdır. Şenay'ın Türkiye'den Avustralya'ya göç ile ilgili olarak belirttiği gibi, "bu nüfus hareketinin en belirgin özelliği, kalıcı göçü teşvik eden bir politika ile geleneksel olarak göç alan bir ülkeye yapılmış olmasıdır" (2013, s.40). Bu durum, birçoğu ilk etapta Avustralya'ya geçici olarak kalma niyetiyle gelmiş olsa da, Avustralya'da Türkiye diasporasının oluşumunda belirleyici olmuştur.

Avustralya'nın Türkiye'den ve Türkiyeli göçmenlerin önemli bir kısmının yaşadığı Batı Avrupa ülkelerinden mekânsal ve zamansal uzaklığı da Avustralya'ya göçün belirgin ve tanımlayıcı bir yönü olarak not edilmelidir. Bu zamansal ve mekânsal uzaklık, Avustralyadaki Türkiye diasporası mensuplarının ruh halleri ve göç deneyimleri üzerinde etkili olmuştur. Avrupa'daki göçmenlerin aksine, beşinci kıtadaki Türkiyeli göçmenler, özellikle ilk yıllarda, seyahatin pek çok kişi için erişilemez ve iletişim teknolojilerinin sınırlı olması nedeniyle Türkiye'den ciddi şekilde kopmuşlardır (Karanfil, 2007a, 2009). Bu kopukluk, Türkiye'nin öncelikli olarak Avrupa'daki vatandaşlarına hizmet vermeye odaklanması ve göç ölçeğinin çok daha küçük olduğu Avustralya'daki vatandaşları ile ilgilenmeyi ihmal etmesiyle iyice pekişmiştir (Şenay, 2013).

Avustralya, Batı Avrupa ülkelerinin aksine, kuruluşundan itibaren çokkültürlü bir ortama sahip olmuş ve zamanla giderek artan sayıda göçmen topluluğa ev sahipliği yapmıştır. Yeni gelen göçmenleri barındıracak altyapının halihazırda mevcut olduğu bir ülkeye gelmek ve kültürel çeşitliliğin mevcut olduğu çok kültürlü bir ortamda kendine bir hayat kurmak, göç deneyimi üzerinde etkili olmaktadır. Avustralya'ya Türkiye'den göçün tarihi ve dinamikleri üzerine yapılan araştırmaların çoğu, göçmenlerin yeni bir ülkeye kolay bir geçiş yapabilmeleri için Avustralya'daki gerekli düzenlemelerin yetersizliğini

vurgulamış olsa da (Karanfil, 2007a; Şenay, 2013; İçduygu, 1991, 1994; Manderson, 1988), kişinin kendisini tek veya birincil 'azınlık' olarak hissetmediği bir topluma göç etmesinin ve burada yeni bir hayat kurmasının avantajlarından bahsetmek de mümkündür. Bu durumun, Türkiye'den Avrupa ülkelerine göçle kıyaslandığında, Avustralya'ya göçün ayırt edici özelliklerinden biri olarak dikkate alınması gerektiği görüşündeyim.

Son olarak, Avustralya'daki Türkiyeli göçmenlerin sosyo-kültürel profilinin Avrupa'daki Türkiyeli göçmenlerden bir ölçüde de olsa farklı olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar Avrupa ülkelerinde de yüksek vasıflı Türkiyeli göçmenler bulunsa da, Avrupa'daki diasporanın kayda değer çoğunluğunu işçi göçmenler ve aileleri oluşturmaktadır. Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçü 1960'lı ve 1970'li yıllarda çok daha büyük ölçekte gerçekleştiği için, Avrupalı Türklerin yerleşik toplulukları ve göçmen örgütleri bulunmaktadır. İlk dalga göçmenler ve aileleri hala Avustralya'daki Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğunu oluştursa da, Avustralya'ya ilk göçün ölçeği Avrupa ülkelerine kıyasla çok daha küçük olduğundan ve 1980'lerden bu yana vasıflı göçmenlerin kıtaya göçü giderek arttığından, yıllar içinde Avustralya'daki göçmenlerin profili daha heterojen hale gelmiştir. Şenay 2013 yılında "Avustralya'ya göçteki değişen eğilimlerin, Türkiye'de doğup Avustralya'da kalıcı olarak yaşayanların profilinin sosyo-ekonomik göstergeler açısından artık oldukça heterojen olduğu anlamına geldiğini" belirtmektedir (2013, s.53). Bu çalışmadan on yıldan fazla bir süre sonra bu heterojenlik, Avustralya'nın son yıllarda Türkiye'den kabul ettiği yüksek sayıdaki vasıflı göçmene ek olarak düşük sayıdaki mülteci ve aile birleşimi ile daha da derinleşmiştir.

Avustralya İstatistik Bürosu'nun (ABS) 2021 Nüfus Sayımı verilerine göre, 2010'lu yıllarla birlikte Türkiye'den Avustralya'ya göçte küçük ama anlamlı bir canlanma olmuştur. ABS rakamları, Türkiye'de doğmuş ve 2011'den sonra Avustralya'ya gelmiş olan Türkiye kökenli kişilerin, Avustralya'daki Türkiye doğumlu nüfusun %17'sinden fazlasını oluşturduğunu göstermektedir (ABS, 2023). Türkiye'den Avustralya'ya göçün 1967'den beri devam ettiği ve en büyük göçmen akınının 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında ikili göç anlaşması bağlamında gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda, bu rakamlar son onbeş yılda Türkiye'den Avustralya'ya göçenlerin sayısında kayda değer bir artış olduğuna işaret etmektedir. İstatistiki veriler yeni dalga göçmenlerin eğitim düzeyleri ile ilgili bir fikir vermekle birlikte mesleki tanımlamaları hakkında tatmin edici bir içgörü sağlayamamaktadır. Bunun temel sebebi, aşağıda daha detaylı ele alacağım üzere, ülkeye ilk giriş yolunun ağırlıklı olarak öğrenci vizesi aracılığı ile yapılıyor olmasıdır. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde de, son yıllarda Avustralya'ya gelen Türkiyeli göçmenlerin çoğunun Avustralya'ya gelmek için öğrenci vizesi kullandığı (niyetleri eğitim almak olmasa da), ancak daha sonra iş buldukları, vizelerini değiştirdikleri ve kalış sürelerini uzattıkları görülmektedir.

3. Araştırma Tasarımı ve Yöntem

Türkiye'den Avustralya'ya son dönemde gerçekleşen göç akışına odaklanan herhangi

bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, literatürdeki bu boşluğu gidermek için bir adım olarak düşünülmüştür. Bu bağlamda, çalışmanın verisi, geçtiğimiz 15 yıl içerisinde Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen göç hareketinin dinamiklerini anlamak amacıyla, Avustralya'nın Sidney kentinde 2023 Temmuz ile 2024 Haziran arasında gerçekleştirilen 12 aylık bir etnografiden beslenmektedir. Bu etnografik araştırma kapsamında bir yandan katılımcı gözlem gerçekleştirilmiş, diğer yandan 28 katılımcı ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Katılımcıların tamamı 'iyi eğitimli' bireylerden oluşmaktadır. Neredeyse hepsi eğitimlerini Türkiye'nin prestijli, tanınan üniversitelerinde tamamlamışlardır. 14 katılımcı lisans, 10 katılımcı yüksek lisans ve dört katılımcı doktora eğitimini tamamladıktan sonra göçmüştür. Katılımcılar mesleklerini genel olarak mühendis, medya uzmanı, işletmeci, akademisyen ve sanatçı olarak tanımlamıştır fakat önemli bir kısmı (12 katılımcı) yukarıda belirttiğim şekilde Avustralya'ya öğrenci vizesi ile geldiklerini, daha sonra vizelerini değiştirerek farklı alanlarda çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmeler bir ila birbuçuk saat arasında sürmüş, bir kısmı katılımcıların evinde, bir kısmı ise katılımcıların talepleri doğrultusunda şehrin farklı semtlerindeki cafelerde gerçekleştirilmiştir. 28 katılımcı arasında üç çift (toplamda altı katılımcı) bulunmaktadır. Mahremiyetin korunması için katılımcılara araştırmacı tarafından rumuzlar atanmıştır. Kartopu örnekleme yoluyla ulaşılan katılımcılar kadın ve erkek olarak eşit sayıda seçilmiştir. Araştırmanın bulguları etnografik çalışmanın bütününden beslenmektedir, ancak, bu makale bağlamında temsil gücü yüksek olduğu düşünülen fakat sayıca daha kısıtlı bir katılımcı grubunun mülakat verilerinden faydalanılmıştır.

Görüşülen kişilerin yanıtlarından yapılan alıntılar, Türkiye'den Avrupa'ya son dönemde gerçekleşen göçle ilgili sınırlı sayıdaki çalışmanın bulgularına benzer şekilde, Türkiye'de giderek artan baskıcı siyasi rejimin ve bunun sosyal ve kültürel hayata yansımalarının ülkeyi terk etmeyi seçen kişiler için gerçekten de önemli bir itici faktör haline geldiğini ve Avustralya'nın da - Avrupa ülkelerine kıyasla nispeten daha küçük ölçekte de olsa - bu göçten payını aldığını göstermektedir. Ayrıca, bu çalışmada yer alan göç hikayeleri, Avustralya'da yeni bir hayat kurmayı seçen göçmenlerin çoğunun vasıflı, iyi eğitimli, maddi durumu iyi ve siyasi olarak liberal, varlıklı sınıflardan gelen bireyler olduklarını göstermektedir. Bu 'yeni' göçmenlerin çoğunun ya tesadüfen ya da pragmatik nedenlerle Avustralya'yı kendilerine hedef ülke olarak seçtiklerini belirtmenin de önemli olduğunu düşünüyorum. Bir diğer ortak tema ise kendilerini Avustralya'da halihazırda var olan Türk-Avustralya diasporik topluluğuna ait hissetmemeleridir. Son olarak, görüştüğüm kişilerin neredeyse tamamının göç etme niyetlerini, ileride ihtiyaç duymaları ihtimaline karşı vatandaşlık elde etmek olarak açıklamaları ilgi çekicidir.

4. Araştırma Sahasından Notlar

Yeni göç dalgası sonucu Sidney'de oluşmaya başlayan Türkiyeli göçmen topluluğu oldukça heterojen bir yapıya sahip olmasına rağmen, bu heterojenlik içinde bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Otantik göç anlatıları ve insanların hareketlilik hikayelerindeki farklı

özellikler, bize göçün karmaşıklığını hatırlatması ve onu aşırı basitleştirme tuzağına düşmemizi engellemesi açısından önemlidir. Bununla birlikte, Türkiye'den Avustralya'ya mevcut göç akışını daha bütüncül ve daha geniş bir mercekten haritalandırmak söz konusu olduğunda, göç anlatıları arasındaki ortak noktalara odaklanmanın daha faydalı bir yaklaşım olacağını düşünüyorum. Makalenin bu bölümünde, katılımcılarımla yaptığım görüşmelerde öne çıkan ortak temaları ele alarak, Sidney'deki yeni dalga göçmenlerin gündelik kültürel deneyimlerinin bazı dinamiklerini ele almaya çalışacağım.

4.1. Pragmatik bir Sebep Olarak Vatandaşlık Arayışı için Göç

Saha çalışmasından çıkan en yaygın bulgulardan bir tanesi, son yıllarda Avustralya'ya gelen Türkiyeli göçmenlerin göç süreçlerini, özellikle öğrenci vizesi ve vasıflı göçmenlik programları olmak üzere, pek çok farklı strateji ekseninde gerçekleştirdikleri olmuştur. Ancak, derinlemesine mülakatlar vize çeşitlerinin ve göç için kullanılan öncül stratejilerin çoğu zaman gerçek göç sebeplerini yansıtmadığını göstermiştir. Başer ve Öztürk, yakın zamanda Almanya ve Avrupa'ya gerçekleşen göç ile ilgili olarak "vize türlerinin göç motivasyonlarını açıklamadığını" belirtmektedir (2022, s.12) ve Avustralya için de durum oldukça benzerdir, çünkü vizeler ülkeye giriş için kullanılmakta ancak daha sonra değiştirilmektedir. Katılımcıların çoğu Avustralya'ya gelmek için öğrenci vizesi kullanmış (niyetleri okumak olmamasına rağmen), ancak daha sonra iş bulmuş, vizelerini değiştirmiş ve kalış sürelerini uzatmışlardır.

Göç etmek için pragmatik bir yaklaşımla vize tercihi yapan bu göçmenler, yaptığımız görüşmelerde Avustralya'yı hedef ülke olarak seçerken de aynı pragmatizmle hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, Türkiye'den Avustralya'ya göçen yeni dalga göçmenlerin çoğunun özellikle Avustralya'ya göç etmek için spesifik arzularının veya planlarının olmadığı, Türkiye'den ayrılma kararlarını verdikleri sırada Avustralya'nın daha makul bir destinasyon ve kolay göçülebilecek bir ülke olarak görüldüğü için tercih edildiği gözlemlenmiştir. Araştırmamda görüştüğüm kişilerin çoğu, göç edecekleri yer olarak Avustralya'yı ya tesadüfen ya da pragmatik nedenlerle seçtiklerini belirttiler: Avustralya'dan vatandaşlık almanın ABD veya Avrupa ülkelerine kıyasla çok daha kolay ve hızlı olduğuna inanmışlardı ve çoğunun zaten belli düzeyde İngilizcesi olduğu için İngilizce konuşulan bir ülkeye göç etmek kendilerine daha mantıklı gelmişti.

Katılımcılarımdan Birgül ve Tuğrul çiftine neden Avustralya'yı seçtiklerini sorduğumda, Birgül, ben İngiltere'yi istedim ama Tuğrul olmaz dedi. O sıralarda bir arkadaşımız iş seyahati için Avustralya'ya gitmişti ve çok beğendiğini söylemişti. Biz de 'neden Avustralya olmasın?' diye düşündük. Tuğrul'a Avustralya'yı düşünüp düşünmeyeceğini sordum, olur dedi ve öğrenci vizesine başvurdum (Birgül). Benzer şekilde Tuğrul da Avustralya'ya göç etmeyi tesadüfi ve pratik nedenlerle seçtiklerini söyledi. İngilizce konuşulan bir ülkeye ihtiyacımız vardı. Daha önce İngiltere'de yaşamıştım ve nefret etmiştim, Amerika'nın her zaman dünyadaki kötülüğün ve kapitalizmin kaynağı

olduğuna inandım, bu yüzden oraya gitmek istemedim, Kanada aşırı soğuktu, biz de Avustralya'ya odaklandık. Nispeten kolay bir şekilde kalıcı oturma izni alma şansımız olduğunu ve daha sonra vatandaşlık için başvurabileceğimizi öğrendiğimizde, kararımızı verdik, eşyalarımızı sattık, işimizi bıraktık ve atıldık bu işe (Tuğrul).

Birgöl ve Tuğrul'un göç hikayesi, örneğin, aslen Türkiye'de yerleşik ve görece ayrıcalıklı meslekleri olan bir çiftin kurulu düzenlerini bırakarak öğrenci vizesi ile Avustralya'ya göçmeyi göze alışlarını anlatmakta. Bu açıdan, katılımcılarım arasında oldukça temsili bir göç hikayesi olduğunu belirtmeliyim. Tuğrul İstanbul'da 10 yıldan fazladır aynı iş yerinde başarılı bir ses mühendisi olarak çalışırken ve Birgöl yine İstanbul'da yedi yıldır aynı şirkette yönetici seviyesinde bir işe sahipken o dönem üç yaşında olan çocuklarını Türkiye'deki siyasi ve sosyal ortamdan daha iyi bir çevrede yetiştirebilmek, ona (ve elbette kendilerine) daha iyi imkanlar sağlayabilmek için başlatıyorlar göç süreçlerini. Avustralya'ya geldikten sonra beş yıl kadar çeşitli işlerde çalışarak hayatta kalmaya çalışıyor ve ancak bu sürenin sonunda her ikisi de kalıcı iş sahibi olabiliyorlar. Bu görüşmeyi gerçekleştirdiğimizde Tuğrul Sidneyde tanınmış bir firmada ses mühendisi olarak, Birgöl de eğitim sektöründe orta düzey yönetici olarak çalışmaktaydı ve her ikisi de Türkiye'ye geri dönme fikrinden tamamen vazgeçme kararını kalıcı iş sahibi oldukları dönemde aldıklarını ifade ettiler.

4.2. Eski ve Yeni Göçmenler Arası Kutuplaşma

Türkiyeli göçmenler bugün Sidney'in farklı mahallelerine nispeten dağılmış olarak yaşıyor olsa da, 1970'ler ve 1980'lerde bir Türkiyeli topluluğu yeni oluşurken önemli bir çoğunluk şehrin Batı kesimlerinde kalan Auburn semtine yerleşmişti. Bugün Auburn'da Türkiyeli nüfus geçmiş yıllara göre daha az olsa da, bu semtte marketleri, manavları, kasapları, doktorları, avukatları, dernekleri, camileri ve diğer kültürel merkezleriyle önceki dalga Türkiyeli göçmenlerden oluşan bir Türkiyeli topluluğu, 'Türk mahallesi' hala yaşamaya devam ediyor. Araştırma kapsamında karşılaştığım temel bulgulardan bir tanesini yeni dalga göçmenler ve 'eski kuşak' göçmenler arasındaki kopukluk olarak tanımlayabilirim. Bunun bir sebebi, yakın geçmişte Avustralya'ya göç eden Türkiyeli bireylerin ağırlıklı olarak eğitilmiş olmaları ve Avustralya'ya gelince beyaz yakalı işlerde çalışmaları olarak düşünülebilir.

Örneğin katılımcılarımdan biri olan Hikmet, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden mezun olmuş ve Türkiye'de mühendis olarak 10 yıla yakın çalışmış. Şu an Sidney'de bir firmada yazılım mühendisi olarak çalışmakta. Avustralya'ya ilk göç dalgası sırasında göç etmiş olan Türkiyeli göçmenlerle etkileşime girip girmediğini sorduğumda, Küresel değerlere sahip olmayan insanlarla asla arkadaş olamam şeklinde yanıt verdi. Daha sonra gerçekleştirdiğim diğer görüşmelerde fark ettim ki Hikmet'in bu yanıtı oldukça temsiliydi ve neredeyse tüm katılımcılar tarafından ortak olarak paylaşılan bir başka özelliğe işaret ediyordu. Son 15 yıl içerisinde Sidney'e göçen Türkiyeli göçmenler, daha önce Avustralya'ya işçi göçü yoluyla gelmiş olan topluluğa karışmama konusunda oldukça kararlıydılar ve

bu konudaki görüşlerini ifade etme konusunda oldukça açık sözlüydüler. Bu çalışmanın bir diğer katılımcısı olan Semih, görüşmemizi gerçekleştirdiğimiz tarihte Sidney’de bir finans şirketinde orta düzey yönetici olarak çalışmaktaydı ve Hikmet’le benzer görüşte olduğunu şu şekilde ifade etti: 30-40 yıl önce buraya göç edenlerin arasında kendimi rahat hissetmem mümkün değil. Benden çok farklılar. Yani iki farklı kültürün insanları gibiyiz. Türkiye’deyken de onlarla hiç bir ilişkim olmazdı, burada neden olsun?.

Görüşmecilerin neredeyse tamamı işçi göçü ile Avustralya’ya 1970lerde gelen Türkiyeli göçmen topluluğu ile etkileşime girme konusundaki isteksizliklerini açıklarken dünya görüşleri ve yaşam tarzları arasındaki uyumsuzluklara atıfta bulundular. Katılımcılarımdan bazıları için 'iki toplum' arasındaki kopukluk o kadar derindi ki, Avustralya’daki yerleşik Türkiyeli göçmenlere kıyasla Türkiyeli olmayan insanlarla çok daha rahat sosyalleşebildiklerini belirttiler. Kendisini eşcinsel bir erkek olarak tanımlayan Recep, bir STK’da saha araştırmacısı olarak çalışıyordu ve Sidney’in ‘Türk mahallesi’ olarak tanımlanabilecek Auburn semtinde ikamet eden Türkiyeli göçmenlere atıfta bulunurken şu ifadeleri kullandı: Oradayken kendimi tekinsiz, huzursuz hissediyorum, tedirgin oluyorum, hatta korkuyorum. Bana Türkiye’yi hatırlatıyor, eski anılarım ve travmalarım canlanıyor. Eşcinselleri sevmiyorlar ve orada çok fazla dedikodu var. Onlarla herhangi bir özdeşleşme hissetmiyorum ve ne pahasına olursa olsun oradan uzak duruyorum (Recep).

Avustralya’da yaşayan Türkiyeli göçmenler arasındaki bu ayrışmanın iç dinamiklerini daha iyi anlamlandırmak için bu konu üzerine detaylı bir araştırma yürütülmesi gerektiği görüşümdedir. Böyle bir analiz bu çalışmanın kapsamı dışında kalıyor. Yine de, araştırmanın katılımcıları ile yaptığım görüşmelere ve gerçekleştirdiğim katılımcı gözleme dayanarak bu ayrışmanın Türkiye toplumundaki kutuplaşmanın diasporadaki yansımaları olarak düşünülebileceği görüşümdedir.

4.3. Sosyalleşme, Aidiyet ve Gündelik Kültür

Avustralya’daki yeni dalga Türkiyeli göçmenlerin ‘Türk mahallesinde’ yaşayan yerleşik Türk topluluğu ile aralarında belli bir mesafe korumaya çalıştıklarını fark edince, gerçekleştirdiğim derinlemesine görüşmelerde kimlerle ve ne şekilde sosyalleştiklerini, toplumsal ilişkilerinde hangi faktörlerin rol oynadığını öğrenmeye yönelik sorular sormaya başladım. Katılımcılarımdan Sinem Türkiye’de tanınmış bir üniversitenin iletişim fakültesinden mezun olmuş, Sidney’de aynı alanda yüksek lisansını tamamlamış ve şu an Avustralya’nın önemli bir medya kuruluşunda çalışmaktaydı. Sinem’in bu soruya yanıtı şu şekilde oldu: Burada laik görüşlü, Batılı, düzgün eğitim almış Türk arkadaşlarım var. Haftada birkaç kez görüşüyoruz, birlikte bir şeyler içiyoruz, ayda birkaç kez birlikte dışarı çıkıyoruz. Görüşmemizde kendisini sosyal açıdan çok aktif bir kişi olarak tanımlayan Sinem, farklı geçmişlere sahip pek çok arkadaşı olduğunu ancak en yakın arkadaş çevresinin Türkiye’den gelen kişilerden oluştuğunu söyledi. Birçok Avustralyalı arkadaşım ve göçmen kökenli birçok arkadaşım var, hepsiyle iyi anlaşıyorum. Bugüne kadar hiçbir erkek arkadaşım Türk olmadı, aslında bilerek de seçmedim, ama öyle denk geldi işte.

Ama en yakın arkadaşlarım hep Türkiye'den, aslında sadece üç kişiyiz böyle yakın ama bu yetiyor, birbirimizi çok sık görüyoruz, dışarı çıkıyoruz, neredeyse düzenli olarak birbirimizin evlerinde buluşuyoruz (Sinem). Kendisini Avustralyalı hissedip hissetmediğini, aidiyet açısından kendisini nasıl tanımladığını sorduğumda ise şu şekilde cevap verdi: Avustralya'da kendimi çok rahat hissediyorum, burası benim evim. Milliyetçi bir insan değilim ve kendimi bir ülkeye ait hissetmiyorum ama içimde Türk olduğumu biliyorum. Biri sorsa bu şekilde cevap verirdim. Türk olduğumu söyledim (Sinem).

Benzer bir şekilde, bir diğer katılımcım olan Ilgın da kendisini Avustralyalı hissetmediğini söyledi. Aidiyetimi değiştirmek için çok yaşlıyım sanırım. Kızım mesela Avustralyalı olduğunu söylüyor, Türk olduğunu hiç söylemiyor ama ben kendimi hiç Avustralyalı hissetmiyorum. Kendimi Türk gibi hissediyorum, her ne kadar Türk olma fikrinden hoşlanmasam da (Ilgın). Boğaziçi Üniversitesi mezunu olan Ilgın altı yıldır büyük bir firmada üst düzey yönetici olarak çalışmaktaydı. Konuşmamız bu konuda derinleştikçe, Ilgın kendisini Türk hissetmesine rağmen Türk olma fikrinden hoşlanmadığını çünkü Türklüğünün sosyalleşmesini zorlaştırdığını ve Türklüğü yüzünden ayrımcılığa neden olduğunu düşündüğünü anlattı. Türk olma fikrini sevmiyorum çünkü insanlar Türkiye'den geldiğimi duyduklarında bakışları ve davranışları bir anda değişiyor. Avustralya'da bunu Avrupa'ya göre daha az hissediyorum, çünkü bence iki ülke arasında Gelibolu ve diğer şeyler yüzünden olumlu bir tarihi bağ var ama yine de hissediyorsun işte (Ilgın). Ilgın'ın hikayesinin neredeyse paradoksal bir varoluş durumunu ifade ettiğini düşünüyorum çünkü Türk olma fikrinden hoşlanmıyordu ama aynı zamanda bunu değiştiremeyeceği sonucuna da varmıştı. İnsanın belli bir yaştan sonra yeni bir kültürü veya milliyeti içselleştirebileceğini düşünmediğini söyledi.

Sinem gibi Ilgın'ın da çok sayıda Avustralyalı arkadaşı vardı. Ancak yakın arkadaşlarının hepsi Türkiyeliydi ve hiçbiri 1970lerde Avustralya'ya göçmüş Türkiyeli göçmen topluluğundan insanlar değildi. Görüşmemizde birkaç kez Türkiyeli olmayan arkadaşlarıyla vakit geçirmekten hoşlandığını ancak Türkiyeli yakın arkadaşlarıyla kendisini çok daha yakın hissettiğini vurguladı. Türk arkadaşlarım arasında ortak paylaşılan şeyler var, şakalar, hikayeler, kültürel şeyler falan. Bu bana kendimi o kültürün bir parçası gibi hissettiriyor. Örneğin Avustralya'da bazı şakaları ya da kültürel nüansları asla anlayamayacağım ya da kavrayamayacağım. Birisi Avustralya'da 90'lardaki bir televizyon programı hakkında bir hikaye anlattığında, benim için boş, neden bahsettikleri hakkında hiçbir fikrim yok, böyle zamanlarda kendimi yabancı hissediyorum. Bence ortak bir kültürün parçası olduğunuzu hissettiren de bu küçük şeyler (Ilgın).

Ilgın'ı ve birçok katılımcımı dinlerken, zengin bir kültürel sermayeye sahip olmanın bu bireylerin Avustralya toplumuna uyum sağlamalarını ve yeni yaşamlarında kendilerine kültürel bir alan yaratmalarını çok daha kolay hale getirdiğini fark ettim. Bununla birlikte, Türklüklerinin ve Türkiye'ye olan bağlarının, kimlik duygusunun en önemli parçası olduğu ve muhtemelen her zaman da öyle kalacağı aşikârdı.

4.4 Medya Kullanım Pratikleri

Sidney’de gerçekleştirdiğim etnografik çalışma kapsamında hem katılımcı gözlem sürecinde hem de derinlemesine görüşmelerde özellikle sosyal medya kullanımının göçmenlerin gündelik hayatlarında önemli bir rol oynadığını gözlemlerdim. Göçmenler arasında medya kullanım pratiklerini iki katmanlı olarak düşünmenin faydalı olacağı görüşümdedir. İlk olarak, özellikle mobil ve sosyal medyanın Türkiye ile bağların korunması bağlamında göç deneyimini kolaylaştıran bir etkisi olduğunu ifade etmek mümkün. Katılımcılarımın neredeyse tamamı en az haftada bir kez Türkiye’deki sevdikleriyle, aileleriyle ve yakınlarıyla sosyal medya platformları aracılığı ile iletişim kurduklarını belirttiler. Örneğin görüşmemiz sırasında Iğın, eşinin Türkiye’de bulunduğu bir dönemde Covid-19 salgını sebebiyle sınırların kapanması üzerine eşi ile 15 ay görüşemediklerini, kendisinin kızı ile Avustralya’da kaldığını, eşinin ise Türkiye’de olduğunu ve Whatsapp ve Facetime görüntülü görüşmeleri olmasa bu süreci atlatmalarının çok daha zor olacağını ifade etti.

Sosyal medyanın göçmenler arasında bir diğer kullanış biçimi ise Türkiye’deki gündemi takip etmek ve kendi siyasi görüşlerini ve gündelik deneyimlerini sosyal medya hesaplarından paylaşarak ortaya çıktı. Neredeyse tüm katılımcılarım özellikle siyasi ve toplumsal kriz dönemlerinde Türkiye gündemini sosyal medya üzerinden takip ettiklerini ve bu sayede Türkiye ile olan bağlarının korunduğu/kopmadığı hissini yaşadıklarını farklı şekillerde ifade ettiler. 2013 Gezi Parkı direnişleri, 2016 darbe girişimi, 2017 anayasa değişikliği referandumu, 2023 Türkiye Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 2023 Kahramanmaraş depremleri gibi olaylar katılımcılarım tarafından Türkiye gündemini takip etmek amacıyla sosyal medyayı en yoğun şekilde kullandıkları dönemler olarak tarif edildi.

Kişisel sosyal medya hesaplarından yaptıkları paylaşımlar hakkında konuştuğumuzda katılımcılarım arasında yaygın olarak tanımlayabileceğim bir eğilimin farkına vardım. Görüşmeler gerçekleştirdiğim Avustralya’da yaşayan pek çok Türkiyeli göçmen sosyal medya paylaşımlarını iki farklı takipçi kitlesi için yaptıklarını ve genel olarak bu paylaşımları bu takipçi kitlelerine göre kategorize ettiklerini ifade ettiler. Bir tarafıyla sosyal medya paylaşımları ile Türkiye’de yaşayan yakınlarını hedefliyor ve bu paylaşımlar aracılığı ile onlarla Avustralya’daki yaşantılarını paylaşıyorlardı. Bu tür paylaşımlar gezip gördükleri yeni yerleri, gündelik deneyimlerini, çocuklarının eğitim, spor, eğlence aktivitelerini içeriyordu. Öte yandan, görüştüğüm pek çok katılımcım sosyal medya paylaşımları ile özellikle Avustralyalı arkadaş çevrelerini hedeflediklerini ve bu paylaşımlar aracılığı ile Türkiye’ye ve Türkiyeli olmaya dair değerlerini, siyasi ve kültürel duruşlarını ifade ettiklerini, bu paylaşımları Avustralyalı arkadaşları ile değerlerini paylaşmanın bir aracı olarak gördüklerini belirttiler. Ne tür paylaşımları bu kategori altında düşündüklerini sorduğumda, katılımcılarım genel olarak Atatürk’e dair, insan haklarına dair, laik, seküler Türkiye’ye dair ve hükümet karşıtı içeriklere dair paylaşımlarını örnek verdiler.

Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında ele alınan göç dalgasının yeni medya ekosisteminin giderek gündelik yaşamın temel bir parçası olmaya başladığı bir dönemde gerçekleştiği düşünüldüğünde, mobil ve sosyal medyanın sunduğu olanakların yeni dalga

göçmenlerin göç deneyimlerini farklı şekillerde kolaylaştırdığından ve zenginleştirdiğinden bahsetmek mümkün olmaktadır.

5. Sonuç Yerine

Derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdiğim tüm katılımcılarımın seslerine bu makale içerisinde yer vermem mümkün değil. Fakat Sidney’de gerçekleştirdiğim alan çalışması dahilinde, çalışmanın katılımcılarının neredeyse tamamı bu makalede aktardıklarına benzer hikayeler paylaştı. Bu anlamda, Sidney’de yaşayan yüksek vasıflı Türkiyeli göçmenlerin yukarıda paylaştığım göç deneyimleri ve anlatıları kolaylıkla çoğaltılabilir. Çalışmanın son bölümünde, Türkiye’deki siyasi ve sosyal dönüşümle birlikte gündeme gelen yeni dalga dış göç kavramının bu nüfus hareketliliğinin aktörleri arasında yer alan Türkiye, Avustralya ve göçmenlerin kendileri için ne ifade ediyor olabileceğini kısaca değerlendirmek istiyorum.

Geçtiğimiz 15-20 yıl içerisinde giderek artan dış göçün etkilerini Türkiye açısından düşündüğümüzde, 2010’ların başından bu yana endişe verici bir beyin göçü eğilimi olduğunu teslim etmek gerekir. Bu anlamda, eğitilmiş ve vasıflı Türkiye vatandaşlarının yurdu terk etme eğilimlerinin, ülkedeki tıp, eğitim, mühendislik, gazetecilik gibi vasıflı hizmetlerin kalitesi üzerinden doğrudan olumsuz bir etkisi olacağından bahsetmek mümkün. Öte yandan, vasıflı bireylerin ülkeyi terk etmelerinin ikincil bir etkisi, muhalefetin daha da susturulması, dolayısıyla değişim olasılığının ve umudunun daha da zayıflaması olarak değerlendirilebilir. Elveren, “yüksek vasıflı kişilerin yokluğunda, bilgi ve enformasyonun toplumda yayılamayacağını ve daha iyi yönetim ve sivil toplum talep edecek daha az insan olacağını” belirtmektedir (2018, s.2). Sonuç olarak, mevcut göç belki de AKP yönetiminin ülkedeki potansiyel muhalif tabakaları eritmek ve dağıtmak için kullandığı alternatif bir araca dönüşebilir. Eğer hapsetmek, sürgüne göndermek, kriminalize etmek muhalefeti bastırmanın bir yoluysa, belki de muhalif ya da alternatif dünya görüşüne sahip insanların ülkeyi kendi başlarına terk etmekten başka çarelerinin kalmaması için onları ezmek ve yıpratmak da başka bir yol olarak düşünülebilir.

Türkiye’deki eğitilmiş, vasıflı ve muhalif gruplar tarafından gerçekleştirilen bu göç dalgasının, Türkiye siyasetinde radikal ve beklenmedik bir değişim yaşanmadığı sürece yakın zamanda durması pek olası görünmüyor. Başer ve Öztürk, son dönemde Türkiye’den Avrupa’ya göç üzerine yaptıkları araştırmaya dayanarak, “Türkiye’den ayrılabilenlerin buzdağının sadece görünen kısmı olduğunu ve Türkiye’de ayrılmayı düşünen ancak şu anda böyle bir karar almak için bir fırsat ya da tetikleyici bekleyen çok sayıda kişi olduğunu” belirtmektedirler (2022, s.12). İşler hızlı bir şekilde tersine dönse bile, göçmenler ev sahibi ülkeye yerleşip yeni hayatlar kurmaya başladıklarında, her şeyi bir kenara bırakıp eve dönmek yaygın bir uygulama değildir. Bu çalışmanın katılımcılarının çoğu da, mevcut hükümet değişse bile Türkiye’ye dönmeye istekli olmadıklarını belirtmiştir. Vasıflı bireylerin son dönemdeki göçünün Türkiye için - ekonomik, sosyal ve siyasi düzeylerde - ciddi sonuçları olacağı açıktır (Başer ve Öztürk, 2022).

Bu yeni göç dalgasına Avustralya perspektifinden baktığımızda, ağırlıklı olarak 1960'ların ve 1970'lerin vasıfsız göçmenlerinden ve onların çocuklarından ve torunlarından oluşan 'geleneksel' Türkiyeli göçmen toplumundan oldukça farklı, yeni bir Türkiyeli göçmen toplumunun oluşmakta olduğundan bahsedilebilir. Çalışmanın katılımcılarından bazılarının başlangıçta Avustralya'ya sadece vatandaşlık almak için geçici olarak gelmeyi düşüncelerine rağmen, birçoğu artık Türkiye'ye dönmeyi düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bu anlamda, bu göçmenlerin çoğunun gelecek planlarının Avustralya'ya kalıcı olarak yerleşmek üzerine kurulu olduğunu söylemek mümkündür. Kültürel açıdan donanımlı ve 'Batılı' değerlerle son derece uyumlu olan bu vasıflı göçmenler Avustralya'da iş gücüne katılıyor, çocuklarını yetiştiriyor, uyum stratejileri geliştiriyor ve bu toplumda kendilerine yeni hayatlar kuruyorlar. Bu nüfus hareketliliğinin etkilerinin, sadece Avustralya toplumunun dokusunun dönüşümüne incelikli bir şekilde katkıda bulunmakla kalmadığını, aynı zamanda Avustralya'daki mevcut Türkiye diasporasının da yeniden şekillenmesine yol açtığını vurgulamak gerekiyor.

Son olarak, mevcut göç akımı elbette göçmenlerin kişisel yaşamlarını da temelden dönüştüren deneyimler olarak karşımıza çıkıyor. Bu çalışmanın, Türkiye'de yerleşik ve görece ayrıcalıklı hayatlara sahip bireylerden oluşan katılımcılarının çoğu yaptığımız görüşmelerde hem madden hem de manen yaşadıkları kayıpları defalarca dile getirdiler. Bu göçmenler aslen iyi eğitilmiş, vasıflı, kozmopolit, mobil, dil yeterliliğine ve kültürel zenginliğe sahip ulusötesi bireylerdi ve yeni hayatlarında sadece hayatta kalmanın değil, aynı zamanda gelişmenin de yollarını bulmuşlardı. Adaptasyonlarındaki 'kolaylığa' ve göç deneyimlerinin sıklıkla vurguladıkları olumlu etkisine rağmen, her göçmenin hikayesine oldukça benzer şekilde, katılımcılarının hikayeleri de zorluk, kayıp, özlem, uyum sağlama mücadelesi, yalnızlık ve yersiz-yurtsuzlaşma anlatıları etrafında örülüyordu. Derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdiğim tüm katılımcılar mevcut yaşamlarından memnundu ve hiçbirisi göç etme kararından pişmanlık duymuyordu. Ancak çoğu, bir şekilde göçün kişisel tarihlerinde bir dönüm noktası olduğunu ve onları etkilediğini belirtti. Bir görüşmede, katılımcılarımdan birisi Avustralya'da olmaktan ne kadar mutlu olduğunu ve kızını burada büyütme fırsatı bulduğu için minnettar olduğunu anlattıktan dakikalar sonra hafif bir iç çekişle göç deneyiminin yıpratıcılığını şu sözlerle ifade etti: bazı günler çok kızgın uyanıyorum. Öyle uyanıyorum işte, kızgın! Kendime soruyorum, neden buradayım? Neden hayatımı, çocukluğumu, annemi, kız kardeşimi, ülkemi geride bırakmak zorunda kaldım? (Arzu).

Bu makaleyi, araştırmam sonucunda katılımcıların göç deneyimlerine dair ortaya çıkan bazı ortak temaları özetleyerek sonlandırmak istiyorum. Çünkü tüm farklı dinamiklere ve nüanslara rağmen, bu anlatılarda ortak bir örüntü olduğunu düşünüyorum ve Türkiye'den Avustralya'ya son dönemde gerçekleşen göç dalgasının karakteristiklerini tespit ederken bu ortak örüntüye değinmenin faydalı bir yöntem olacağı görüşündeyim. İlk olarak, yeni dalga göçmen olarak tanımlayabileceğimiz bu topluluğun (elbette homojen olmamakla birlikte) aslen Türkiye'den ayrılmak istemeyen ancak ülkedeki baskıcı rejimin

yarattığı boğucu siyasi ve kültürel konjonktür nedeniyle bunu yapmak zorunda kalan insanlardan oluştuğunu düşünüyorum. İkinci olarak, bu göçmen bireylerin, Avustralya'yı tesadüfi ve pragmatik sebeplerle seçtiklerini ve Avustralya'dan alacakları kalıcı oturma iznini/vatandaşlık hakkını bir 'kaçış yolu' olarak gördüklerini belirtmek gerek. Üçüncü olarak, bu yeni dalga göçmenlerin Avustralya'daki mevcut Türkiyeli göçmenlerle etkileşime girmek istemediklerinden ve bunun Avustralya'daki Türkiyeli göçmenler arasında bir kutuplaşma yaratmaya başladığından bahsetmek mümkün. Bunlara ek olarak, Avustralya'ya son 15 yıl içerisinde göçen ve bu çalışmanın katılımcıları olan bireylerin tamamının kültürel olarak donanımlı, kozmopolit ve vasıflı olduklarını ve bu gibi özelliklerin Avustralya toplumuna uyum sağlamalarını kolaylaştırdığını düşünüyorum. Son olarak, zengin kültürel sermayelerine ve görece sorunsuz gerçekleşen entegrasyonlarına rağmen, bu vasıflı göçmenlerin Türkiye ile bağlarını her daim muhafaza ettiklerinden bahsetmek mümkün.

Kaynakça

ABS (2023). *People in Australia who were born in Turkey, Census Country of birth QuickStats*. Erişim tarihi 26 Mart 2024. https://www.abs.gov.au/census/find-census-data/quickstats/2021/4215_AUS

ATA (2020). *Australian Turkish Advocacy Alliance, Turkish Australians*, Erişim tarihi 28 Mart 2024. <https://www.ata-a.org.au/turkish-australians/#::-:text=Recent%20estimates%20suggests%20that%20there,40%2C000%2D120%2C000%20Turkish%20Cypriot%20Australians.>

Başer, E. ve Öztürk, E. A. (2022). New Turkey's Diasporic Constellations: A Snapshot of Current Dynamics. *TransMIGZ Working Paper Series* No. 01 / November 2022.

Elveren, A. Y. (2018). *Brain Drain and Gender Inequality in Turkey*. Cham, Switzerland: Palgrave Pivot.

Esen, B. ve Gümüşçü, S. (2016). Rising competitive authoritarianism in Turkey. *Third World Quarterly*, 37(9).

Gümüşçü, Ş. (2020). Dominance and democratic backsliding under AKP rule in Turkey. İçinde: Francesco Cavatorta, Lise Storm ve Valeria Resta (Der.), *Routledge Handbook on Political Parties In The Middle East And North Africa*. 192-204.

Hopkins, L. (2009). Turkish Transnational Media in Melbourne: a Migrant Mediascape, *International Journal on Multicultural Societies*, 11 (2): 230–247

Hopkins, L. (2011). A Contested Identity: Resisting the Category Muslim-Australian, *Immigrants & Minorities: Historical Studies in Ethnicity, Migration and Diaspora*, 29 (1): 110–131, doi:10.1080/02619288.2011.553139, S2CID 145324792

İçduygu, A. (1994). Facing Changes and Making Choices: Unintended Turkish Immigrant Settlement in Australia. *International Migration* 32, 1: 71-93.

İçduygu, A. (1991). *Migrant as a Transitional Category: Turkish Migrants in Melbourne*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Australia Australian National University.

Inglis, C., Akgönül, S., de Tapia, S. (2009). Turks Abroad: Settlers, Citizens, Transnationals –Introduction, *International Journal on Multicultural Societies*, 11 (2): 104–118.

Inglis, C., Elley, J. et al. (1992). *Making Something of Myself: Educational Attainment and Social and Economic of Turkish-Australian Young People*. Canberra: Office of Multicultural Affairs.

Karanfil, G. (2007a). *The Impact of Satellite Televisions on Turkish-Australians: Changing Notions of Identity in Diaspora*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Australian National University.

Karanfil, G. (2007b). Satellite television and its discontents: Reflections on the experiences of Turkish Australian lives, *Continuum: Journal of Media and Cultural Studies*, 21 (1): 59-69.

Karanfil, G. (2009). Pseudo-Exiles and Reluctant Transnationals: Disrupted Nostalgia on Turkish Satellite Broadcasts, *Media, Culture & Society*. 31: 887-899.

Karanfil, G. (2011). Medya ve Diyaspora Türkiye’de Ulusaşırı Yayıncılığın Dinamikleri, *Kültür ve İletişim*, 14 (1) (27), 37-68.

Kaya, A. (2023). The World’s Leading Refugee Host, Turkey Has a Complex Migration History, *Migration Policy Institute*, Erişim tarihi 31 Mart 2024. <https://www.migrationpolicy.org/article/turkeymigrationhistory#:~:text=However%2C%20since%20the%202013%20Gezi,left%20Turkey%20than%20have%20arrived.>

Manderson, L. (1988). Turks. İçinde: Jupp, J. (Der.) *The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins*, Cambridge University Press pp. 818-825.

Manderson, L. ve Inglis, C. (1984). Turkish Migration and Workforce Participation in Sydney, Australia. *International Migration Review* 18, 2: 258-275.

Musil, P. A. (2015). Emergence of a Dominant Party System After Multipartyism: Theoretical Implications from the Case of the AKP in Turkey. *South European Society and Politics* 20 (1): 71–92.

Ocaklı, F. (2022). Regime Change under the Party of Justice and Development (AKP) in Turkey. *The Oxford Handbook of Politics in Muslim Societies*, Oxford University Press. 143-166.

Özgür, S. (2024). Bu Tıp Bayramı'nda biraz daha eksikiz: 1 yılda 3 bin doktor göç etti. *Aposto*, Erişim tarihi 03 Nisan 2024. <https://aposto.com/s/bu-tip-bayraminda-biraz-daha-eksigiz-1-yilda-3-bin-doktor-goc>

Öztürk, A. E., ve Başer, B. (2023) *An exodus from Turkey: Tales of migration and exile*. Edinburgh University Press.

Öztürk, A. E. ve Taş, H. (2022). Doom and Gloom: Leaving Erdoğan's Turkey, *GIGA Focus Papers*, (1), 1–13.

SCF (2022). Doctors leaving Turkey should be stripped of citizenship: Turkish mayor. Erişim tarihi 10 Nisan 2024 <https://stockholmcf.org/doctors-leaving-turkey-should-be-stripped-of-citizenship-turkish-mayor/>

Şenay, B. (2009). A "Condition of Homelessness" or a "State of Double Consciousness"? Turkish Migrants and Home-Making in Australia, *International Journal on Multicultural Societies*, 11 (2): 248–263

Şenay, B. (2010). State of Origin: Turkish Migration and Multiculturalism in Australia. İçinde: M. M. Erdoğan (Der.) *Yurtdışındaki Türkler: 50. Yılında Göç ve Uyum - Turks abroad : migration and integration in its 50th year*, 287-296.

Şenay, B. (2012). Trans-Kemalism: The Politics of The Turkish State in The Diaspora. *Ethnic and Racial Studies*, 35(9), 1615-1633. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.595807>

Şenay, B. (2013). *Beyond Turkey's Borders: Long-Distance Kemalism, State Politics and The Turkish Diaspora*. I. B. Tauris.

Tosunay G., D. (2023). Intergenerational differences in communication processes with the homeland: Turkish immigrants living in Australia. *Journal of Economy Culture and Society*, 67, 55-71. <https://doi.org/10.26650/JECS2021-1120087>

TUIK (2023), International Migration Statistics, 2022, Erişim tarihi 30 Mart 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2022-49457#:~:text=T%C3%BCrkiye%27den%20yurt%20d%C4%B1nC5%9F%C4%B1na%20g%C3%B6%C3%A7,%C3%BCn%C3%BC%20ise%20yabanc%C4%B1%20uyruklular%20olu%C5%9Fturdu.>

Way, L. C. S., Karanfil, G. & Erçifci, A. (2018). 'See no evil, read no evil': the failing role of Turkish newspapers in coverage of Turkey's 2016 coup attempt, *Critical Discourse Studies*, 15:5, 481-499, DOI: 10.1080/17405904.2018.1450277

Sustainability in the Spotlight: Insights from Turkish Banks' Sustainability Communication Campaigns

Levent Özkan¹

Abstract

This article explores the sustainability communication strategies of seven major Turkish banks in the financial sector. Together, they account for approximately 72% of Türkiye's private banking sector. Moreover, these banks are signatories to the UN Global Compact. As signatories to the Global Compact Turkey Declaration on Sustainable Finance, they have emphasized their commitment to integrating environmental and social issues into their credit assessment processes.

The communication campaigns on the banks' official YouTube accounts were examined and analyzed by conducting a qualitative content analysis. The main findings of the research highlight several focal points in the marketing communications of different banks, such as renewable energy, green loans, sustainable agriculture, sustainable economy, etc., with varying degrees of community and social engagement. The article compares different sustainability approaches with global standards and identifies the advantages and growth opportunities of sustainable communication in the financial sector. This has important implications for developing sustainability communication initiatives in the banking sector in Türkiye. The findings in the article illustrate that these seven banks approached the issue of sustainability from different angles and tried to reach various target audiences in the sustainable advertising and communication campaigns they conducted on social media platforms, especially on YouTube.

Keywords: Sustainability communication, Turkish banking sector, green banking, sustainable advertising, green finance

Öz

Bu makalede finans sektöründeki yedi büyük Türk bankasının sürdürülebilirlik iletişim stratejileri incelenmektedir. Bu bankalar sırasıyla: Akbank, Garanti BBVA, ING Bank, İş Bankası, Şekerbank, TSKB ve Yapı Kredi'dir. Bu bankalar Türkiye'nin özel bankacılık sektörünün yaklaşık %72'sini oluşturmaktadır. Sadece bu değil, bu bankalar BM Küresel İlkeler Sözleşmesi'nin imzacılarıdır. Sürdürülebilir Finansman Küresel İlkeler Sözleşmesi

¹ Graduate School, Department of Communication, Yasar University
leventtozkan@gmail.com, Orcid ID: 0009-0004-9506-5356

Türkiye Bildirgesi'nin imzacıları olarak çevresel ve sosyal hususları kredi değerlendirme süreçlerine entegre etmek için bağlılıklarını vurgulamışlardır.

Bankaların resmi Youtube hesaplarındaki iletişim kampanyaları nitel içerik analizi yürütülerek incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmanın temel bulguları, yenilenebilir enerji, yeşil krediler, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir ekonomi vb. gibi farklı bankaların pazarlama iletişimlerinde çeşitli topluluk ve sosyal katılım dereceleriyle farklılaşmış birkaç odak noktasını vurgulamaktadır. Makale farklı sürdürülebilirlik yaklaşımlarını dünya standartlarıyla karşılaştırarak finans sektöründe sürdürülebilir iletişimin avantajlarını ve büyüme olanaklarını tanımlamaktadır. Bunun Türkiye'deki bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik iletişim girişimlerini geliştirme konusunda önemli etkileri vardır. Makaledeki bulgular şunu gösteriyor ki, bu yedi bankanın sosyal medya platformlarında özellikle YouTube'da yürüttükleri sürdürülebilir reklam ve iletişim kampanyalarında sürdürülebilirlik konusuna farklı açılardan yaklaştıkları ve çeşitli hedef kitlelere ulaşmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilirlik iletişimi, Türk bankacılık sektörü, yeşil bankacılık, sürdürülebilir reklamcılık, yeşil finans

1. Introduction

Sustainability communication has become a critical component of corporate strategy over the years and has been implemented in advertising campaigns by several sectors. However, during the development of the sustainability concept in the early years it has been positioned as an individual act. Due to mounting international pressure, the sustainability concept has been transferred to the institutional sphere despite the initial belief that sustainability was solely the person's responsibility (Ak & Türedi, 2022). The banking field is one of the most noticeable sectors when it comes to sustainable development, among others. On top of that, as environmental challenges intensify around the globe, financial institutions are expected to demonstrate their commitment to sustainable practices more than ever. By acting as conduits for the promotion of socially and environmentally beneficial activities, financial establishments have a critical part in readjusting economic goals with environmental and social goals (Kuo et al., 2023).

This study focuses on the sustainability communication strategies of seven prominent Turkish banks: Akbank, Garanti BBVA, ING Bank, İşbank, Şekerbank, TSKB, and Yapı Kredi. These banks are significant not only for their market share in the Turkish finance market but also for their collective commitment to sustainable finance. In 2000, the Global Compact was founded as a cutting-edge strategy for social duty. Since it is believed that governments, businesses, and civil society can all work together to achieve sustainable development. (Caymaz et al., 2014). As a result of this development, these 7 Turkish banks have shown their commitment to environmental and societal developments across their institutions by signing the Global Compact Network Türkiye Declaration on Sustainable

Finance in September 2017. Moreover, the United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs), which seek to encourage financial institutions to fund sustainable development projects, are in line with this commitment. By doing so, these banks establish standards for environmentally friendly financial procedures in Türkiye.

This article aims to provide a comprehensive analysis of these banks' sustainability advertising campaigns, assessing their effectiveness and public engagement. The scope of the research contributes to a broader understanding of how Türkiye's banking industry is tackling sustainability challenges and advancing sustainable development.

2. Literature Review

2.1. The First Step to Sustainability: Green Banking

Sustainability may sound like a new word in the finance sector whereas the concept of green banking is not a recent development in the banking sector. The development of green banking has been on the stage since 2003 in the United States of America to minimize banks' negative impact on the environment. Green banking can be defined in numerous ways. A research study (Prabhu & Aithal, 2021) defines green banking as a minimization of banking operations' internal and external carbon emissions. According to the Institute for Development and Research in Banking Technology, green banking can be described as policies and procedures intended to make banks more sustainable in terms of the economy, the environment, and society. The bank's primary goal is to lessen carbon emissions while encouraging eco-friendly behavior through banking practices (Ak Bingül & Türk, 2019). These practices may rely on simple actions such as reducing the utilization of paperwork to more complex measures like implementing technological infrastructure in finance (Nishant Jha et al., 2013) as cited in (Prabhu & Aithal, 2021) As in every other sector, in order to mitigate the constantly worsening ecological changes on our planet, the latest technological developments should be followed in the banking sector. Public and private banks have begun implementing green initiatives, including online and mobile banking, ATMs, RTGS, NEFT, and others, to promote the shift toward a greener economy (Prabhu & Aithal, 2021). These green implementations may play a crucial role in neutralizing the consequences of carbon footprints in the near future.

2.2. The Concept of Sustainability in the Banking Sector

The concept of sustainability is a topic that has been discussed previously in the business sector or academia. According to sources referenced in Brooks and Oikonomou (2018), Governance and Accountability Institute Research (2020), and Schubert and Lang (2005), for the past thirty years, corporations, academia, and the press have given a considerable attention to sustainability in the banking industry. The concept has a valuable impact on the banking industry's communication activities. Banks utilize sustainability disclosure in their yearly reports or independent sustainability reports to illustrate and convey their social and environmental impact alongside their profits (Moufty et al., 2022). (Jeucken,

2001), as follows (Moufty et al., 2022) assert that banks have reacted to sustainability concerns much more laggardly than other fields of industries since they believe they work in a greener industry when it comes to emissions and pollution. In addition, stakeholders are calling on banks to boost their performance simultaneously. For this reason, as stated before by (Gray et al., 1995 Walden & Schwartz, 1997) and mentioned by (Moufty et al., 2022), banks have taken several steps to publish their social and environmental data to preserve their reputation in society.

There has been an appreciable notice of the importance of sustainability reporting since the publication of the Brundtland Report by the World Commission on Environment and Development in 1987. As indicated by previous academic research (Brooks & Oikonomou, 2018; Buhr & Freedman, 2001; Gray et al., 1995; Hackston & Milne, 1996; Malik, 2015; Parker, 2005) and as specified by (Moufty et al., 2022) several corporations, academic institutions, and media outlets have spoken about, cited, and argued many facets of sustainability and sustainable development. This particular curiosity is indicated by academic studies and research.

2.3. Sustainability Practices of Banks in Türkiye

The sustainable practices of banks in Türkiye have been growing and transforming due to the global increase in environmental and social awareness. The Turkish banking sector is constantly implementing new sustainable practices with a focus on green banking, environmental risk management, and corporate social responsibility. According to 350 Türkiye's Climate Change Approaches of Turkish Banks Report, the Turkish banking sector has been actively involved in the fight against climate change and ecologically conscious activities since 2009 (350 Türkiye, 2022). To begin with, The Turkish Grand National Assembly approved the Paris Agreement on October 6, 2021. The agreement was signed by 192 of the 197 countries in the United Nations. However, the Turkish banking sector had already taken noticeable steps to preserve the globe before the Paris Agreement. For instance, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası was the first bank which published a sustainability report in 2009 (350 Türkiye, 2022). Additionally, Akbank has already considered sustainability reports from 2010 to point out the importance of reducing the finance sector's carbon footprint through several practices such as energy efficiency, waste reduction, and the utilization of renewable energy sources. Seyidova (2023) reported that Akbank T.A.Ş. is the first bank in the Turkish banking sector to put out a sustainability report. The bank generated annual sustainability reports on a regular basis between 2009 and 2019, as well as annual CDP reports from 2012 to 2021. According to Ak and Türedi (2022), TSKB and Garanti Bank issued integrated reports in 2017-2018 and 2019. After delivering a sustainability report in 2017, İşbank released an integrated report in 2018-2019. In 2017-2018, Ziraat Bank, Vakıfbank, and Yapı Kredi Bank combined their sustainability reports into an integrated report. Banks

According to Jeucken (2001), and mentioned later by Araci et al. (2016), sustainable

banking should be understood as something other than a monolithic idea. Araci et al., (2016). Banks may follow a procedure with reasonable actions to carry out their sustainable development at different stages. Banks may proceed through these four clearly identified stages. These stages are sequential, with each step containing and enclosing the previous stage. In order to implement and achieve the sustainable banking goals, a bank ought to take the following actions (Jeucken, 2001, p.71): (Araci et al., 2016). Primarily, in the defensive banking stage, the bank is considered an observer, monitoring sustainable development. In the eyes of the bank, embracing environmentally conscious processes generally seen as an additional cost rather than something that generates income. Preventative banking is considered as a second stage. In this stage, banks save money on basic things such as paper, electricity, water consumption, etc., and incorporate sustainability practices into their internal business procedures. In the third stage, called the offensive banking stage, banks are trying to evaluate their external activities in order to meet their SDG ambition by considering substitute sectors and goods. By means of the UNEP Banking Charter, financing renewable energy sources, forming ecological investment funds, and infusing sustainability into corporate operations are just a few examples. Ultimately, all banking operations and external-internal processes are created and put into place to reach sustainability in the last stage of green banking. Furthermore, sustainability and profitability are not coincidences in the offensive banking stage (Jeucken, 2001, pp. 71-73) (Araci et al., 2016).

2.4. Sustainability Practices of Banks in Türkiye

Sustainability reporting is becoming more common and is showing a method towards sustainable development. However, it should be noted that sustainability reporting is not a mandatory measure. Instead, it works as a discretionary (Hu et al., 2011, as cited in Özçelik & Avcı Öztürk, 2014). Sustainability reports are starting to appear in countries with lower incomes, even though public awareness still remains low (Özçelik & Avcı Öztürk, 2014). In recent years, many Turkish companies have begun to consider sustainability as a crucial concept on their agenda to implement on their business strategies and reports (Özçelik & Avcı Öztürk, 2014).

Moreover, the corporations are endeavoring to release their reports in compliance with the Sustainability Reporting Guidelines of the Global Reporting Initiative (GRI). They are also getting involved in the UNGCI. Nevertheless, it should be noted that only 57 Turkish firms have prepared a considerate report on sustainability so far. Firms that compile reports using GRI indicators publish them at several levels, including G4, G3, G3.1, G2, G1, A, B, and C. However, a significant amount of the companies do not consistently release their sustainability reports (Özçelik & Avcı Öztürk, 2014).

2.5. United Nations Global Compact on Sustainable Finance

It is apparent that, due to changing global economies and the rapid increase in climate change, the measurement of sustainability reports is on a continuous transformation and

rapid improvement. Furthermore, understanding and calculating the corporate efficiency is becoming trickier and intricated for the finance industry. Besides, sustainability projects are in complex and difficult-to-compare formats in terms of reporting. Therefore, building organizations and implementing corporate principles while inspecting current standards are becoming vital elements of sustainable finance.

According to the official report of The United Nations Global Compact (UNGC), the organization has an essential part in addressing businesses worldwide to bring together their operations and strategies with ten universally accepted principles in the areas of human rights, labor, the environment, and anti-corruption, as well as to take action in support of UN goals and issues embodied in the Sustainable Development Goals (SDGs) (United et al., 2018). UNGC positions itself as a leadership framework for developing, implementing, and disclosing ethical corporate practices. Global Compact was launched in 2000 and became the world's largest corporate sustainability project, with more than 9,500 firms and 3,000 non-business signatories from over 160 countries, as well as approximately 70 local networks (United Nations et al., 2018).

According to the UNGC website on sustainable finance, the organization claims that investing in sustainability may contribute to more secure and lucrative economic systems. The UNGC is assisting on:

Companies to examine and manage potential environmental, social, and governance (ESG) risks and opportunities in a comprehensive manner. Encouraging businesses to include ESG factors into their operations and investments. Increasing information exchange between corporations and other capital market actors by building tools like the Value Driver Model and collaborative platforms like Global Compact LEAD (United Nations Global Compact, n.d.)

Investors get a chance to understand and apply ESG to their investment decisions through the vast network of UNGC with other worldwide organizations. UNGC offers the UN-backed Principles for Responsible Investment (PRI), UNEP Finance Initiative (UNEP FI), Equator Principles, and Principles for Sustainable Insurance (United Nations Global Compact, n.d.)

Stock Exchanges in order to improve company openness and performance on ESG problems while also encouraging sustainable investment through the Sustainable Stock Exchange Initiative (SSE). The UNGC Global Compact 100 index allows investors to analyze potential financial performance using an ESG lens. (United Nations Global Compact, n.d.)

2.6. Global Compact Türkiye Sustainable Financial Practices Declaration

According to the website of Global Compact Türkiye, in September 2017, seven Turkish banks signed a landmark declaration facilitated by Global Compact Network Türkiye, agreeing to include environmental and social issues in credit appraisal. The declaration, named Global Compact Network Türkiye Declaration on Sustainable Finance, aims to rally Turkish financial institutions to promote the Sustainable Development Goals (SDGs), which

are crucial for directing fund towards establishing a sustainable future. Signatories to the UN Global Compact, Akbank, Garanti, ING Bank, Isbank, Şekerbank, TSKB, and Yapı Kredi collectively represent almost 72% of Türkiye's private banking sector. The banks are devoted to embedding environmental and social factors into their management strategy and execution of an Environmental and Social Risk Management System. This system involves recognizing and environmental and social hazards linked to lending activities. (Global Compact Türkiye, n.d.)

3. Methodology

Advertising campaigns are a vital component of sustainability communication. Turkish banks have utilized various advertising campaigns to promote their sustainability programs, aiming to increase public awareness. Therefore, banks even collaborate with other corporations to reach their goal. For instance, According to BBVA's sustainability projects, Garanti BBVA and Turkish TV station Bloomberg HT have collaborated to create 'Sustainable World,' a new TV program focused on the environmental, social, and economic elements of sustainability (BBVA, October 17, 2022). Selecting the suitable target audience in advertisements or any communication campaign is crucial. Furthermore, the message conveyed through the ad or campaign is vital for achieving the intended purpose of the advertisement. From this point of view, there may be better strategies for BBVA to reach a broader range of audience than collaborating with Bloomberg HT.

In other words, these major banks are significant players in the country's financial sector and signatories of the UN Global Compact. They have been working on integrating these principles into their sustainability communication over the years. To better understand the effectiveness and alignment of their efforts, this study explores the following research questions:

RQ 1: How do the sustainability initiatives of Turkish banks fit in with the UN Global Compact's tenets and the Sustainable Development Goals (SDGs)?

RQ 2: What are the differences among banks in terms of their depth and consistency in addressing the Ten Principles of the UN Global Compact through their sustainability communication?

RQ 3: How do the banks' communication campaigns reflect their commitment to a sustainable communication in alignment with the UNGC's principles?

For the purpose of understanding the sustainable communication strategies of the seven Turkish banks: Akbank, Garanti BBVA, ING Bank, İşbank, Şekerbank, TSKB, and Yapı Kredi, a qualitative content analysis method would be the most applicable. According to the previous researchers, content analysis, which is the analysis method used in the

study, is the objective, systematic, and quantitative description of the presented content of communication (Berelson, 1952, p. 17; Sayın et al., 2021). The content analysis method assists researchers in comprehending specific occurrences or phenomena, as well as delivering knowledge regarding applications (Krippendorff, 2004, p.18; Sayın et al., 2021). The selection of these major banks is based on their collective signing of the Global Compact Network Türkiye Declaration on Sustainable Finance. By signing the declaration in September 2017, the banks have agreed to underscore their commitment to integrating environmental and social issues into their appraisal processes.

3.1. Data Collection

The data for this study is collected from multiple sources, focusing on the sustainability advertising campaigns of the selected seven major banks in Türkiye. The primary sources of data include the official websites of the banks, which contain press releases, sustainability reports, and relevant sustainability pages. As well as official YouTube channels of the banks are reviewed for sustainability-related communication campaign videos, podcasts or relevant video contents. The data collection period spans from January 2021 to June 2024, ensuring the analysis reflects the most recent and relevant sustainability communication efforts.

3.2. Findings

Each piece of content is analyzed and examined based on the overarching theme of the sustainability of their communication campaign. The qualitative content analysis revealed different aspects of sustainable communication strategies among the seven banks. First and foremost, Akbank focuses on education and social development and empowering youth, and ING Bank follows a similar strategy by empowering women and gender equality through targeted programs. Garanti BBVA emphasizes environmental preservation and green loans, promoting clean oceans and biodiversity. Şekerbank concentrates on sustainable agriculture, supporting eco-friendly farming practices along with their brand heritage, a similar effort that TSKB has performed.

When it comes to social media platforms, specifically YouTube, it is a pivotal place in disseminating sustainability messages. Considering this, Garanti BBVA's series video content on YouTube achieves high comprehensiveness on sustainability and finance. At the same time, Yapı Kredi's reliable message promoting e-receipts on a creative daily basis scene may attract substantial participation in environmental donations, as they mentioned. On the other hand, TSKB's campaigns, despite their credibility on brand heritage and sensibility on sustainability reporting, may need new communication strategies to engage with a broader audience.

Figure 1: Akbank's sustainability campaign: Sürdürülebilirlik İnsan İçin, #Hepimizİçin. Copyright 2024 by Akbank. In TeknoTalk.

Retrieved from <https://www.teknotalk.com/akbank-surdurulebilirlik-insan-icin-hepimiz-icin-164413/>.

3.2.1. Akbank- Sürdürülebilirlik İnsan İçin, #Hepimizİçin (Akbank- Sustainability is for Humanity, #ForAllOfUs) Ad Campaign

On its recent ad campaign "Sürdürülebilirlik İnsan İçin, #Hepimizİçin," Akbank is actively re-building the future with an integrated approach to sustainability that prioritizes education, green finance, and the preservation of the environment. For example, the Akbank Youth Academy aims to empower young people like Emre by offering a variety of educational programs that prepare the next generation to build a sustainable society. This effort tries to ensure that young minds are prepared with the knowledge and abilities needed to actively engage in crafting a better future.

Akbank similarly encourages and helps women entrepreneurs like Ayşe by offering financial solutions and resources to help them achieve their goals. This dedication not only encourages gender equality but also fosters economic growth. Another essential component of Akbank's strategy is sustainable finance, which helps Turkish firms transition to a greener future. Akbank promotes a more sustainable economy by providing financial aid and knowledge to businesses seeking to adopt environmentally friendly practices.

Furthermore, Akbank is committed to protecting the environment and offering sustainable energy options to people like Ali. Their initiatives support a more environmentally friendly way of living and lessen carbon emissions, exhibiting their dedication to the welfare of both people and the environment. The bank invests in educational programs and supports various social activities to promote societal development and advancement.

In summary, the foundation of Akbank's mission is investment and education. Akbank's all-encompassing approach to sustainability is advantageous to the local community as well as the environment. Akbank seeks to improve everyone's quality of life

Figure 2: Garanti BBVA's Sustainability Series: Dünya Çevre Günü Kutlu Olsun. Copyright 2024 by Garanti BBVA. In Garanti BBVA YouTube channel.

Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=nge1catCsUs>

by endorsing sustainable behaviors and lending support to projects that tackle topics related to finance, conservation, and society as a whole. Their commitment to creating a sustainable future for everyone shows their tireless efforts to improve tomorrow via social development, investment, and education.

3.2.2. Garanti BBVA Bank Sustainability Series- Dünya Çevre Günü Kutlu Olsun

In honor of World Environment Day, Garanti BBVA has created a series of YouTube

Figure 3: ING Bank Türkiye's campaign: Para Mevzuları - Sürdürülebilir Kalkınmada Kadının Rolü. Copyright 2024 by ING Bank Türkiye. In ING Bank Türkiye YouTube channel.

Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=8vcqGH-AJLo>

advertisements for their latest sustainability campaign that evoke the sincere hopes of people for a better future. In the videos, individuals share their aspirations of coexisting peacefully with the environment, swimming in crystal-clear waters, and protecting it for future generations. The bank encourages us to listen to nature's wishes and take proactive steps to care for our planet. An oak tree, for example, expresses its desire for a world in which birds flourish in tree branches, highlighting the significance of preserving habitats and biodiversity. A dolphin's wish to swim in pure waters emphasizes how critical it is to protect the oceans and fight pollution. With these assimilations, the campaign series underscores the importance of making environmentally conscious choices today to ensure a sustainable future. The bank aims to invest in the welfare of future generations by taking care of the Earth now. In honor of Planet Environment Day, the short film ends with a celebration that serves as a reminder of our shared commitment to building a more sustainable and greener planet.

3.2.3 ING Bank-Para Mevzuları - Sürdürülebilir Kalkınmada Kadının Rolü (ING Bank-Money Matters - The Role of Women in Sustainable Development) Ad Campaign

One of the most recent YouTube sustainability advertising campaigns from ING Bank emphasizes the critical role that women play in sustainable development. The president of the Women Entrepreneurs Association, Emine Erdem, passionately discusses women's essential contributions to society, the digital sphere, and places impacted by earthquakes. Erdem states that they promote equal chances in education, employment, and decision-making processes, emphasizing the crucial role of empowering women to achieve sustainable development. The communication campaign showcases the association's committed work on behalf of women's empowerment and gender equality in Türkiye.

In short, the communication campaign of ING discusses the difficulties encountered, including the low proportion of female labor force participation and the requirement for gender parity in leadership and educational positions on behalf of ING's sustainability efforts.

3.2.4. İşbankası- 120 Kelimede Sürdürülebilirlik (İşbank- Sustainability in 120 Words) Ad Campaign

In order to create a sustainable future, energy conservation and environmental protection are crucial, as highlighted in İşbank's most recent YouTube sustainability ad campaign. The short ad promotes easy, effective actions, including cutting back on carbon emissions, conserving natural resources, and utilizing renewable energy sources. In an effort to make the world livable for future generations, viewers are urged to take tiny, practical actions. The advertisement emphasizes how even small changes, like walking more often rather than driving, can significantly impact sustainability. The movie emphasizes the legacy we leave for our kids and asks everyone to work together to create a clean, healthy, and sustainable planet.

Figure 4: Şekerbank's campaign: 67 Yıldır Türkiye'nin Sürdürülebilir Bankasıyız. Copyright 2024 by Şekerbank. In Şekerbank TAŞ Resmi Sayfası YouTube channel.
Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=EFiBZ_Yfkag

The corporate strategy of İşbank places a strong emphasis on sustainability, with the goal of setting an exemplary example in the promotion of environmentally friendly behaviors and sustainable business models. For the sake of limiting our influence on the environment and decreasing our reliance on fossil fuels, the campaign emphasizes the significance of implementing renewable energy technology and being careful with our energy consumption. It further underlines how important it is to preserve natural resources for future generations by cutting back on waste, recycling, and making efficient use of materials.

The short ad also highlights how important it is for organizations and sectors to drive sustainability through the adoption of eco-friendly practices, investments in green technologies, emission reduction, and the development of sustainable supply chains. It also encourages parents to teach their kids sustainable practices and environmental awareness so they can take care of the environment in the future.

3.2.5. Şekerbank- 67 Yıldır Türkiye'nin Sürdürülebilir Bankasıyız (Şekerbank- We are Türkiye's Sustainable Bank for 67 Years) Ad Campaign

In its most recent YouTube sustainability ad campaign, Şekerbank highlights its 67-year history as Türkiye's Sustainable Bank while arguing for changes in banking procedures that will benefit future generations. In addition to promoting saving for future necessities like homes and cars, the bank urges viewers to lower poverty rates. Additionally, the campaign brings up important issues regarding the sustainability of our resources and the requirement that everyone have equal access to investment opportunities.

In other words, the advertisement emphasizes Şekerbank's dedication to providing sustainable support based on environmental initiatives and general quality of life, in

addition to taking the economic situation into account.

Lastly, at the end of the video, the bank gave a last message: It's time for banking to change and adapt, offering a banking experience that puts equality of opportunity and sustainability first.

3.2.6. TSKB-Dünya Çevre Günü - Sürdürülebilirlik Ne Demek? (TSKB-World Environment Day - What Does Sustainability Mean?) Ad Series

In honor of World Environment Day, TSKB's most recent sustainability campaign on YouTube emphasizes the value of going green for a better future with multiple short videos. One of the leading ad film eloquently demonstrates how the pandemic's reduction in pollution, which led to the return of dolphins to the Istanbul Strait, represents the significant effects of environmental preservation and sustainability. TSKB underlines its dedication to a sustainable future by supporting eco-friendly ventures, promoting the shift towards a greener economy, and safeguarding the environment around our globe.

The campaign advocates for the prioritizing of sustainability in order to build a world where both nature and humans may flourish, highlighting the importance of a healthier environment for a brighter future. On World Environment Day, we are reminded of the vital importance of protecting the environment and are inspired to take proactive measures to ensure a sustainable and environmentally friendly future. The message of TSKB is unmistakable: sustainability involves guaranteeing the freedom and vitality of all living things in addition to safeguarding the environment.

3.2.7. Yapı Kredi Bank: Step (Yapı Kredi Step: Sustainable Choice Program) Ad Series

Yapı Kredi's cutting-edge sustainability program, Yapı Kredi Sürdürülebilir Tercih Programı (STEP), dramatically reduces environmental impact by enticing customers to choose electronic receipts over paper ones. The program's effective recruitment of hundreds of thousands of members has resulted in millions of paper savings at ATMs. By signing up with Yapı Kredi Step, consumers can link their personal savings with worthwhile social contributions by converting their accrued step points into donations that help environmental and educational initiatives.

The ad emphasizes the many advantages of selecting electronic receipts, stressing the ease of access to transaction information as well as the environmental advantages of reducing paper use. Likewise, choosing a cloth bag over a plastic bag at the grocery store may stop the negative cause of the extinction of 134 million sea creatures in our waters. By offering users financial incentives to engage in the program, Yapı Kredi Step encourages sustainability and demonstrates the efficacy of combining social and environmental effects with financial incentives. The program aligns with the client's ideals, who can help worthy causes and gain valuable advantages like easily accessible documents and less clutter.

To sum up, Yapı Kredi Step's emphasis on sustainability is in line with the increasing worldwide consciousness of ecological concerns, projecting the bank as a conscientious and

Table 1: An extensive summary of of the banks' sustainability efforts by integrating their communication campaigns with their alignment to the Ten Principles of the United Nations Global Compact.

Bank	Communication Campaign	Area of Focus on Sustainability Communication	Comparison with UN Global Compact Principles
Akbank	Empowering youth and women through education and entrepreneurship	Education, Gender Equality, Energy Conversation	Akbank is in line with Principle 1 (Human Rights) through its efforts to advance gender equality and education. Their encouragement of women to pursue entrepreneurship is consistent with Principle 6 (Labour), which addresses discrimination in the workplace.
Garanti BBVA	Environmental conservation and protection of biodiversity	Environmental Conservation	The Garanti BBVA campaign upholds Principles 7 and 8 of the environmental movement by encouraging more environmental responsibility and taking a precautionary approach to environmental concerns. Their emphasis on clean oceans is consistent with Environment Principle 9.
ING Bank	Role of women in sustainable development	Gender Equality, Economic Empowerment	The ING Bank initiative is in line with Principle 6 (Labour) by tackling employment discrimination and promotes Principle 1 (Human Rights) by promoting equal opportunity for women. Encouraging women's access to the workforce supports Principle 4 (Labour).
İşbank	Energy conservation and environmental protection	Energy Conservation, Renewable Energy	İşbank's emphasis on energy conservation, which encourages environmental responsibility on supporting Principles 7 (Environment) and 8 (Environment). Promoting the use of renewable energy is consistent with Principle 9 (Environment).
Şekerbank	Financial savings for sustainable living and reducing poverty	Economic Empowerment, Environmental Support	Through economic empowerment and poverty alleviation, Şekerbank's program advances Principle 1 (Human Rights). They uphold Principle 8 (Environment) by emphasizing sustainable resources. Prospects for equal investment are consistent with Principle 6 (Labour).
TSKB	Eco-friendly investments and green transformation	Green Finance, Sustainable Investments	Principles 7 and 8 (Environment) are reflected in TSKB's support for environmentally beneficial investments, which encourage environmental responsibility and take a cautious approach. They adhere to Principle 9 (Environment) with their emphasis on green finance.
Yapı Kredi	Paper conservation through e-receipts and supporting education and environment	Paper Conservation, Environmental Support	The initiative of Yapı Kredi to switch to e-receipts and reduce paper use is a perfect example of Principle 7 (Nature). Points for education and the environment can be converted into donations to support Principle 8 (Environment). Encouraging the use of e-receipts is consistent with Environmental Principle 9.

progressive establishment. By giving consumers, the ability to support causes they care about, the program encourages long-term involvement and a feeling of purpose, which improves customer loyalty and enhances positive brand perception. Yapı Kredi Step is a perfect example of how companies can contribute to a sustainable future by giving clients meaningful opportunities to get involved in causes that align with their beliefs.

Analyzing the sustainability communication strategies of the selected Turkish banks from different points of view across various ad campaigns reveals intriguing insights

Figure 4: Şekerbank's campaign: 67 Yıldır Türkiye'nin Sürdürülebilir Bankasıyız. Copyright 2024 by Şekerbank. In Şekerbank TAŞ Resmi Sayfası YouTube channel.

Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=EFIBZ_Yfkag

into their approach and effectiveness. As a result of the qualitative content analysis, the research have found some convenient answers for the research questions. it is clear that each bank exhibits a unique emphasis on sustainability themes. Leveraging diverse sustainability approaches, such as saving the planet by reducing waste and working on gender equality and youth empowerment through sustainable education, creates a unique alignment with global objectives. It is evident that these seven major banks are supporting the global shift towards incorporating insights from the Global Compact Network Türkiye Declaration on Sustainable Finance. Each bank tries to enhance its effectiveness in promoting sustainable practices with accountability and transparency, which helps it connect with its customers on a different level.

An extensive summary is provided to sum up the banks' sustainability efforts by integrating their communication campaigns with their alignment to the Ten Principles of the United Nations Global Compact, based on a qualitative content analysis of the banks' sustainable communication advertising (Table 1).

4. Conclusion

This study delivers an in-depth examination of the sustainability-based promotional strategies implemented by several major Turkish banks, with a particular focus on their YouTube and Instagram ads. As a consequence of the reviewed data, the results have shown that the majority of these banks have made appreciable efforts to promote sustainability in their communication campaigns, which have noticeable variations in the extent and visibility of their efforts.

While conducting research, finding a unique point of view is essential to advancing the current knowledge in the literature. As with the other kinds of research, there are also a number of significant connections and deviations between the findings of the research and the body of current literature. The earlier findings of the previous literature highlights that the similar concepts of sustainable banking such as "green banking" have been on occurred on financial literature over twenty years in the US. According to Prabhu & Aithal (2021), the reduction of internal and external carbon emissions from banking operations is known as "green banking." Furthermore, sustainability banking has been a popular topic among Turkish banks in recent years. As reported by 350 Türkiye in the Climate Change Approaches of Turkish Banks Report, the Turkish banking industry has taken a leading role in the battle against climate change and environmentally conscious initiatives since 2009. Nowadays, Turkish banks have taken even further steps. Similar to global finance institutions' approaches Yapı Kredi, İşbank and Garanti BBVA are the main ones that are promoting sustainability through carefully designed engaging content with the trend of utilization of digital platforms to reach sustainability conscious target audience.

Findings from similar global studies have shown that there's a common approach to sustainability communication in financial institutions. According to the United Nations Global Compact (n,d), companies are receiving assistance from the UNGC to thoroughly assess and manage any potential ESG risks and opportunities. Furthermore, the organizations also consider the UN's Sustainable Development Goals while implementing strategies for sustainability communication among banks. On the other hand, this research reveals disparities among Turkish banks on a contextual basis in their sustainability campaigns. For instance, as previously mentioned, banks such as Yapı Kredi, İşbank, and Garanti BBVA have developed their communication campaigns on ecological sustainability and the importance of preserving our environment. However, ING Bank, TSKB, Akbank, and Şekerbank exhibit relatively different points of view on sustainability by focusing on other parts of sustainability like gender equality, economic empowerment, sustainable investment, etc. Furthermore, the research has illustrated that these findings were not discussed thoroughly in the existing literature. This discrepancy suggests that the integration of sustainability communication strategies into financial institutions is still evolving in the Turkish market.

In conclusion, the latest research and findings show that, Turkish banks are making a significant progress in sustainability communication practices while following the latest

sustainability trends in the financial market. Nevertheless, there are noticeable gaps in consistency and conceptualization compared to the global finance industry. Therefore, further studies could explore how these major banks and the rest of the market can align their potential communication strategies with international finance and ecological standards. While ensuring comprehensive consumer engagement and improved sustainability outcomes for their brand image.

5. Limitations

The research is limited by the small number of banks available in Turkey, which indicates that future research could focus on a more significant sample of banks or other kinds of financial institutions. As evidenced by, broadening the scope of businesses whether through cross-national comparison or considering incorporate additional sustainability measurements. In addition, the study recognizes some other limitations, including the possibility of the difficulty of measuring qualitative analysis metrics and the dynamic nature of social media content, which could eventually result in post updates and deletions.

6. Further Studies

A promising direction for future research is to investigate how sophisticated technology are incorporated into sustainability communication methods. Examining, for example, how Turkish banks, like Akbank, GarantiBBVA or Yapı Kredi use blockchain technologies and artificial intelligence to improve their transparency and participation in their sustainability programs could lead into insightful information. Additionally, a more thorough grasp of the changing environment of sustainable banking communication would result from an analysis of how well these technological tools work to promote sustainability communications and facilitate consumer engagement.

References

350 Turkey. (2022, June). Climate Change Approaches of Turkish Banks. Retrieved from <https://350turkiye.org/files/2022/11/climate-change-approaches-of-turkish-banks-report.pdf>

Ak Bingül, B., & Türk, A. (2019). Türkiye'de yeşil bankacılık [Green banking in Turkey]. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 11(20), 81-92. <https://doi.org/10.14784/marufacd.599191>

AK, S. K., & Türedi, H. (2022). Evaluation of corporate sustainability reports: Sustainability research in the Turkish banking sector. *Journal of Management and Economics Research*, 20(4), 82-98.

Akbank. (2023, April). Sürdürülebilirlik İnsan İçin, #Hepimizİçin [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=MkZJo22B26g>

Araci, H., Yuksel, F., & Ispirli, D. (2016). Sustainability and accountability in the Turkish banking sector.

Brooks, C., & Oikonomou, I. (2018). The effects of environmental, social and governance disclosures and performance on firm value: A review of the literature in accounting and finance. *The British Accounting Review*, 50(1), 1–15.

Caymaz, E., et al. (2014). The relationship between corporate sustainability and corporate social responsibility in business: Global compact Turkey. *Corporate Governance & Business Ethics eJournal*, 1(3), 208-217.

Enes Sayın, M., Bayraklı, M., & Terzi, H. Comparison of Advertisements of Conventional and Participation Banks: Case Study of Turkey, England and Egypt. *Afro Eurasian Studies*, 10(2), 27–36.

Garanti BBVA. (2023.). Garanti BBVA Sürdürülebilirlik Fonları [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=4FBOUCYUt60&list=PLpsxEvsIhvtI8vHualqnyZE9ZnqZ36qG&index=12>

Garanti BBVA. (2024, June 6). Dünya Çevre Günü Kutlu Olsun [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ngeIcatCsUs&list=PLpsxEvsIhvtI8vHualqnyZE9ZnqZ36qG&index=1>

Global Compact Türkiye. (n.d.). Sürdürülebilir Finans. Retrieved from <https://www.globalcompactturkiye.org/surdurulebilir-finans/>

ING Türkiye. (2023, October 25). Para Mevzuları - Sürdürülebilir Kalkınmada Kadının Rolü [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=8vcqGH-AJLo>

Kuo, Y. C., Huang, Y. H., Sun, L., Small, G., & Lin, S. J. (2023). Identifying key factors of sustainability practice in financial institutions based on decision-making trial and evaluation laboratory method. *Asian Review of Accounting*, 31(5), 661–679.

Moufty, S., Al-Najjar, B., & Ibrahim, A. (2022). Communications of sustainability practices in the banking sector: Evidence from cross-country analysis. *International Journal of Finance & Economics*. <https://doi.org/10.1002/ijfe.2679>

Moufty, S., Al-Najjar, B., & Ibrahim, A. (2024). Communications of sustainability practices in the banking sector: Evidence from cross-country analysis. *International Journal of Finance & Economics*, 29(1), 135-161.

Önder, N. (2024, March 26). Sürdürülebilirlik: Hepimiz İçin [Sustainability: For All of Us]. *Marketing Türkiye*. Retrieved from <https://www.marketingturkiye.com.tr/kampanyalar/surdurulebilirlik-hepimiz-icin/>

Özçelik, E., & AVCI ÖZTÜRK, B. (2014). Evaluation of Banks' Sustainability Performance in Turkey with Grey Relational Analysis. *Journal of Accounting & Finance/Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (63).

Prabhu, G. N., & Aithal, P. S. (2021). A review-based research agenda on green banking service practices through green CSR activities. *International Journal of Management, Technology, and Social Sciences (IJMTS)*, 6(2), 204–230. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5731282>

Şekerbank TAŞ Resmi Sayfası. (2019, June 10). 67 yıldır Türkiye'nin Sürdürülebilir Bankasıyız [Video]. YouTube. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=EFiBZ_Yfkag

SEYIDOVA, N. (2023). Evaluation of Sustainability Practices in The Turkish Banking Sector. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(5).

SKB. (2024, June 5). Dünya Çevre Günü - Sürdürülebilirlik Ne Demek? "Domates" [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=YTQWskkvBjU>

TSKB. (2024, June 4). Dünya Çevre Günü - Sürdürülebilirlik Ne Demek? "İklim" [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=jf7ymfVo-ZE>

TSKB. (2024, June 5). Dünya Çevre Günü - Sürdürülebilirlik Ne Demek? "Yunus" [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=eN7ADp1CF6M>

Türkiye İş Bankası. (2023, May 31). 120 Kelimede Sürdürülebilirlik [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=V3WxkBCaoyk>

United Nations Global Compact. (2018). Accelerating national SDG implementation. Retrieved from https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/publications%2FGCLNs-Accelerating_National-SDG-Implementation.pdf

United Nations Global Compact. (n.d.). About. Retrieved from <https://unglobalcompact.org/about>

United Nations Global Compact. (n.d.). Financial Innovation for the SDGs. Retrieved from <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/our-work/financial>

Yapı Kredi. (2023.). Step: Bez çanta tercih edin, doğayı koruyun [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=2mHZDqV3qgo>

Yapı Kredi. (2023). Step: Bir sen dijital slip alsan çok şey değişir! [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=XqmC3LdVzeE>

Yapı Kredi. (2023). Step: Bir sen e-bilgi fişi alsan çok şey değişir! [Video]. YouTube. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=HcV_RnaCrx8

Mapping the Landscape of Content Moderation: A Bibliometric Perspective

Özlem Ozan¹

Ali Rıza Sadıkzade²

Abstract

Rapid technological advancements have intensified user-content interactions, leading to complex regulation mechanisms such as A.I. filtering and user moderation. This study conducts a bibliometric analysis of 202 publications from 2016 to 2023, sourced from the Web of Science and Scopus databases, to explore contemporary topics in content moderation research. It identifies influential authors, institutions, countries, journals, funding agencies, keyword networks, and co-authorship patterns. The findings indicate that the Queensland University of Technology is the most influential institution, while the United States, England, and Australia are the most productive countries. The National Science Foundation and European Research Council are key funding bodies. *New Media & Society*, *Social Media + Society*, and *Big Data & Society* are leading journals in this field. Research primarily focuses on social media platforms like Facebook, Instagram, YouTube, and Twitter, with a thematic shift from transparency to hate speech and misinformation. Since 2016, there has been a steady increase in academic publications on content moderation, suggesting continued growth in this area across various disciplines.

Keywords: Content Moderation, Social Media, Social Media Regulations, Bibliometric Analysis, Bibliometric Data.

Öz

Hızla gelişen teknolojiler, kullanıcı ve içerik etkileşimlerini artırarak yapay zeka filtreleme ve kullanıcı moderasyonu gibi karmaşık düzenleme mekanizmalarının uygulanmasını gerekli kılmıştır. Bu çalışma, 2016-2023 yılları arasında Web of Science ve Scopus veritabanlarından elde edilen 202 yayının bibliyometrik analizini yaparak, içerik moderasyonu araştırmalarındaki güncel konuları incelemeyi hedeflemektedir. Araştırma, etkili yazarların, kurumların, ülkelerin, dergilerin, fon sağlayıcı kuruluşların, anahtar kelime ağlarının ve ortak yazarlık ilişkilerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bulgulara

¹Yaşar University, Communication Faculty, New Media and Communication Department
ozlem.ozan@yasar.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4116-1551>

²Yaşar University, PhD Candidate at Communication Programme
ali.riza.sadikzade@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2824-2023>

göre, Queensland Teknoloji Üniversitesi en etkili kurum, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Avustralya ise en üretken ülkelerdir. National Science Foundation ve European Research Council, başlıca fon sağlayıcı kuruluşlar arasında yer almaktadır. New Media & Society, Social Media + Society ve Big Data & Society bu alandaki en etkili dergilerdir. Araştırmalar, genellikle Facebook, Instagram, YouTube ve Twitter gibi sosyal medya platformlarına odaklanmakta olup, araştırma temalarında şeffaflıktan nefret söylemi ve yanlış bilgilendirmeye doğru bir kayma görülmektedir. 2016 yılından bu yana akademik yayınlarda istikrarlı bir artış gözlenmekte, söz konusu ilginin farklı disiplinleri de kapsayan daha fazla sayıda araştırmaya yol açması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İçerik Moderasyonu, Sosyal Medya, Sosyal Medya Düzenlemeleri, Bibliyometrik Analiz, Bibliometric Veri.

1. Introduction: Internet, Social Media, and Content Moderation

The internet has become part of many individuals' daily lives. According to PEW research (Perrin & Atske, 2021), which focuses on Americans' internet usage, eight out of ten individuals use the internet daily, while three are almost always online. Its increasing salience in individuals' everyday experiences blurs the line between online and offline spheres.

Discussions about the implications of the internet have a wide range. For example, according to another PEW research (Wike et al., 2022), which focuses on the effects of social media on democracy, people accept the positive effects of social media, such as ease of access to information, increased social connectivity, exposure to diverse opinions, civilly approaching different identities and lifestyles, as well as the negative effects such as increased polarization and manipulative misinformation. In addition, there is a debate on whether social media platforms like YouTube create pipelines to extremist ideologies (Hosseinmardi et al., 2021; Tüfekçi, 2018). Such social media manipulations can influence the adoption of unreasonable decisions and exacerbate problems like real-life discrimination. They might also aggravate political conflicts, as observed in the Rohingya massacre (Amnesty International, 2022).

In addition to the issues raised organically, political actors are motivated to use the internet and social media —overtly or covertly— to further their political agenda. Political actors can manipulate voters through coordinated campaigns, which involve spreading disinformation or mass postings, as seen in the 2016 U.S. Presidential Election (Ferrara et al., 2020). Furthermore, besides the political domain, communications on the internet also might raise problems within the personal and interpersonal domains. Users and content creators are now facing issues like data privacy, copyright, internet scams, and cyberbullying.

Because of the issues discussed above, online individuals and communities need safeguarding. Safeguarding is relatively new from a corporate and legislative standpoint.

On the legislative side, one of the early regulations is Section 230 of the Communications Decency Act of the U.S. Congress, which was passed in 1996. Arguably, Section 230 restricted the liabilities of online platforms for the content shared in their domains. However, tech companies attempted to review any content on their platforms that could damage their users. Nevertheless, it can be argued that tech companies sought to keep this process at a minimal level (Angwin & Grassegger, 2017; Caplan, 2018).

Although it could be challenging to pinpoint an exact time for it, emerging discussions propose an increased authority of institutions. Digital Services Act prepared by the European Union, Germany's NetzDG law, and controversial laws such as H.B. 20 of Texas (Levy, 2022), A.B. 587 of California (State of California Department of Justice, n.d), Anti Fake-News Act of Malaysia (Caplan, 2018) and Disinformation law of Turkey (Özbudun, 2022) can be seen as legislative examples.

More examples include legal actions taken or proposed against TikTok (Maheshwari, 2023), famous lawsuits against online personalities such as Alex Jones (Audureau, 2022), and the deplatforming of political figures (Fung, 2021) (most famously Donald J. Trump.¹).

A recent decision by Meta has restricted the visibility of political content. The changes applied by Meta did cease recommendations of 'political content' from the content creators that the users do not follow. However, users may opt out of these changes by adjusting the content settings in their profile (De Guzman, 2024).

Although Meta's application was received with broad criticism by civil rights groups, press institutions, and Meta's user base and for its timing and the vagueness in Meta's description of 'political content,' the move can be seen as a continuation of META's attempt to depoliticize its platforms. The ironic part is that Meta has claimed that its move to depoliticize its platforms was made in accordance with the wishes of their user base (Treisman, 2024).

In Meta's case, the attempts of depoliticization created a rather bizarre situation, for wide-ranging pages (including prestigious newspapers) have posted content instructing their followers on how to opt out of the changes applied by Meta, therefore undermining the legitimacy of such changes.

On the platforms' side, there is an increased need to safeguard the online sphere they provide, and evidence of this is the drastic increase in the content moderation market and its estimated growth. The process of 'content moderation'² can ban, hide, reduce, or promote content and content creators. The process would involve algorithms, direct and indirect user cooperation, and active moderation teams following a guideline (MSNBC, 2021; Veglis, 2014). Another point about moderation processes and policies is that they could shape the platform's identity and community.

---

¹ Donald Trump's Twitter account has been reinstated but remains mostly inactive.

² Although the literature uses different terms, such as content governance, platform regulation, or self-regulation, we will use "content moderation" in this paper.

A study by the New York University Stern Center for Business and Human Rights found that the number and proportion of policies violated can change depending on the platforms (Barrett, 2020). Moreover, the moderation process is influential in constructing the public sphere provided by the platform, thus molding their identities.

Furthermore, although websites or platforms perform content moderation, online service providers could demand their clients follow ethical guidelines and decline to serve those who violate them, thus getting involved in the moderation process (Byman, 2022).

Especially on larger platforms, the guidelines and the performance of the content moderation have raised questions about the process, such as the adequacy of human moderators who understand the language of the content market (Debre & Akram, 2021) or the bias regarding politics, race, gender or sexuality on the moderation process (Angwin & Grassegger, 2017).

In the case of big platforms, it is observed that the moderation methods could change depending on the size or the financial structure of the platform, meaning that platforms with a relatively small user base could work with smaller teams and cases, focusing on harsher judgments, whereas "industrial" platforms could work with large moderation teams and cases with relatively minor judgments, (Caplan, 2018; Liu et al., 2022). In addition, some platforms, such as Wikimedia and Reddit, could encourage voluntary moderators in their communities (Caplan, 2018).

The content moderation process can rely on public and non-public documents. While moderation teams can refer to public documents (such as the list of criminal groups), they may also rely on documentation and training not available for public viewing (West, 2018).

For instance, when a filming crew was allowed to record the training session of a content moderation team for a dating site, they could capture the extent of detail that such training may specify. The recorded training shows how the guidelines may define vulgarity and nudity through determined elements such as the camera's focus or the exposure ratio (Field of Vision, 2017).

The process of content moderation may have negative effects on users, who may feel frustrated and lose faith in the process. Users who face moderation rarely get a proper explanation (Suzor et al., 2019). In line with this, the experience of their content being moderated can create a perception of censorship for the users, creating a sense that they can be 'targeted' for their political views (Suzor et al., 2019; West, 2018).

Moreover, users who face content moderation tend to devise strategies to evade it; users may avoid using certain words or hashtags, employ self-censorship on their content, or devise strategies to signal their intended content, such as employing significant aesthetics and/or coded words (Gerrard, 2018).

Therefore, transparency and accountability are the foundational topics within the discussion surrounding content moderation; on the algorithm side, transparency may allow ill-intentioned parties to rig the algorithms (Katzenbach & Ullbricht, 2019), yet the lack of

transparency tends to block platforms' accountability and harm the relationship between platforms and their userbase.

Although certain gains are made by being more 'transparent,' such as x, there seems to be a certain aspect that could trick outsiders. As Suzor et al. (2019) put it, transparency can be employed to evade higher accountability.

Elon Musk's takeover of X (Twitter) is a valuable example of what Suzor et al. (2019) mentions. Musk's statements claim that Twitter's operations do not realize its 'free speech' potential, and he intends to create a public sphere that is 'maximally trusted' and 'broadly inclusive' (Sato, 2022). In Musk's control, certain controversial figures that were once banned from the platform were reinstated or were offered to be; these figures include ex-President Donald Trump, Ye³ (artist formerly known as Kanye West) and Andrew Anglin (an infamous neo-nazi); in addition to these decisions, X under Musk's ownership has noticeably reduced the number of content moderators; Musk's decisions within X have not only received criticisms from former Twitter workers and civil rights groups but the social media platform started to lose large advertisers (CBS News, 2022; Klepper & O'Brien, 2022)

In a way, Elon Musk's takeover is a different example of the political utilization of transparency. Musk's dramatic decrease in content moderation is, in a way, done to implement a politicized notion of free speech; upon his acquisition, Musk shared a Twitter post claiming that 'comedy is now legal,' signifying his free speech approach. However, following his takeover, the accounts that criticized or mocked Elon Musk were suspended, placing Musk's 'free speech absolutism' under question (Tangalakis-Lippert, 2022).

It appears that Musk's policies have incentivized hate speech; the Federal Anti-Discrimination Agency of Germany has left the platform, citing the rise in hate speech under Musk's rule (D.W. News, 2023). Research conducted by the Center for Countering Digital Hate (2023) has found that X has failed to remove 99% of the hateful content reported by the researchers⁴, whereas X has enabled the spread of hate speech and misinformation that stoked the flames of U.K. race riots, it was Elon Musk himself sharing misinformation; during the riots, Musk co-tweeted a fake headline from the leader of the far-right Britain First, claiming that the rioters will be detained in the Falkland Islands (Freedland, 2024).

Moreover, X has recently been banned in Brazil, similar to X's position during the U.K. riots, X's lack of action against far-right content floating in its platform, following Musk's noncompliance with the demands of Brazilian authorities to assign a legal representative, the Brazilian Supreme Court has banned the platform (Phillips, 2024).

2. Methodology

This section covers research methodology adapted from the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) framework (Page et al., 2021). This framework mainly includes the key elements of the research: rationale and aim, search

---

³ Ye was banned from Twitter by Elon Musk for posting a swastika image.

⁴ X has sued the Center for Countering Digital Hate because the group's violation of the site's terms has influenced advertisers to cease their ties with X, the court has dismissed X's claims (CBS News, 2024)

strategy (database selection, search terms, inclusion, and exclusion criteria), study selection (screening process, data extraction), data analysis, results, discussion, and conclusion.

2.1. Rationale and Aim of the Research

This research conducts bibliometric analysis to assess the literature structure on content moderation. As defined by Broadus (1987), bibliometric analysis involves the quantitative study of published or bibliographic units. Zupic and Čater (2015) characterize bibliometrics as a quantitative method for describing, evaluating, and monitoring research.

In the contemporary context, the enhancements in computer programs, such as VOSviewer, GEPHI, Bibexcel, and CiteSpace II, along with the establishment of reputable databases like Web of Science and Scopus, have rendered bibliometric analysis more fruitful (Cobo et al., 2011; Zupic and Čater 2015). Therefore, bibliometric analysis effectively addresses the trends and issues in the literature on content moderation, which is essential for fostering a positive, safe, and constructive online environment.

In this context, the research aims to answer the following questions:

- RQ1: What is the growth pattern of publications in content moderation? Which years have seen significant increases or decreases in publication outputs?
- RQ2: Which authors had the highest publication productivity and citations in content moderation?
- RQ3: What is the co-authorship network structure among authors in content moderation? Can we identify central authors, communities, or specific collaboration patterns?
- RQ4: Which journals hosted the most research on content moderation?
- RQ5: Which institutions and countries have contributed the most to the literature on content moderation?
- RQ6: Which articles on content moderation have received the highest number of citations?
- RQ7: What are the most frequently used keywords in articles on content moderation, and how have these keywords evolved? What does the co-occurrence network of keywords reveal about thematic clusters and relationships?
- RQ8: How have research topics related to content moderation evolved?

2.2. Search Strategy

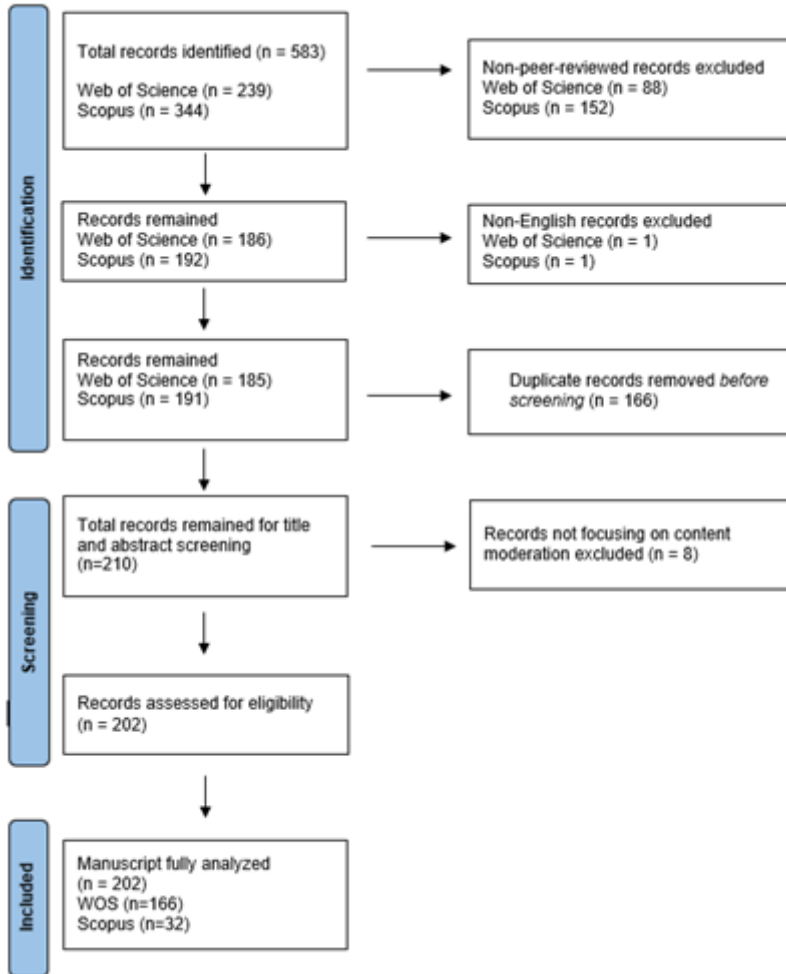
Database Selection: We systematically searched for relevant articles in the Web of Science (WOS) and Scopus databases, comprehensively covering academic literature across various disciplines.

Search Terms: Choosing an effective search strategy was crucial for identifying relevant research on content moderation, given the diverse terminology and lack of standardized keywords within the field. We initially experimented with combining controlled vocabulary terms and keywords, but this approach included irrelevant studies.

We adopted an iterative approach to optimize results, ultimately selecting a strategy focused on "content moderation" within the Author Keywords field of both WOS and Scopus. This strategy allowed us to capture a broader range of research while minimizing false positives, as studies explicitly mentioning content moderation in their author keywords are more likely to be relevant to our analysis.

Figure 1: PRISMA Framework of the Study

Inclusion and Exclusion Criteria: We included the studies if they meet the following criteria: (1) Published in peer-reviewed journals, (2) Address content moderation as a primary focus or a significant component, (3) Available in English, and (4) Accessible as Full-text. Studies that did not meet these criteria were excluded.

2.3. Study Selection

Screening Process: The authors independently screened titles and abstracts to identify potentially eligible studies.

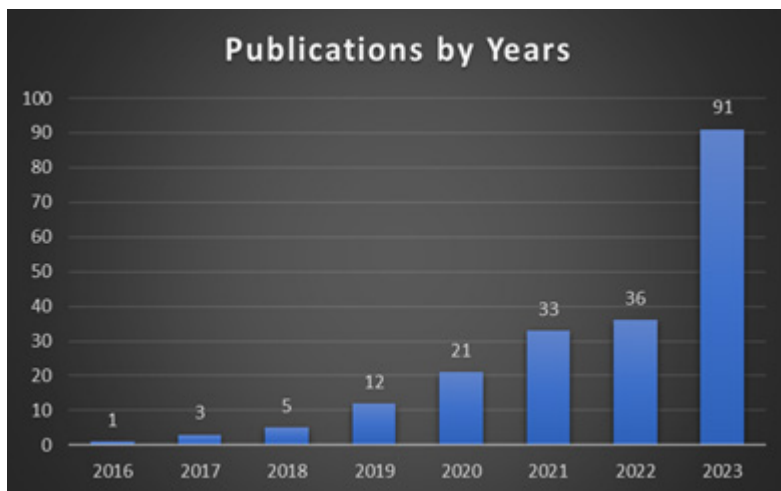
Data Extraction: The standardized metadata provided by WOS and Scopus databases for bibliometric analysis collects relevant information from each included study. Extracted data included Authors, Article Title, Journal Name, Author Keywords, Abstract, Author Address, Funding Text, Cited References, Cited Reference Count, Total Times Cited Count, Publisher, Publisher Address, International Standard Serial Number (ISSN), Year Published, Digital Object Identifier (DOI), Web of Science Categories, Research Areas, and other relevant details. Further data for RQ3 (such as h-index, country, and subject areas of journals) has been collected from the Scimago Database.

2.4. Data Analysis

We uploaded extracted data as RIS files to Zotero Reference Management Software to detect duplicate records of WOS and Scopus databases. After the identification of duplicates, we combined WOS and Scopus files manually with M.S. Excel and analyzed them with VOSviewer Bibliometric Analysis Software.

The bibliometric analysis uses publication metrics (e.g., average vs. total and single- vs. multi-authored publications), Citation metrics (e.g., average vs. total citations), and publication-citation metrics (e.g., h-index) for science mapping of the studied field. Science mapping includes the following methods to examine social networks based on contributors and knowledge clusters based on cited/citing publications and keywords (Lim and Kumar 2024): (1) Co-authorship analysis, (2) Co-citation analysis, (3) Bibliographic coupling analysis, (4) Co-occurrence of keywords analysis, (5) Citation analysis and (6) PageRank analysis. Furthermore, performative statistics relating to institutions (e.g., Universities and

Figure 2: Growth Pattern of Publications by Years

funding programs) can also be analyzed within bibliometrics (Benckendorff and Zehrer, 2013; Michael Hall, 2011).

In this context, we used the following analyses to overview and inspect the networks and connections among themes related to content moderation as well as classify the literature, highlighting conceptual structures that could produce insights through mapping:

- a. Descriptive statistics based on metrics in RQ1, RQ2, RQ3, RQ4, R5, R6, R7, R8
- b. Co-authorship analysis (authors and countries) in R3

Table 1: Top 10 Authors with the Highest Publications

Name	Number of Publication	Affiliation*	Department	Total Citations	Avg. Citations
Y. Gerrard	5	University of Sheffield	Sociological Studies	176	35.2
S. M. West	4	University of Southern California	Annenberg School for Communication and Journalism	246	61.5
N. Suzor	4	QUT	Faculty of Law	104	26
R. Gorwa	3	University of Oxford	Department of Politics and International Relations	243	81
T. Gillespie	3	Cornell; Microsoft	Department of Communication	142	47.3
A. Matamoros-fernandez	3	QUT	School of Communication	54	18
G. M. Masullo	3	University of Texas at Austin	School of Journalism and Media	39	13
Bright, J.	3	University of Oxford	Oxford Internet Institute	39	13
M. J. Riedl	3	University of Texas at Austin	School of Journalism and Media	35	11.6
J. E. Gray	3	QUT	Creative Industries Faculty	19	6.3

*Authors' affiliations and departments are taken from the publications; their current affiliations may differ from this list.

- c. Bibliographic coupling analysis in R6
- d. Co-occurrence of keywords analysis in R7, R8

3. Results

3.1. R.Q. 1: Growth Pattern of Publications by Year

According to the results presented in Figure 2, there has been a steady increase in publications between 2016 and 2022. The number of publications peaked in 2023 with noticeable momentum. The number of publications in 2023 is approximately equal to the total number in the last three years. This increase also aligns with the discussion presented in the introduction about increasing attention to safeguarding the internet.

3.2. R.Q. 2: Authors who had the highest publication productivity

Figure 3: Co-authorship Network Among Authors

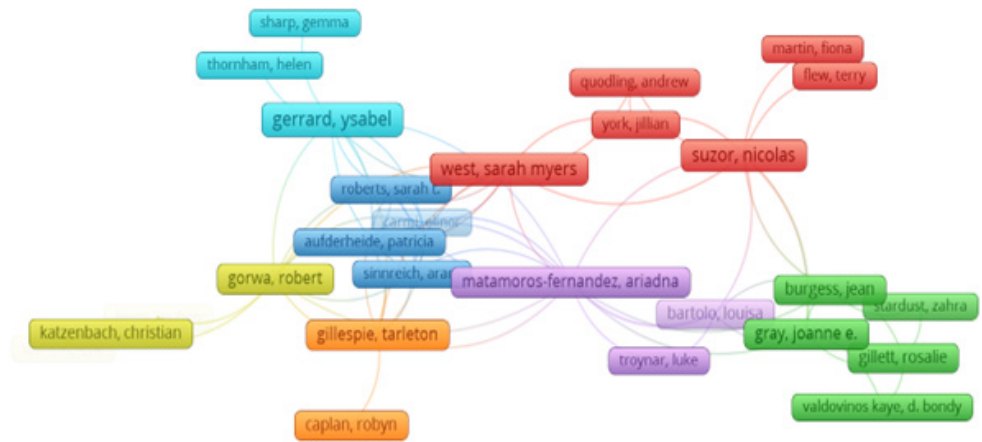
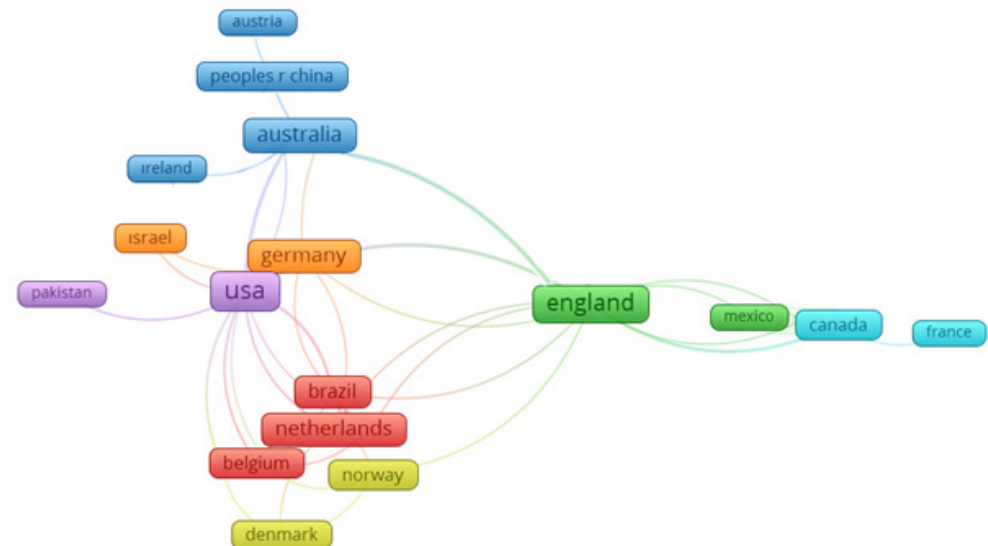

Figure 4: Co-Authorship Network Among Countries

The author with the highest publication productivity is Y. Gerrard, with five publications, followed by S.M. West and N. Suzor, with four publications. The University of Sheffield, the University of Southern California, and the Queensland University of Technology (QUT) are noticeable institutions with which the top three productive authors are affiliated. Additionally, Y. Gerrard, S.M. West, and R. Gorwa exhibit more significant influence and broader citation impact. In the authors' disciplines, it is noticeable that social sciences have the overwhelming majority, including sociology, communication and journalism, political sciences, and law.

Table 2: Top Journals

Top 10 Journals	Number of Publications	Total Citations	Avg. Citation	H-Index
New Media & Society	22	479	21.7	136
Social Media + Society	16	215	13.4	54
Big Data & Society	9	269	29.8	57
International Journal of Communication	9	58	6.4	52
Policy and Internet	9	122	13.5	38
Information Communication & Society	7	34	4.8	101
Internet Policy Review	7	146	20.8	24
Journal of Digital Media & Policy	7	85	12.1	9
Media Culture & Society	5	28	5.6	78
Computer Law & Security Review	4	32	8	49
Total	95	1468	15.45	

3.2. R.Q. 2: Authors who had the highest publication productivity

The co-authorship analysis reveals collaboration among 27 authors distributed across seven clusters, Figure 3. Clusters 1, 2, 3, 4, and 7 include seven authors listed in the top ten productive ones. S. M. West and N. Suzor are in Cluster 1. J. E. Gray is in Cluster 2; Y. Gerrard and A. Matamoros-Fernandez are in Cluster 3. R. Gorwa is in Cluster 4. Finally, T. Gillespie is in Cluster 7. According to the co-authorship analysis among countries, the USA, England, Australia, Germany, and Brazil are the most collaborative in content moderation, as shown in Figure 4.

3.4. R.Q. 4: Top Journals in Content Moderation Research

Ninety-nine journals have contributed to the subject in the given timeframe. According to the results in Table 2, New Media & Society has the highest citation number and H-Index. Furthermore, 10.91% (n=22) of the publications of the local dataset were published in this

journal. On the other hand, Big Data & Society has the highest average citation rate per paper and published 4.46 % (n=9) of the publications in this field of study.

As for the countries of the journals, 35.35% (n=35) of the journals are published in the United Kingdom, followed by 27.27% (n=27) in the United States and 11.11% (n=11) in the Netherlands.

Table 3: Top Universities

Top 10 Universities	# of Publications	Total Citations	Avg. Citations
University of Oxford	12	294	24.5
Queensland University of Technology	12	264	22
University of Amsterdam	10	54	5.4
University of Michigan	8	120	15
Cornell University	5	111	22.2
University of Sheffield	5	179	35.8
University of Pennsylvania	4	21	5.75
University of Southern California	6	193	32.1
University of Texas Austin	4	51	12.7
University of Sydney	4	72	18.5
Total	70	1363	

3.5. R.Q. 5: Institutions and countries that have contributed the most to the literature on content moderation

According to the results shown in Table 3, the University of Oxford is the leading university in content moderation studies. QUT follows it. The University of Amsterdam is in third place. However, it has a low impact, with the most minor citations per publication.

According to the results shared in Table 4, seven of the ten institutions that funded research are governmental institutions. Despite being the most prominent research funder in terms of the number of projects it supports, the European Union ranks among the least influential organizations with a comparatively low average citation rate. Canada's Social Sciences and Humanities Research Council is the most influential organization, with 30.2 average citation rates. The Australian Research Council has the third-highest average citation (22.1). Microsoft stands out as the most successful non-governmental funding agency, boasting the highest citations per publication, 39.3. In comparison, Microsoft and Google appear more notable than Meta and Twitter, which funded only two.

Table 4: Top 10 Funding Organizations of the Research

Funding Organizations	# of Publications	Total Citations	Avg. Citations
European Union*	10	61	6.1
Social Sciences and Humanities Research Council of Canada	7	212	30.2
National Science Foundation	7	131	18.7
Australian Research Council	6	133	22.1
Israel Science Foundation	3	33	11
Microsoft	3	119	39.3
Research Council of Norway	3	13	3.3
William and Flora Hewlett Foundation	2	24	12
Google Inc**	3	14	4.6
Dutch Research Council	2	8	4
Total	38	687	18.1

*Funding programs under "European Union" include: European Research Council, European Union Tailor, European Union, European Commission Joint Research Centre, and European Union Nextgenerationeu Prtr

**Funding programs under "Google Inc" include Google Inc and Google - Project Be Positive Under The 2019 Google Org Impact Challenge on Safety Call

3.6. R.Q. 6: Publications which have received the highest number of citations

The majority of the most cited papers are written by the authors who have contributed the most. Similarly, they are in the journals that have contributed most to the field by the number of publications. Additionally, the keywords provided in Table 5 illuminate the scope of these articles. Notably, the most cited articles predominantly belong to the domain of social sciences. Keywords such as internet policy, platform transparency, online protest, transparency, artificial intelligence, platforms, and demonetization are prevalent in these highly cited works.

The bibliographic coupling analysis, with the minimum number of citations of a document parameter set at 15, reveals collaboration among 33 documents distributed across four clusters, Figure 5. Our analysis indicated that the field is not monolithic but encompasses distinct research areas. Cluster 1, the red one, focuses on Online Dynamics, covering communication, social dynamics, governance, and emotional impact. It bridges the gap between technical moderation mechanisms and the socio-cultural aspects of online interactions. Cluster 2, the green one, highlights the interplay between governance, technology, and societal implications of content moderation, focusing on regulatory frameworks, technological innovations, and ethical considerations. Cluster 3, the blue one, addresses Algorithmic Governance and Expression. It explores the relationship between

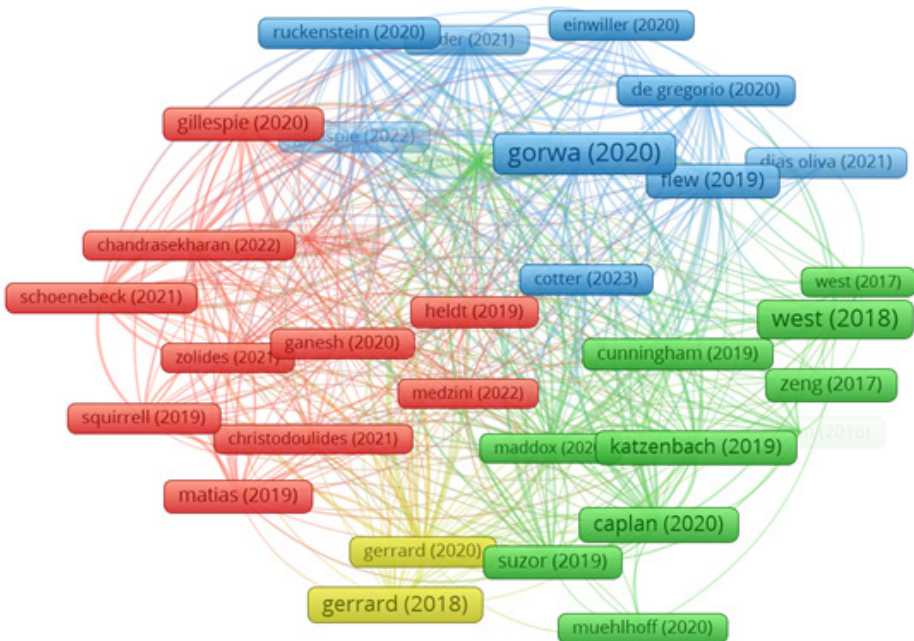
Table 5: Top 10 Publications Based on the Number of Citations

Author(s)	Total Citations	Journal	Title	Keyword(s)
Gorwa et al. 2020	185	Big Data & Society	Algorithmic content moderation: Technical and political challenges in the automation of platform governance	algorithms, artificial intelligence, content moderation, copyright, platform governance, toxic speech
West 2018	139	New Media & Society	Censored, suspended, shadowbanned: User interpretations of content moderation on social media platforms	accountability, content moderation, free expression, social media, survey, transparency, user studies
Gerrard 2018	99	New Media & Society	Beyond the hashtag: Circumventing content moderation on social media	algorithms, anorexia, content moderation, eating disorders, hashtags, Instagram, Pinterest, pro-ana, social media, Tumblr
Caplan and Gillespie 2020	75	Social Media + Society	Tiered Governance and Demonetization: The Shifting Terms of Labor and Compensation in the Platform Economy	apocalypse, advertising, content moderation, demonetization, digital intermediaries, platforms, YouTube
Flew et al. 2019	63	Journal of Digital Media and Policy	Internet regulation as media policy: Rethinking the question of digital communication platform governance	media policy, digital platforms, platform capitalism, content moderation, classification, media regulation, intermediaries, platform governance
Jhaver et al. 2019	59	ACM Transactions on Computer-Human Interaction	Human-Machine Collaboration for Content Regulation: The Case of Reddit Automoderator	content moderation, automated moderation, automod, platform governance, mixed-initiative, future of work
Katzenbac 2019	58	Internet Policy Review	Algorithmic governance	transparency, automation, politicization, regulation, social ordering, governance, predictive policing, content moderation, algorithmic governance

Table 5 (continued)

Zeng et al. 2017	47	Policy & Internet	How Social Media Construct “Truth” Around Crisis Events: Weibo’s Rumor Management Strategies After the 2015 Tianjin Blasts	Internet censorship, online rumor, content moderation, emergency communication, online protest, collective action
Gillespie et al. 2020	46	Internet Policy Review	Expanding the debate about content moderation: scholarly research agendas for the coming policy debates	content moderation, platforms, internet policy, social media, regulation
Suzor et al. 2019	46	International Journal of Communication	What Do We Mean When We Talk About Transparency? Toward Meaningful Transparency in Commercial Content Moderation	content moderation, platforms, transparency, due process

Figure 5: Bibliographic Coupling Analysis of Publications

algorithmic governance, freedom of expression, and socio-cultural dimensions, focusing on ethical, legal, and technological aspects of content moderation, particularly algorithmic decision-making. Cluster 4, the yellow one, explores the impact of social media on mental health awareness, advocacy, and specific health issue discussions.

While each cluster has a unique thematic emphasis, common themes like governance and regulation appear prominently in Clusters 2 and 3, reflecting the ongoing discourse on legal and ethical aspects. Terms related to online behavior, such as communication and social dynamics, indicate a shared interest in understanding user interactions across all clusters. On the other hand, the clusters differ in their theme specificity. Cluster 1 covers a comprehensive range of topics, providing a holistic overview of content moderation research. In contrast, Clusters 2 and 3 delve into more specialized areas, with Cluster 2 focusing on governance and technology and Cluster 3 exploring algorithmic governance and freedom of expression.

The diversity within these clusters highlights the interdisciplinary nature of content moderation research. Researchers approach content moderation from various angles, from technical aspects to legal and ethical considerations, social dynamics, and mental health advocacy. This diversity underscores the need for collaborative efforts integrating insights from different clusters to develop comprehensive and effective content moderation strategies.

3.7. R.Q. 7: Keyword Analysis

A keyword represents the main topics explored in the document, aiding in indexing and categorization for readers. The dataset has 628 keywords, with the top 3 being social media, platform governance, and Facebook. 1.5 egocentric network analysis of the "Content Moderation" keyword, with a minimum occurrence parameter set at 5, revealed six clusters representing topic relationships, Figure 6. These clusters depict relationships among topics, with the thickness of connecting lines indicating the strength of keyword pairs, and the nodes' size signifies the keyword's frequency. Each cluster shows the interconnectedness and thematic cohesion among keywords within the broad context of content moderation.

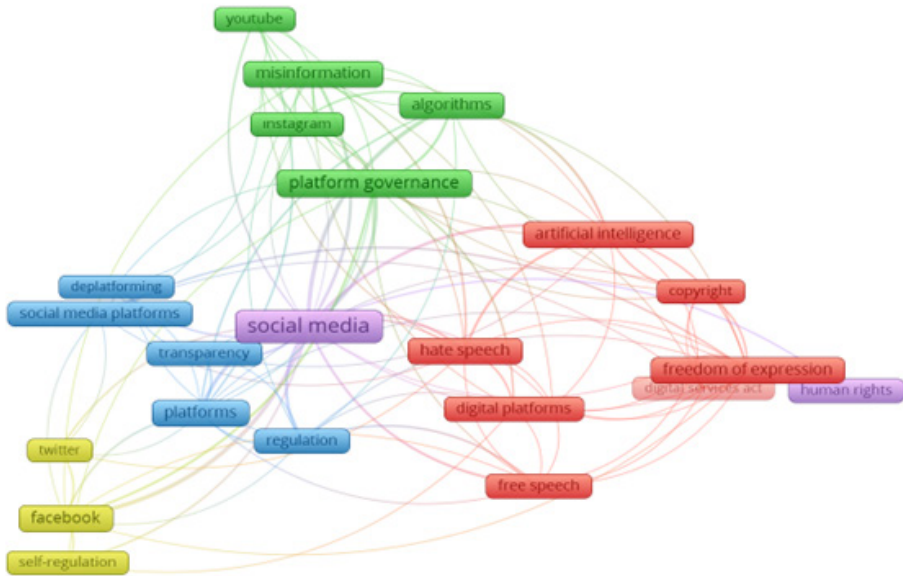
Cluster 1: Legal and Regulatory Aspects:

The keywords of this cluster are artificial intelligence, copyright, digital platforms, the Digital Services Act, free speech, freedom of expression, hate speech, online platforms, and platform regulation. This cluster focuses on the legal and regulatory aspects of content moderation. It covers topics like the legal implications of artificial intelligence, copyright issues, and the role of regulations in governing digital platforms. Terms like hate speech and freedom of expression suggest a focus on balancing regulatory measures with preserving free speech online.

Cluster 2: Technological and Platform-Specific Focus

The keywords of this cluster are algorithms, Instagram, machine learning, misinformation, platform governance, and YouTube. Cluster 2 centers on technological

Figure 6: Thematic Clusters and Relationships Among Keywords

aspects of content moderation and emphasizes algorithms, machine learning, and the problems posed by misinformation. Platform-specific terms such as Instagram and YouTube suggest a focus on understanding and addressing content moderation challenges unique to these platforms.

Cluster 3: Algorithmic Governance and Transparency

The keywords of this cluster are algorithmic governance, de-platforming, platforms, regulation, social media platforms, and transparency. This cluster emphasizes the intersection of algorithmic governance, transparency, and regulatory measures in content moderation. Terms like de-platforming suggest a focus on the decisions made by platforms regarding removing certain content or users. Social media platforms indicate a broader consideration of these issues within the social media landscape.

Cluster 4: Platform-Specific Analysis

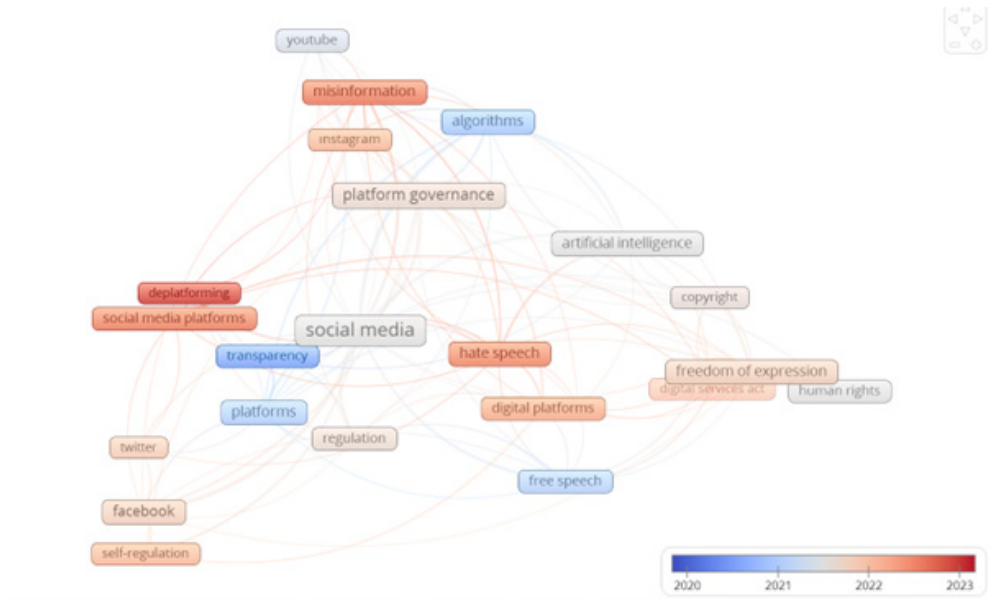
The keywords of this cluster are Facebook, self-regulation, and Twitter. Cluster 4 focuses on specific social media platforms—Facebook and Twitter. It suggests a detailed examination of content moderation issues within these platforms, including considerations of self-regulation and policies implemented by these companies to manage content.

Cluster 5: Human Rights and Social Media

The keywords of this cluster are human rights and social media. This cluster emphasizes the intersection of content moderation with human rights considerations. It suggests exploring the impact of content moderation practices on users' rights within the context of social media.

The network analysis reveals the multidimensional nature of the field, including legal, technological, platform-specific, governance, and human rights aspects.

Figure 7: Research Trends Between 2020 and 2023

3.8. RQ8: Analysis of research trends

1.5 egocentric network analysis was conducted on the keyword Content Moderation with a minimum occurrence parameter set at five. Overlay visualization was utilized to monitor the evolution of research trends over the past three years, Figure 7. In early 2020, the focus was on transparency. By late 2020, the emphasis had shifted to algorithms. In early 2021, the main areas of interest were free speech and platforms, while later in the year, the focus expanded to platform governance, social media, YouTube, human rights, artificial intelligence, copyright, and regulation. The trend continued to evolve in early 2022, with research centering on self-regulation, the Digital Services Act, Instagram, Twitter, Facebook, and freedom of expression. In late 2022, the focus shifted to hate speech and digital platforms. Early 2023 saw an emphasis on misinformation, and by late 2023, the main areas of interest were social media platforms and deplatforming.

The trends culminated in late 2022 when research interest prominently shifted towards deplatforming, misinformation, hate speech, and social media platforms in 2023. This trajectory highlights content moderation research's dynamic and adaptive nature, reflecting an evolving response to emerging challenges and contemporary issues within the digital landscape.

4. Discussion and Conclusion

Internet integration necessitates formal and informal measures to maintain a secure and positive online and offline environment. Thus, content moderation has become a vital topic today. Our analysis reveals a rise in publications on content moderation, particularly in 2023, corresponding with its increased significance due to the surge in hate speech and misinformation during the global COVID-19 pandemic and election periods. Keyword trends point to the complex relationship between the internet, social media platforms, and democratic ideals. The emphasis on transparency in early 2020 suggests a shared effort to increase openness and accountability online. However, the subsequent shift towards algorithms raises questions about the impact of automated content moderation systems.

As mentioned in the introduction, online platforms have intervened in the content they host in the virtual sphere since the proliferation of the internet as a medium. However, the term 'content moderation' may refer to not only an increasing interest in safeguarding of the virtual sphere but also the crystalized notion on which these interests (or worries) are addressed. The earliest mention of the term was in 2016, even though the point of discussion had previously existed; thus, 'content moderation' became a specific area in which the worries were platformed.

To understand this better, we can look into 2016, arguably the pathway to the 2016 U.S. Presidential elections, and the Brexit referendum has turned the spotlights to the virtual sphere. However, the same virtual sphere was also influential during the 2008 U.S. Presidential Elections. The online activities of "Obama Boys", the fans of Barack Obama (who was only a nominee then) were making their presence felt (Traister, 2008). Thus, the foundation of the term 'content moderation' in 2016 was a moment in which the momentum of interest in the field crystallized. That would parallel the change in people's perception of the virtual sphere and its safeguarding.

Considering the research method, it is possible for the term 'content moderation' to be used earlier in the journals that were not listed in the selected databases. Even with any earlier usage of the term, 'content moderation' became a point of interest in the mid-2010's. Moreover, although the study has used the word 'content moderation,' there seems to be no strong alternative to it; in our findings, there have been terms used such as "platform governance," "platform regulation," "internet governance," "algorithmic governance" and "self-regulation." Although these terms do not occur frequently, they diversify the perspectives within the literature.

Our analysis showed that there is an increasing amount of publication on content moderation following its introduction to academic writing, especially in 2023. This would exactly suggest that there is an increased interest within the area. But it also proves that content moderation is getting solidified as a term to address the safeguarding of the internet. It could also suggest that it is a fruitful area for interdisciplinary research.

For example, one of the most cited papers in the collection is from Ysabel Gerrard,

who focuses on user behavior to 'circumvent' content moderation. Her niche is content advising for behavior such as extreme diets that contribute to eating disorders like anorexia. Gerrard's study does show that researchers focusing on a particular online issue (for example, sports fans' behaviour online) could address the role of content moderation in their studies.

Influential authors and institutions are from Australia, England, and the USA. Judging by the influential authors and articles, it can be argued that social sciences like communication, law, and political sciences are the most cited and published academic fields. Other than social sciences, computer sciences are also visible within the field.

Although our dataset contains articles about alternative platforms or other branches of internet services, discussions regarding content moderation are overwhelmingly focused on major platforms such as Instagram, Facebook, Twitter (X), TikTok, and Reddit. However, it is surprising that the tech platforms themselves have yet to be absent from sponsoring these studies. Although it is expected that state grants would shadow private enterprises, the lack of platforms' involvement may indicate either their unwillingness to conduct their research or their willingness to keep such research private. Judging by the keywords artificial intelligence, freedom of speech, platform transparency, hate speech, misinformation, and human rights are the issues discussed within the literature, and deplatforming, hate speech, and misinformation are emerging discussions.

An issue requiring the attention of the literature seems to be Elon Musk's takeover of X; in this instance, a billionaire not only has bought one of the largest social media platforms existing on the web but seemingly has politicized the platform to his own by changing the content moderation policies. Not only are Musk's changes impacting real-life politics, but Musk himself had a certain success in canceling –and possibly discouraging– the legislation regulating social media content moderation practices.

This case especially underlines the importance of an important question: whether internet companies are reliable in terms of their effectiveness and dedication to safeguarding the web. This possibly emphasizes the importance of supranational organizations' regulation efforts (such as the European Union) and the possibility of international enforcement of such regulations on these platforms.

Another aspect that Musk's takeover points out is the ownership structures of these platforms, and related to Musk's takeover, questions on the nature of commercial ownership and the possibilities of duopoly may be asked.

The recent advancements in artificial intelligence (A.I.) will likely shape future research in the field. Although topics such as algorithms and automated learning have already been explored in the literature, future studies are expected to integrate A.I. more deeply into content moderation practices. Additionally, A.I. may also become a research subject, particularly in how it can be used to generate misleading content or provoke public outrage.

Considering that the real-life impact of online content includes more than electoral processes and may influence riots and protests, it is likely that topics like hate speech, fake news, misinformation, and disinformation will stay relevant. A likely case study would be the 2024 U.S. Presidential Elections, for not only major platforms have followed changes in content moderation, but one of the candidates, Donald Trump, has founded his own social media platform, Truth Social, in which he can communicate with the electorate unfiltered and unmoderated.

Acknowledgements

This article is an extended version of the conference proceeding titled “Exploring Content Moderation Research: Insights from a Bibliometric Analysis,” presented at the European Conference on Social Media, held on May 21, 2024, in Birmingham, UK. The original conference paper can be accessed via DOI: 10.34190/ecsm.11.1.2114.

References

- Amnesty International. (2022, September, 29). *Myanmar: Facebook's systems promoted violence against Rohingya; Meta owes reparations – new report*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/09/myanmar-facebooks-systems-promoted-violence-against-rohingya-meta-owes-reparations-new-report/>
- Angwin, J. & Grassegger, H. (2017, June, 28). Facebook's secret censorship rules protect white men from hate speech but not black children. *ProPublica*. <https://www.propublica.org/article/facebook-hate-speech-censorship-internal-documents-algorithms>
- Audureau, W. (2022, August, 10). Alex Jones trial: A record fine intended to make misinformers pay. *LeMonde*?. https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2022/08/10/alex-jones-trial-a-record-fine-intended-to-make-misinformers-pay_5993081_8.html
- Barrett, P.M. (2020). *Who moderates the social media giants? A call to end outsourcing*. NYU STERN. https://bhr.stern.nyu.edu/wp-content/uploads/2024/02/NYUContentModerationReport_FINALVERSION.pdf
- Benckendorff, P., & Zehrer, A. (2013). A network analysis of tourism research. *Annals of tourism research*, 43, 121-149. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2013.04.005>.
- Broadus, R.N. (1987). Toward a definition of “bibliometrics”. *Scientometrics*, 12(5–6),373–379. <https://doi.org/10.1007/BF02016680>.
- Byman, D. (no date). *Content moderation tools to stop extremism*. Lawfare (2022nd ed.). <https://www.lawfaremedia.org/article/content-moderation-tools-stop-extremism>

Caplan, R. (2018) *Content or context moderation? Artisanal, community-reliant, and industrial approaches*. Data & Society. <https://datasociety.net/library/content-or-context-moderation/>

CBS News. (2022, November, 14). Musk fires outsourced content moderators who track abuse on Twitter. *CBS News*. Available at: <https://www.cbsnews.com/news/elon-musk-twitter-layoffs-outsourced-content-moderators/>

CBS News. (2024, March, 25). Judge tosses out X lawsuit against hate-speech researchers, saying Elon Musk tried to punish critics. *CBS News*. Available at: [cbsnews.com/news/elon-musk-x-lawsuit-dismissed-hate-speech/](https://www.cbsnews.com/news/elon-musk-x-lawsuit-dismissed-hate-speech/)

Center for Countering Digital Hate. (2023). Twitter fails to act on 99% of Twitter Blue accounts tweeting hate. <https://counterhate.com/research/twitter-fails-to-act-on-twitter-blue-accounts-tweeting-hate/#about>.

Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools. *Journal of the American Society for information Science and Technology*, 62(7), 1382-1402. <https://doi.org/10.1002/asi.21525>.

Debre, I. and Akram (2021, October, 26) 'Facebook's language gaps weaken screening of hate, terrorism'. *The Associated Press*. https://apnews.com/article/the-facebook-papers-language-moderation-problems392cb2d065f81980713f37384d07e61f?utm_source=copy&utm_medium=share

De Guzman, C. (2024, March, 27). What to Know About Meta's 'Political Content' Limit—and How to Turn It Off on Instagram. *Time*. <https://time.com/6960587/meta-instagram-political-content-limit-off-setting-default/>

Dey, M. (2023, December, 29). Elon Musk's X fails to block California's content moderation law. *Reuters*. <https://www.reuters.com/sustainability/society-equity/elon-musks-x-fails-block-californias-content-moderation-law-2023-12-29/>

D.W. News. (2023, October, 11). German anti-racism body leaves X over 'rise in hate speech'. <https://www.dw.com/en/german-anti-racism-body-leaves-x-over-rise-in-hate-speech/a-67065363>.

Ferrara, E. et al. (2020) 'Characterizing social media manipulation in the 2020 U.S. presidential election', *First Monday* [Preprint]. <https://doi.org/10.5210/fm.v25i1.11431>

Field of Vision. (2017, April, 14). *Field of Vision – The Moderators* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=k9m0axUDpro&t=1s>

Freedland, J. (2024, August, 9) You know who else should be on trial for the U.K.'s far-right riots? Elon Musk. *The Guardian*. <https://theguardian.com/commentisfree/article/2024/aug/09/uk-far-right-riots-clon-musk-x>

Fung, B. (2021, January, 9) 'Twitter bans President Trump permanently'. CNN. <https://edition.cnn.com/2021/01/08/tech/trump-twitter-ban/index.html>

Gerrard, Y. (2018). Beyond the hashtag: Circumventing content moderation on social media. *New Media & Society*, 20(12), 4492-4511. <https://doi.org/10.1177/1461444818776611>

Hall, C. M. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in tourism. *Tourism Management*, 32(1), 16–27. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.07.001>.

Hosseinmardi, H., Ghasemian, A., Clauset, A., Mobius, M., Rothschild, D. M., & Watts, D. J. (2021). Examining the consumption of radical content on YouTube. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(32), e2101967118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2101967118>.

Klepper, D. & O'Brien, M. (2022, December, 4). As Musk is learning, content moderation is a messy job. A.P. News. <https://apnews.com/article/kanye-west-elon-musk-twitter-inc-entertainment-technology-0bf6e0ab969a60cd38abd9358ee5fd47>

Koseoglu, M.A., Rahimi, R., Okumus, F., & Liu, J. (2016). Bibliometric studies in tourism. *Annals of Tourism Research*, 61, 180–198. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2016.10.006>.

Levy, S. (2022, September, 23) 'Bogus Fears of Censorship Could Spell the End of Content Moderation'. *Wired*. <https://www.wired.com/story/plaintext-bogus-fears-of-censorship-could-spell-the-end-of-content-moderation/>

Lim, W.M. & Kumar, S. (2024). Guidelines for interpreting the results of bibliometric analysis: A sensemaking approach. *Global Business and Organizational Excellence*, 43(2), 17–26. <https://doi.org/10.1002/joe.22229>.

Liu, Y., Yildirim, P., & John Zhang, Z. (2022). Implications of revenue models and technology for content moderation strategies. *Marketing Science*, 41(4), 403–419. <https://doi.org/10.1287/mksc.2022.1361>.

Maheshwari, S. (2023, March, 23) 'What to Know About Today's Congressional Hearing on TikTok'. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/03/23/technology/tiktok-congress-hearing.html>

MSNBC (2021, February, 21) 'Why Content Moderation Costs Social Media Companies Billions'. [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=OBZoVpmbwPk>

Özbudun, S.Y. (2022, October, 16) 'Basında sansür yasası ve Türkiye'yi bekleyen ihtimaller'. *Politikol*. <https://www.politikol.com/basinda-sansur-yasasi-ve-turkiyeyi-bekleyen-ihtimaller/>

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J.M., Akl, E.A., Brennan S.E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J.M., Hróbjartsson, A., Lalu M.M., Li, T., Loder, E.W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S... & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *bmj*, 372. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

Phillips, T. (2024, August, 31). X goes offline in Brazil after Elon Musk's refusal to comply with local laws. *The Guardian*. <https://theguardian.com/technology/article/2024/aug/31/x-offline-brazil-elon-musk>

Perrin, A. and Atske, S. (2021, March, 26) 'About three-in-ten U.S. adults say they are "almost constantly" online', Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2021/03/26/about-three-in-ten-u-s-adults-say-they-are-almost-constantly-online/>

Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 24, 348–349.

Sato, M. (2022, April, 14). Buying Twitter 'is not a way to make money,' says Musk in TED interview. *The Verge*. <https://www.theverge.com/2022/4/14/23025343/elon-musk-twitter-takeover-ted-talk-quote-stock-buyout>.

Scarcella, M. (2024, September, 4). Elon Musk's X wins appeal to block part of California content moderation law. *Reuters*. <https://www.reuters.com/legal/elon-musks-x-wins-appeal-block-part-california-content-moderation-law-2024-09-04/>

Suzor, N.P., West, S. M., Quodling, A., & York, J. (2019). What do we mean when we talk about transparency? toward meaningful transparency in commercial content moderation. *International Journal of Communication*, 1526 – 1543. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/9736>

Tangalakis-Lippert, K. (2022, November, 7). While Elon Musk said 'comedy is now legal' following his acquisition of Twitter, jokes about the new owner and criticism over his takeover are getting users blocked and suspended. *Business Insider*. <https://businessinsider.com/musk-said-comedy-now-legal-twitter-jokes-getting-users-suspended-2022-11>

Traister, R. (2008, April, 14). Hey, Obama boys: Back off already! *Salon*. https://salon.com/2008/04/14/obama_supporters/

Treisman, R. (2024, March, 26). Meta is limiting how much political content users see. Here's how to opt out of that. *NPR*. <https://npr.org/2024/03/26/1240737627/meta-limit-political-content-instagram-facebook-opt-out>

Tüfekçi, Z. (2018, March, 10) 'YouTube, the great radicalizer', *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2018/03/10/opinion/sunday/youtube-politics-radical.html>

Veglis, A. (2014). Moderation techniques for social media content. In G. Meiselwitz (Ed.), *Social Computing and Social Media* (pp. 137-148). Cham: Springer International Publishing (Lecture Notes in Computer Science). https://doi.org/10.1007/978-3-319-07632-4_13

West, S. M. (2018). Censored, suspended, shadowbanned: User interpretations of content moderation on social media platforms. *New Media & Society*, 4366 – 4383. <https://doi.org/10.1177/1461444818773059>

Wike, R. Silver L. Fetterolf, J. Huang, C. Austin, S. Clancy, L and Gubbala, S. (2022, December, 6): 'Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, But U.S. is a Major Outlier'. *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/global/2022/12/06/social-media-seen-as-mostly-good-for-democracy-across-many-nations-but-u-s-is-a-major-outlier/>

Zupic, I. & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429–472. <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>